

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**ЕКОНОМІКА, ОБЛІК, ФІНАНСИ ТА ПРАВО:
АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ**

**ECONOMICS, ACCOUNTING, FINANCE AND LAW:
ANALYSIS OF TRENDS AND PROSPECTS**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 7
Part 7**

**24 жовтня 2019 р.
October 24, 2019**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**ЕКОНОМІКА, ОБЛІК, ФІНАНСИ ТА
ПРАВО: АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА
ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ**

**ECONOMICS, ACCOUNTING,
FINANCE AND LAW: ANALYSIS OF
TRENDS AND PROSPECTS**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 7
Part 7**

**24 жовтня 2019 р.
October 24, 2019**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

УДК 33
ББК 65

Економіка, облік, фінанси та право: аналіз тенденцій та перспектив розвитку: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 24 жовтня 2019 р.): у 7 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2019. Ч. 7. 63 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка, облік, фінанси та право: аналіз тенденцій та перспектив розвитку» з:

Белорусский национальный технический университет
Вінницький національний аграрний університет
Вінницький національний технічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
ДВНЗ «Дрогобицький коледж нафти і газу»
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»
Державний університет «Житомирська політехніка»
Дніпровський державний технічний університет
Дніпровський національний університет ім. О. Гончара
Донбаська державна машинобудівна академія
Донецький національний технічний університет
Житомирський національний агроєкологічний університет
Запорізький національний університет
Інститут економіки НАН Беларуси
Інститут управління і права НЮУ ім. Ярослава Мудрого
Ірпінський державний коледж економіки та права
КЗ «Виставково-музейний комплекс «Тростянецький»
Київський національний торговельно-економічний університет
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка
Київський національний університет технологій та дизайну
Київський університет ім. Бориса Грінченка
Луцький національний технічний університет
Львівський торговельно-економічний університет
Львівський інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»
Львівський інститут економіки і туризму
Львівський національний університет ім. Івана Франка
Льотна академія Національного авіаційного університету
Маріупольський державний університет
Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського
Научно-технічний центр Академії зв'язи України
Національна академія державного управління при Президентіві України
Національна академія Служби безпеки України
Національний авіаційний університет
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Національний університет «Запорізька політехніка»
Національний університет «Львівська політехніка»
Національний університет «Одеська юридична академія»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Національний університет водного господарства та природокористування
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого
Одеська державна академія технічного регулювання та якості
Одеський державний університет внутрішніх справ
Одеський національний економічний університет
Одеський національний морський університет

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова
Одеський торговельно-економічний інститут КНТЕУ
ПВНЗ «Фінансово-правовий коледж»
Полесский государственный университет
Полтавський інститут бізнесу
Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого
Полтавський юридичний коледж Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого
Сумський державний університет
Сумський національний аграрний університет
Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля
Ташкентский государственный юридический университет
Тернопільський національний економічний університет
Тернопільський національний технічний університет
Транспортний національний університет
Українська інженерно-педагогічна академія
Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини
Університет міжнародного бізнесу
Університет державної фіскальної служби України
Університет митної справи та фінансів
Учреждение образования «Барановичский государственный университет»
Харківський державний університет харчування та торгівлі
Харківський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»
Харківський національний університет будівництва та архітектури
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна
Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова
Харківський національний університет радіоелектроніки
Харківський торговельно-економічний коледж Київського національного торговельно-економічного університету
Херсонський національний технічний університет
Черкаський державний бізнес-коледж
Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича
Чернігівський національний технологічний університет

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань економіки, обліку, фінансів та права.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: економічної теорії та історії економічної думки; світового господарства і міжнародних економічних відносин; економіки та управління національною економікою; економіки та управління підприємствами; національної безпеки та оборони в умовах кризових явищ; економіки сільського господарства і АПК; екологічної економіки і сталого розвитку; енергоефективності економіки; економіки торгівлі та послуг; економіки промисловості; підприємництва, торгівлі та біржової діяльності; розвитку продуктивних сил і регіональної економіки; інновацій та інвестиційної діяльності; демографії, економіки праці, соціальної економіки і політики; туризму та готельно-ресторанної справи; бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту; фінансів, банківської справи, страхування; математичних методів, моделей та інформаційних технологій в економіці; маркетингу; менеджменту; логістики та транспорту; публічного управління та адміністрування; історії та теорії держави та права, філософії права; конституційного права, муніципального права, міжнародного публічного права; цивільного права та процесу, сімейного права, житлового права, міжнародного приватного права; господарського права та процесу; трудового права та права соціального забезпечення; адміністративного права та процесу, фінансового права, інформаційного права; кримінального права, кримінально-виконавчого права, кримінології, кримінального процесу, криміналістики; міжнародного публічного права та міжнародного приватного права.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 21. ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І АПК SECTION 21. ECONOMICS OF AGRICULTURE AND AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX	7
<i>Лазебник Ю. О., Хавалиць Д. Л.</i> АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ КОН'ЮКТУРИ АГРАРНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ	7
СЕКЦІЯ 22. ЕКОНОМІКА ТОРГІВЛІ ТА ПОСЛУГ SECTION 22. ECONOMICS OF TRADE AND SERVICES	9
<i>Балацька Н. Ю.</i> ЧИННИКИ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	9
СЕКЦІЯ 23. ІННОВАЦІЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ SECTION 23. INNOVATIONS AND INVESTMENT ACTIVITIES	11
<i>Булкот О. В.</i> ВІДПОВІДАЛЬНЕ ІНВЕСТУВАННЯ: НОВІ ВИКЛИКИ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА	11
<i>Плахотнік О. О., Ткаленко Н. О.</i> ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ І СТАНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	13
СЕКЦІЯ 24. ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА SECTION 24. TOURISM AND HOTEL-RESTAURANT BUSINESS	15
<i>Беззубченко Ю. Я.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	15
<i>Кравченко Н. А., Гончаренко І. М.</i> РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В РЕГІОНАХ	16
<i>Медведєв І. А.</i> АКТИВІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ (НА ПРИКЛАДІ ТРОСТЯНЕЦЬКОЇ ОТГ СУМСЬКОЇ ОСЛАСТІ)	18
<i>Радіонова О. М., Добрянська А. Ю.</i> ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНИЙ ТУРИЗМ	21
<i>Топоровская С. В.</i> ПРОБЛЕМИ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ ОБЩЕСТВА	23
<i>Щоголева І. В., Соколовський В. А.</i> АНАЛІЗ ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СЕРЕДНЬОГО ПРИДНІПРОВ'Я.....	24

СЕКЦІЯ 25. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ SECTION 25. MATHEMATICAL METHODS, MODELS, AND INFORMATIONAL TECHNOLOGIES IN ECONOMICS	27
<i>Мягков О. С.</i> ОЦІНКА ВІРОГІДНОСТІ ПОДІЇ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ	27
<i>Королік М. О., Ришко Ю. М., Іванова О. М.</i> МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКТУ ТУРИСТИЧНОЇ КОМПАНІЇ.....	28
<i>Симоненко О. І.</i> АНАЛІЗ ВПЛИВУ КЛІМАТИЧНИХ ФАКТОРІВ У СТРУКТУРІ ВТРАТ УРОЖАЮ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР	31
СЕКЦІЯ 26. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА SECTION 26. DEVELOPMENT OF PRODUCTIVE FORCES AND REGIONAL ECONOMICS	33
<i>Бондаренко Л. П., Стадницька Г. О.</i> АНАЛІЗ РИНКУ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ: КОРЕЛЯЦІЯ ДО ВНУТРІШНЬОЇ МІГРАЦІЇ	33
<i>Македон Г. М.</i> РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	34
СЕКЦІЯ 27. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА SECTION 27. DEMOGRAPHY, ECONOMICS OF LABOR, SOCIAL ECONOMICS AND POLICY	36
<i>Водянка Л. Д., Шупер А. С.</i> ПРОБЛЕМИ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	36
<i>Перепельчук Т. В., Бойко А. О.</i> АНАЛІЗ РІВНІВ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ ТА НІМЕЧЧИНІ ЧЕРЕЗ ДОХОДИ ТА ВИТРАТИ НАСЕЛЕННЯ	38
<i>Рудская Е. А.</i> ПРОБЛЕМА ТРУДОУСТРОЙСТВА МОЛОДЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ И СПОСОБЫ ИХ РЕШЕНИЯ.....	42
<i>Черба В. М., Павлюченко А. О.</i> АНАЛІЗ БІДНОСТІ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЯВИЩА	45
СЕКЦІЯ 28. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС SECTION 28. ECONOMIC LAW AND PROCESS	47
<i>Іржанська Є. О.</i> ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ	47

<i>Колосовський Я. Ю.</i> ОСНОВНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ РЕСТАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА	48
<i>Чиріна В. Л.</i> ПРАВОВИЙ ХАРАКТЕР ТА ПРОБЛЕМИ ХОЛДИНГІВ В УКРАЇНІ	50
СЕКЦІЯ 29. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО SECTION 29. ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS, FINANCIAL LAW, INFORMATION LAW	52
<i>Арєхова М. М., Мінка Т. П.</i> СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ.....	52
<i>Вей О. А.</i> ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ НАСЕЛЕННЮ ОРГАНАМИ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ.....	53
<i>Веселова Л. Ю.</i> КЛЮЧОВІ ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	55
<i>Дорошенко Ю., Барановська В.</i> СУТНІСТЬ ТА СПОСОБИ УНИКНЕННЯ ПОДВІЙНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ	56
<i>Кернас А. В.</i> ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОПРОИЗВОДСТВА В УКРАЇНІ.....	58
<i>Кондук Д. Р.</i> EUROPEAN OMBUDSMAN AND PERSPECTIVES TO COOPERATION FOR UKRAINE	61
<i>Шоха Є. І.</i> ПРАВОВА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ» В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	62

СЕКЦІЯ 21 ||| **ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І АПК**
SECTION 21 ||| **ECONOMICS OF AGRICULTURE AND AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX**

УДК 311.21:338.12:338.433(477)

Лазебник Ю. О.

д. е. н., доцент,
професор кафедри статистики, обліку та аудиту,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
Хавалиць Д. Л.
студент,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ КОН'ЮКТУРИ АГРАРНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Для аналізу стану аграрного ринку України необхідно дослідити його кон'юктуру, що дозволить дати відповіді на найбільш важливі питання щодо подальших дій у розвитку агрокомплексу нашої держави. Останній же потребує розробки комплексної та уніфікованої стратегії розвитку на наступні 3 – 5 років. Для цього важливо проаналізувати поточний стан ринку сільськогосподарської продукції, виділити його особливості та існуючі проблеми, розробити прогноз подальших тенденцій розвитку.

Мета дослідження полягає у виявленні та прогнозуванні ключових тенденцій розвитку аграрного ринку України.

Сьогодні аграрний ринок України характеризується зростаючим рівнем виробництва, збільшенням земельних банків площ, які оброблюються агрохолдингами. Підприємства з площею до 100 га становили у 2018 році 62,5 % усіх підприємств, які займаються виробництвом зернових та зернобобових, проте обсяг виробленої ними продукції склав лише 4,0 %. Разом з цим, кількість підприємств з земельним банком понад 3000,0 га становила 466 одиниць (1,4 %) з обсягами виробництва 27,9 % у 2018 році. При цьому рівень урожайності у агрохолдингів та великих підприємств є найвищим, склавши у 2018 році 65,6 ц з 1 га. [1].

В цілому кількість сільськогосподарських підприємств зросла на 4298 одиниць, зокрема за рахунок зростання фізичних осіб-підприємців. В Україні спостерігається високий рівень конкуренції в аграрному секторі, проте разом з цим суттєвий рівень концентрації виробництва. Відтак, у великих підприємствах зайнято 5% працівників, у середніх – 50 %, а у малого – 45 % [5].

У 2013 – 2017 роках суб'єкти великого підприємництва реалізували 8,69 % від усього сукупного обсягу реалізації, забезпечивши зростання на 65,87 % у вартісному вираженні. Середній бізнес реалізував 49,90 % від усього обсягу реалізації, а малий – 41,41 %. При цьому середній бізнес забезпечив зростання на 169,77 % а малий – на 256,67 %, що вказує на розвиток малого бізнесу та є наслідком зростання кількості підприємств [9].

Серед особливостей розвитку аграрного сектору України за 2010 – 2018 роки виділено наступні: скорочення чисельності робочої сили та трудових ресурсів, сільського населення [11]; індустріалізація та зростання рівня технічного забезпечення підприємств [11]; зростання фізичних осіб-підприємців та розвиток малого бізнесу, що є наслідком зростання кількості підприємств [6]; високий рівень конкуренції в аграрному секторі, проте разом з цим суттєвий рівень концентрації виробництва; зростаючі обсяги реалізації продукції [9]; постійне скорочення чисельності зайнятих, ріст витрат на оплату праці, ріст оплати праці аграрного сектору [5]; суттєвий ріст доданої вартості усіх галузей економіки, найбільше зростання доданої вартості сільського господарства відбулося у 2014 році – на 83,33 %, що частково може бути пов'язано з суттєвим ростом курсу валют [2]; за період 2013 – 2018 роки середні ціни на всю продукцію забезпечили середнє зростання на 134 % [10]; скорочення рівня споживання основних продуктів харчування; скорочення місткості ринку сільськогосподарської продукції в натуральному вираженні, проте зростання місткості у грошовому вираженні.

Для прогнозування побудовані. Для прогнозування основних тенденцій розвитку сільського господарства в Україні обрано відносні показники результатів функціонування: рівень рентабельності операційної діяльності підприємств сільського господарства України за 2010 – 2018 роки. На основі цих даних побудовано прогнозні моделі з використанням поліноміальної функції тренду та експоненціального згладжування. Результати прогнозування наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Прогнозні показники рівня рентабельності операційної діяльності підприємств сільського господарства України на 2019 – 2021 роки

Період	Фактичні значення, %	Згладжені при $\alpha = 0,45$	Згладжені при $\alpha = 0,65$	Згладжені при $\alpha = 0,85$
2010	22,9	23,00	22,60	22,60
2011	23,2	22,87	22,99	23,11
2012	21,7	22,34	22,15	21,91
2013	11,3	17,37	15,10	12,89
2014	20,6	18,83	18,67	19,44
2015	41,7	29,12	33,64	38,36
2016	32,4	30,60	32,83	33,29
2017	22,4	26,91	26,05	24,03
2018	17,9	22,85	20,75	18,82
2019	-	20,62	18,90	18,04
2020	-	19,40	18,25	17,92
2021	-	18,72	18,02	17,90
Середньоквадратична похибка прогнозу	-	0,964	0,455	0,073

Джерело: розраховано автором

Середньоквадратичні похибки прогнозу вказують на високу прогностичну якість побудованих моделей прогнозування, особливо з коефіцієнтом згладжування 0,85, адже при цьому коефіцієнті надається вага останнім фактичним значенням рівня рентабельності, що означає її утримання на рівні 18 %.

Отже, проведене дослідження свідчить про зростання аграрного сектору України за рахунок росту попиту на продукцію сільського господарства, високий рівень конкуренції, зростаючі обсяги реалізації та ціни на продукцію.

Список літератури

1. Групування підприємств за розмірами зібраної площі основних сільськогосподарських культур у 2018 році. *Державна служба статистики України*: [сайт]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Додана вартість за витратами виробництва суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2013-2017). *Державна служба статистики України*: [сайт]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Індeksi сільськогосподарської продукції за регіонами у 2018 році. *Державна служба статистики України*: [сайт]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/sg/sg_reg/isy_reg/isy_u/isyv1218_u.html
4. Індeksi цін реалізованої продукції сільського господарства сільськогосподарськими підприємствами України у 1996-2018 роках. *Державна служба статистики України*: [сайт]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ct/icsh/icsh_u/icrp2007_u.htm
5. Кількість зайнятих працівників у суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва за видами економічної діяльності (2010-2017). *Державна служба статистики України*: [сайт]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Кількість суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва за видами економічної діяльності (2010-2017). *Державна служба статистики України*: [сайт]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2013-2017). *Державна служба статистики України*: [сайт]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Обсяг виробництва, урожайність та зібрана площа сільськогосподарських культур за їх видами по регіонах. *Державна служба статистики України*: [сайт]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/sg/ovuzpsg/Arh_ovuzpsg_u.html
9. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва за видами економічної діяльності (2010-2017). *Державна служба статистики України*: [сайт]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
10. Середні ціни реалізованої продукції сільського господарства сільськогосподарськими підприємствами. *Державна служба статистики України*: [сайт]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/sg/sg_rik/sg_u/scr_sp_u.html
11. The World Bank. Ukraine. *Світовий банк*: [сайт]. URL: <https://data.worldbank.org/country/ukraine?view=chart>

ЧИННИКИ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Підприємства ресторанного бізнесу є невід'ємною частиною ринкового середовища. Значення сфери ресторанного бізнесу постійно підвищується в залежності від загального соціально-економічного розвитку країни. Процес інтенсивного розвитку і глобалізації ресторанного бізнесу в Україні як частини сервісного сектора економіки схильний до впливу багатьох чинників та пов'язаний із соціальними і економічними змінами, що відбуваються в останні три десятиліття. Індустрія ресторанного бізнесу досить чутлива до економічних і соціальних тенденцій, які з різною по силі, тривалості та напрямку впливу Рівень розвитку, з одного боку, виступає одним з індикаторів, що визначають якість життя населення в країні; з іншого боку, – підприємницька діяльність у сфері ресторанного бізнесу забезпечує виконання цілей і завдань зростання економіки [1, с. 347].

Соціальні та культурні фактори, що впливають на ресторанний бізнес, включають системи переконань і практики, звичаї, традиції і поведінку всіх людей в країні, модні тенденції та ринкові трансформації, що впливають на дії і рішення щодо вибору вектору стратегічного розвитку. Соціокультурна перспектива є одним з найважливіших факторів, що впливає на вибір стратегічних цілей розвитку підприємств ресторанного бізнесу.

Метою ресторанного господарства є повне задоволення постійно зростаючих матеріальних та духовних потреб населення, що може здійснюватися через створення унікальних умов харчування, з широкою номенклатурою послуг. Зокрема таких як: послуги сомельє, гастрономічні шоу, урочиста презентація страв, бар-шоу, рибалка та кулінарне приготування у присутності гостя, караоке, знижки постійним клієнтам, виїзний кейтеринг з організацією дозвілля та широким спектром різноманітних послуг [2, с. 149].

За результатами проведених опитувань учені відзначали динаміку змін цінностей населення різних країн, що торкаються релігії, гендерних ролей, трудових мотивацій, відношення до демократії, рівня довіри в суспільстві, рівня довіри до державних інститутів, політичної участі, толерантності до інших груп, захисту навколишнього середовища та добробуту [4, с.102].

Соціокультурний простір, в якому розвивається ресторанний бізнес включає групу соціальних факторів, що впливають на ресторанний бізнес: соціальні класи і їх вплив на суспільство, середній рівень реального доходу населення, багатство людей, рівень освіти, економічна нерівність, доступність освіти (безкоштовна, платна), рівень і доступ до медичної допомоги, значимість здорового образу життя в суспільстві, купівельні звички і уподобання споживачів, середній пенсійний вік (для чоловіків і жінок), особистість середнього споживача, репутація закладів ресторанного господарства в суспільстві, конфліктність в суспільстві, схильність до стороннього впливу, громадські організації, домінування в суспільстві соціокультурних факторів Г.Хофстеде. Так, згідно проведеного дослідження в роботі [3] ціннісні індекси жителів України у порівнянні з ціннісними індексами жителів 23 європейських країни суттєво відрізняються (рис. 1). Для європейських країн найбільш значущими цінностями є доброзичливість та універсалізм, а найменш

значущими – влада і стимуляція. Для українців найбільш значущими цінностями є цінності безпеки, конформності, традиції. Безумовно, дані особливості повинні бути враховані при визначенні векторів стратегічного розвитку підприємств вітчизняного ресторанного бізнесу.

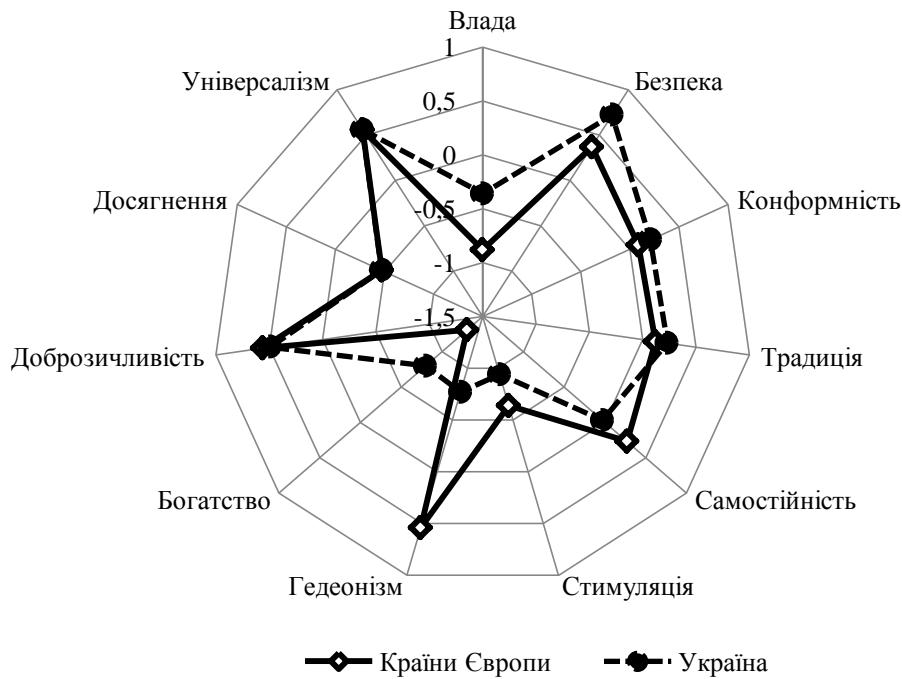

Рис. 1. Порівняння середніх значень ціннісних індексів жителів України жителів 23 європейських країн

Джерело: [5]

До групи культурних факторів, що впливають на ресторанний бізнес можна віднести: модні тенденції, стиль життя, вплив соціальних мереж (блоги, тощо) порівняно із традиційними медіа (преса, телебачення, радіо), домінуючі комунікаційні технології в соціальних групах, участь в культурних заходах, музичні стилі, дизайнерські форми, творчість людей, інші детермінанти культури.

Слід відзначити, що суттєво впливають на розвиток підприємств ресторанного бізнесу в країні також демографічні фактори, до основних з яких слід віднести: темпи проросту населення в країні (регіоні), рівень народжуваності та її державна підтримка, статтевовіковий розподіл в суспільстві, середня тривалість життя, середній склад домогосподарств, рівень міграції населення, системи цінностей в суспільстві, домінуючі релігійні переконання в суспільстві (вплив релігійних лідерів на соціальну поведінку населення, звички харчування, пов'язані з релігією, релігійні традиції під час свят).

Список літератури

1. Ананьєв О.М., Сьомко О.В. Один з підходів до оцінки економічної привабливості та ефективності бізнес-проектів створення (реструктуризації) підприємств ресторанного господарства. Вісник Львівської комерційної академії, 2005. Вип. 38. С. 345 – 350.
2. Андрушків В.М., Кузьмін О.Є. Основи менеджменту: методологічні положення та прикладні механізми. Тернопіль: ЛПЛЕЯ, 2007. 292 с.
3. Магун В., Руднев М. Жизненные ценности населения : сравнение Украины с другими европейскими странами. Украинское общество в европейском пространстве. Київ. Суспільство, 2007. 246 с.
4. Панкова Ю. М. Особливості впливу соціокультурних факторів на розвиток транснаціональних компаній як сучасної форми міжнародного бізнесу. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». Вип. 5, 2016. С. 100-103.
5. Тромпенаарс Ф., Хемпден-Тернер Ч. Национально-культурные различия в контексте глобального бизнеса. Мн. : ООО «Попури», 2004. 528 с.

Булкот О. В.

к. е. н., доцент,

доцент кафедри міжнародної економіки та маркетингу,
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

ВІДПОВІДАЛЬНЕ ІНВЕСТИВАННЯ: НОВІ ВИКЛИКИ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА.

Відповідальне інвестування – це підхід до управління активами, що базується на врахуванні інвесторами екологічних, соціальних та управлінських факторів (environmental, social and corporate governance – ESG) при прийнятті стратегічних рішень щодо того: (1) які саме активи інвестувати та (2) ролі, яку вони відіграють в ролі власників та кредиторів. Метою імплементації концепції відповідального інвестування є досягнення ефективного управління ризиками та вищої доходності інвестиційного портфелю з позиції врахування візії цінностей як інвестора, так і кінцевого бенефіціара при реалізації інвестиційної стратегії [1].

ESG – екологічні, соціальні та управлінські фактори – відносяться до трьох ключових груп факторів оцінювання сталого розвитку та фінансових показників діяльності компанії (рис. 1). Концепція сталого розвитку та стале фінансування, як результат, набирають все більшої ваги та впливу при розробленні та реалізації інвестиційних стратегій, оскільки кліматичні та соціальні зміни продовжують інтенсивно впливати на динаміку світових ринків [2].

Принципи відповідального інвестування (Principles for Responsible Investment, PRI) – це глобальна платформа, що об'єднує понад 70 партнерських бірж, регуляторів ринків цінних паперів, інвесторів, компаній та інших стейкхолдерів, метою створення та діяльності якої є сприяння відповідальному інвестуванню для забезпечення сталого розвитку.

Екологічні	Соціальні	Управління
<ul style="list-style-type: none"> ☐Зміна клімату ☐Вичерпність ресурсів ☐Відходи (неможливість їх переробки, органічного розкладання) ☐Забруднення навколишнього середовища ☐Вирубка лісів	<ul style="list-style-type: none"> ☐Права людини ☐Сучасне рабство ☐Дитяча праця ☐Умови праці ☐Відносини між/з працівниками	<ul style="list-style-type: none"> ☐Хабарництво та корупція ☐Оплата праці виконавців та топ-менеджерів ☐Управлінська структура та різноманітність складу ради директорів ☐Політичне лобіювання та пожертви ☐Податкова стратегія

Рис. 1. Ключові групи ESG-факторів

Джерело: побудовано автором за [1]

PRI визначає відповідальні інвестиції як стратегію та практику врахування ESG-факторів при розробленні інвестиційних рішень та активному приватному управлінні, заснованому на праві приватної власності. При цьому зазначимо, що відповідальне інвестування не можна ототожнювати із етичним, соціально відповідальним або імпульсним інвестуванням. І хоча ці підходи прагнуть поєднувати фінансові прибутки з

моральними чи етичними нормами, принципи відповідального інвестування повинні враховуватись в діяльності навіть тих інвесторів (гравців фінансового ринку), чиєю головною і єдиною метою діяльності є отримання фінансового прибутку. У сучасному середовищі, ігнорування ESG-факторів тягне за собою ігнорування не тільки ризиків, а й можливостей, що істотно впливають на ефекти, які розповсюджуються на клієнтів та кінцевих бенефіціарів [3].

Нині виділяють три групи мотивів, що спонукають до імплементації концепції відповідального інвестування:

1) матеріальні: усвідомлення того, що ESG-фактори впливають на управління ризиками та доходність;

2) регулятивні: поява регулятивних норм при реалізації інвестиційної діяльності, які прямо впливають на фідучіарні мита та платежі;

3) вимоги клієнтів: зростаючі вимоги з боку кінцевих бенефіціарів та клієнтів стосовно відкритості та прозорості інформації щодо сфер та напрямів інвестування їх капіталу.

Цікаво те, що 34 % вагомості припадає саме на третю групу мотивів і лише 25 % – на довготривалий інтерес управління компанією [3].

Концепція відповідального інвестування передбачає два підходи до здійснення інвестиційної діяльності, а саме: (1) врахування та включення ESG-факторів при побудові інвестиційних портфелів (концепція ESG-інкорпорації): шляхом включення концептуальних принципів ESG до існуючих інвестиційних стратегій, на основі комбінування трьох підходів: інтеграції, скринінгу та тематичності; та (2) вдосконалення ефективності ESG інвестицій (концепція активного володіння або управління та контролю): інвестори можуть заохочувати компанії, в які вони здійснили капіталовкладення, покращувати ESG стратегії з управління ризиками або розвивати більш стійкі бізнес-процеси шляхом залученості та уповноваженого голосування [3].

Зростаючий інтерес до відповідального інвестування з боку учасників ринку пояснюється: (1) визнанням того факту, що врахування ESG-факторів у фінансовій діяльності істотно впливає на рівень ризиковості та прибутковості; (2) усвідомленням того, що врахування ESG-факторів має стати невід'ємною частиною виконання зобов'язань інвесторів перед своїми клієнтами та бенефіціарами; (3) невизначеним впливом короткострокових рішень на ефективність діяльності компанії, прибутковість інвестицій та ситуацію на ринку; (4) наявністю правових норм, що захищають довгострокові інтереси бенефіціарів та розширюють можливості фінансової системи; (5) тиском конкурентів, які прагнуть посилення власних конкурентних позицій шляхом запровадження концепції відповідального інвестування, розцінюючи її як новий елемент конкурентної переваги; (6) зростаючою активністю бенефіціарів та їх вимогами щодо прозорості того, куди і яким чином інвестуються їхні кошти; (7) зростанням ролі та впливу репутаційних ризиків на глобальному рівні діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаних із проблемами зміни клімату, забруднення навколишнього середовища, умовами праці, різноманітням складу працівників, корупцією та агресивними податковими стратегіями [3].

На підтвердження викладеного вище, наведемо деякі статистичні дані: так, у 2006 році, коли було започатковано ініціативу відповідального інвестування, її учасниками стало менше 250 суб'єктів різних рівнів із загальними активами під управлінням близько 60 трлн. дол. США., у той час, як у 2018 році ці показники становили 2300 суб'єктів із загальними активами під управлінням 89,7 трлн. дол. США [1, 4].

Такі вражаючі темпи зростання яскраво демонструють тенденцію до ведення соціально відповідальної підприємницької діяльності та, зокрема, імплементацію концепції відповідального інвестування представниками широкого кола та сфер бізнесу. Причому, основним мотивом відповідального інвестування компанії вбачають тривалий ефект в мінімізації ризиків та покращенні фінансових результатів саме у довгостроковій

перспективі [5]. А врахування ESG-факторів при розробленні міжнародних інвестиційних стратегій та стратегій фінансування діяльності суб'єктами господарювання створює передумови до інтеграції концепції відповідального інвестування на всіх рівнях господарювання в глобальному масштабі.

Список літератури

1. What is responsible investment? An introduction to responsible investment. 2019. URL <https://www.unpri.org/download?ac=6998>
2. How to integrate ESG data into investment portfolios. June 03, 2019. URL <https://www.bloomberg.com/professional/blog/integrate-esg-data-investment-portfolios/?mpam-page=21177>
3. Principles for responsible investment. An investor initiative in partnership with UNEP finance initiative and the UN global compact. 2019. URL <https://www.unpri.org/download?ac=6303>
4. Principles for responsible investment. Annual Report. 2018. URL https://www.unpri.org/Uploads/g/f/c/priannualreport_605237.pdf
5. Global sustainable investment review. 2018. URL http://www.gsi-alliance.org/wp-content/uploads/2019/03/GSIR_Review2018.3.28.pdf

УДК 330.341.1: 338.22

Плахотнік О. О.

д. е. н., професор кафедри
економіки та організації виробництва,
Дніпровський державний технічний університет,

Ткаленко Н. О.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня зі спеціальності 141
«Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка»
141.2 Енергетичний менеджмент
Дніпровський державний технічний університет

ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ І СТАНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Об'єктивна необхідність модернізації й трансформації економіки України обумовлена вимогами гнучкості та адаптивності в умовах рівня конкуренції, що підвищується, та технологічної переваги країн, які вибрали інноваційний шлях розвитку.

Цілеспрямовані дослідження закономірностей техніко-економічного та інноваційного розвитку пов'язані з роботами Ф. Листа, Г. Шмоллера, М. Вебера [1, 2]. Вони вважають, що сучасний стан держав є результатом накопичення всіх відкриттів, винаходів і поліпшень, що були здійснені всіма попередніми поколіннями: саме вони формують інтелектуальний капітал сьогодення.

Економіка кожної країни продуктивна лише в тому ступені, в якому нині можуть бути використані досягнення минулого, в тому числі для створення нових знань. При цьому на основі глибокого аналізу складових системи національного виробництва була доведена пріоритетна роль держави в регулюванні й реалізації довгострокової економічної політики шляхом розвитку освітніх, технічних інститутів, науки, підтримки важливих галузей промисловості, імпорту зарубіжних технологій і т. п.

Значний внесок у розвиток інституціонально-інноваційного підходу щодо економічної трансформації вніс М. Кондратьєв. Досліджуючи різні елементи економічної системи, він довів, що народногосподарський процес є безповоротним процесом переходу з однієї стадії розвитку на іншу. Проте зміна певних елементів економічної системи (чисельність населення, рівень розвитку техніки й технології, обсяги виробництва та споживання, і т. п.) може виявляти зворотний процес, що і пояснює хвилеподібний характер розвитку економічних систем [3].

Наявність довгих циклів розвитку М. Кондратьєв пов'язує з коливанням економічної кон'юнктури, тобто напрямом і мірою зміни сукупності елементів

народногосподарського життя в порівнянні з попереднім моментом [3]. Для кожного циклу характерний певний рівень розвитку продуктивних сил, так званий «технологічний устрій». Цикли закінчуються кризами, в результаті яких відбувається перехід продуктивних сил на більш високий рівень розвитку, внаслідок появи нових технологій, тобто структурних трансформацій економіки.

М. Кондратьєв дійшов висновку, що впродовж приблизно двох десятиліть перед початком підвищувальної хвилі великого циклу спостерігається пошвавлення у сфері технічних винаходів. Перед початком і на самому початку підвищувальної хвилі спостерігається широке застосування цих винаходів у сфері промислової політики, що пов'язане з реорганізацією виробничих стосунків [3].

Тісний взаємозв'язок між розвитком національних економічних систем та інновацією, як важливого чинника модернізації промислових підприємств, простежується в дослідженнях К. Фримена, Є. Домара, Р. Харрода, Р. Солоу, Е. Тоффлера, А. Тойнбі. Розглянувши стадії тривалого економічного зростання національних економічних систем як результат впровадження радикальних інновацій у базових галузях, вони довели процес дифузії технологічної парадигми від декількох лідируючих секторів до усєї економічної системи [4, 5]. Зокрема К. Фримен і Е. Тоффлер підкреслювали, що широке поширення технологій стає можливим в результаті ряду соціальних і інституціональних змін: кооперації та конкуренції в підприємницькому секторі, організації НДДКР, державного стимулювання інноваційної діяльності, національних і міжнародних режимів економічного регулювання.

Таким чином, на основі аналізу робіт провідних дослідників техніко-економічного розвитку суспільства можна зробити висновки:

- в основі розвитку економічних систем лежить зміна технологічних способів виробництва, що відбуваються у рамках глобальних цивілізаційних змін;

- технологічна трансформація економічної системи є подвійним процесом: з одного боку, зміни технологічних способів виробництва і технологічних устроїв, з іншого – перетворення технології на важливий чинник виробництва постіндустріального суспільства, що придбаває новий економічний зміст;

- ринкова конкуренція, що підтримується швидкою змінюваністю виробничих технологій та посилюється в умовах глобалізації економіки, пред'являє підвищені вимоги до процесів своєчасної технологічної модернізації.

Світовий досвід свідчить, що розвиток національних економік в сучасних умовах супроводжується посиленням конкуренції за доходи не лише на рівні суб'єктів господарювання, але й на рівні держави, реальним джерелом яких є нові або істотно модернізовані товари і технології. Конкуренція за інновації перетворюється на основний чинник розвитку, а вони самі, із засобу досягнення мети, стають його новою метою. У зв'язку з цим перехід на інноваційний шлях розвитку стає нині безальтернативним і виступає пріоритетним напрямом державної політики, оскільки темпи соціально-економічного розвитку і рівень науково-технічного потенціалу країни визначають міру інтегрованості її у світове господарство.

Список літератури

1. Вебер М. Избранное: Образ общества / Макс Вебер; [пер. с нем. М. И. Левиной, А. В. Михайлова, С. В. Карпушина]. – 2-е изд., доп. и испр. – Центр гуманитарных инициатив, 2014. – 766 с. – (Книга света).
2. Всемирная история экономической мысли. В 6 т. – Т.2. От Смита и Риккардо до Маркса и Энгельса / МГУ им. Ломоносова; Гл. редкол.: В. Н. Черновец (гл. ред.) и др. – М.: Мысль, 1988. – 574 с.
3. Кондратьев Н. Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения/ Н. Д. Кондратьев; Междунар. фонд Н. Д. Кондратьева [и др.]. – М.: Экономика, 2012. - 765 с.
4. Castells M. The Internet galaxy: Reflections on the Internet, business, a. soc. / Manuel Castells. – Oxford [etc.]: Oxford univ. press, 2002. – XI, 292 с.
5. Domar, Evsey D. Capitalism, socialism and serfdom: Essays / By Evsey D. Domar. – Cambridge [etc.]: Cambridge Univ. press, 1989. – XIX, 294 с.

Беззубченко Ю. Я.
студентка 2-го курсу,
спеціальність Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії,
Маріупольський державний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Для багатьох держав світу туризм є важливим чинником економічного розвитку, складаючи часто більшу частину від внутрішнього валового продукту. Що стосується безпосередньо України, від функціонування туристичного ринку залежить життєдіяльність приблизно 40 галузей економіки країни, а також 10 – 15 % її населення. Таким чином, туризм відноситься до найбільш ефективних індустріальних комплексів, якими не варто нехтувати, особливо при вирішенні проблем виходу економіки країни з кризи за рахунок її структурної перебудови [1]. Також, важливо зазначити, що туризм є одним з небагатьох сфер діяльності, де залучення нових технологій не призводить до скорочення числа працівників. Витрати на формування одного робочого місця в цій сфері у 20 разів менше, ніж в промисловості, а оборотність інвестиційного капіталу, в порівнянні з іншими галузями господарства, в 4 рази вище. На даний момент в туристичній сфері України зайнято близько 10 % населення. Перспективи розвитку туристичної галузі в Україні, в тому числі внутрішнього туризму, також можуть мати значний позитивний ефект як для всієї країни в цілому, так і для окремих суб'єктів нашої країни. Туристичне господарство генерує 11 % валового продукту у світі, а туристична індустрія – 4,2 %. Аналіз ситуації в Україні показує, що туристичне господарство поступово розвивається, хоча не характеризується стабільним зростанням [2].

Метою даної роботи є спроба зазирнути в майбутнє туристичної галузі. Перспективи розвитку туризму слід розглядати в двох напрямках:

– прогнози розвитку туристичної галузі, виходячи з існуючих на сьогоднішній момент тенденцій;

– прогнозування ситуації в туризмі на перспективу з урахуванням що відбуваються і можливих відкриттів у майбутньому;

Одночасно, в нашій країні існують всі передумови для розвитку туризму: історичні, географічні, природні, економічні, соціально-демографічні. Відповідно, причинами нестабільності є ряд проблем, які сповільнюють розвиток туризму в Україні і гальмують розвиток туристичної індустрії [1]. В першу чергу, в засобах масової інформації населення активно проводиться реклама міжнародного туризму і майже відсутня реклама внутрішнього туризму, за винятком загальновідомих зон туризму та рекреації. По-друге, відсутність коштів на реконструкцію пам'яток історії та архітектурного мистецтва, а залучення інвестицій гальмується через неврегульовану нормативно-законодавчу базу країни. Як відомо, значна кількість населених пунктів України - Хотин, Межиріччя, Ізяслав і інші, мають пам'ятки архітектури XVII – XVIII століття, для відновлення яких необхідні значні капіталовкладення. По-третє, в Україні не розвинутий сектор туристичної індустрії. Практично ні в одному місті України не лунають безкоштовні буклети-путівники історико-культурних пам'яток міста. Крім того, не у всіх містах є такі путівники, що обумовлено вузьким тлумаченням туризму і малої обізнаністю про різноманіття туристичних послуг. По-четверте, різноманіттям туристичних послуг, можуть похвалитися переважно міста-мільйонери, міста загальноновизнаних зон рекреації і туризму, деякі історичні та культурні центри. У той час, коли, в більшості міст України можна розвивати промисловий, оздоровчий та інші види туризму. Але для цього ж знову потрібні інвестиції для створення бізнес-центрів, рекреаційних зон відпочинку, які поєднували в собі пасивні і активні види відпочинку.

Для поліпшення ситуації в туристичній галузі в Україні можна виділити наступні кроки:

- спрощення візових і митних процедур;
- поліпшення туристичної інфраструктури;
- незалежна стандартизація ліцензування і сертифікація учасників ринку;
- розробка державних програм з розвитку туризму;

Однак, все перераховане вище не свідчить у тому, що зазначені критерії дозволять Україні обов'язково домогтися гарних результатів у туристичній галузі. Крім того, наявність природних факторів не є головною умовою, що дозволяє домогтися успіху [7]. Потрібно обов'язково ще враховувати цілу сукупність важливих факторів, таких як:

- конкуренція на міжнародному туристичному ринку;
- участь в різних міжнародних організаціях, які можуть надати політичну підтримку;
- вміння виявляти свої переваги і правильно себе позиціонувати на міжнародному туристичному ринку;
- військові дії на сході України;

Резюмуючи, можна сказати, що для ефективного розвитку туристичної галузі необхідно застосовувати не тільки сучасні технології, але і зробити теоретичну побудову моделі розвитку, що неможливо без наукового пізнання названої сфери. Як відзначають дослідники, зростаюча роль туризму в економічному, соціальному та політичному житті суспільства вимагає теоретичного осмислення цього явища. З метою поліпшення якості туристичних послуг зниження цін на них потрібна участь держави. Його допомога може полягати в субсидуванні цін, відшкодування ПДВ на всі види послуг, пов'язаних з внутрішнім туризмом. Також особам, які працюють у сфері туризму потрібно навчитися робити прогнози розвитку галузі на перспективу. При цьому такий підхід повинен враховувати як поточну ситуацію, що склалася і що протікають тенденції в Україні та в світі, так і брати до уваги можливі зміни на міжнародному туристичному ринку в майбутньому.

Список літератури

1. Гайдук А. Інтегрований туристичний концерн – сучасна форма туристичного підприємства в умовах глобалізації. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/gajduk.htm (дата звернення: 13.04.2006)
2. Статистичний щорічник України за 2019 рік. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2018/catalogue_19.pdf (дата звернення: 29.03.2019)
3. Марта Мальська, Володимир Худо Туристичний бізнес. Київ : Видавництво Центр навчальної літератури. 2017. 368 с.
4. Барчук І.С. Методы научных исследования в туризме: учеб. пособие для вузов .М.: Издательский центр «Академия», 2008. 224 с.
5. Долженко Г.П. Туризмведение как область научной деятельности по исследованию туризма и условий его функционирования. Туризм и региональное развитие: сборник научных статей. Вып. 6. Смоленск: Универсум, 2011. 66–72 с.
6. Джафари Дж. Становление туристики как науки .Київ: Вестник РМАТ. 2012. № 1. 7-11 с.
7. Зорин И.В, В.А. Квартальнов. Энциклопедия туризма. Москва: Советский спорт, 2001. 236 с.
8. Каплун И.Г. Туристический потенциал .Вестник научных исследований. 2006. № 2. 50 с.

УДК 338.48

Кравченко Н. А.

студентка,

Київський національний університет технологій та дизайну,

Гончаренко І. М.

к. е. н., доцент,

Київський національний університет технологій та дизайну

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В РЕГІОНАХ

Основними проблемами розвитку аграрного туризму в Україні є:

- недооцінка місцевою владою і населенням значення місцевих пам'яток історії та культури, як туристичного ресурсу;

– відсутність організаційних, психологічних та інших навичок туристичного бізнесу у сільського населення;

– відсутність початкового капіталу і пільгового механізму кредитування потенційних підприємців у сфері аграрного туризму;

– в Європі і світі немає образу України, як цікавої для агротуризму території.

Сільський зелений туризм є одним з видів своєрідного пізнавального дозвілля, який останнім часом набув поширення і продовжує активно розвиватися в багатьох європейських країнах. Україна також має всі можливості для розвитку сільського зеленого туризму, а саме багатий природно-рекреаційний потенціал і його вагома роль у стимулюванні соціально-економічного розвитку областей України (майже 15 % території – це зони відпочинку, гірські та приморські ландшафти, збережені національні традиції, архітектурні пам'ятки, близько 38 національних і регіональних парків), близько 400 джерел мінеральних вод, 100 родовищ цілющих вод (69,3 % території України). Слід зауважити, що частина цих ресурсів зосереджена саме на території сільської місцевості [1, 2].

Як показують результати наукових досліджень, основними проблемами, що стримують процес розвитку як сільського зеленого туризму, так і туризму зокрема, є:

– зміна, ускладнення політичної та соціальної ситуації;

– недостатня підтримка з боку держави туристичної галузі, яка, в свою чергу, впливає на соціальну та економічну ситуацію в країні, тому що саме за умов належної державної підтримки сільського зеленого туризму на його розвиток можна направити як зовнішні, так і внутрішні інвестиції;

– відсутність Закону щодо питань сільського зеленого туризму, в зв'язку з чим виникають проблеми в отриманні якісних послуг туристами, оскільки туристичний продукт повинен задовольняти запити споживачів, бути доступним, а також задовольняти вимоги, що діють нормативно-правової бази та стандартів ЄС.

У зв'язку з цим, зменшується кількість агроосель і відповідно скорочується число відвідувачів, що є досить негативним явищем, оскільки відбувається зниження доходів від надання послуг.

На нашу думку, така ситуація тимчасова, і для того щоб сільський зелений туризм розвивався в майбутньому, потрібно підтримувати певні якості послуг і формувати їх позитивний імідж на ринку пропозицій, тобто, перш за все, необхідно створити сприятливі умови для отримання сертифіката категорії «Українська гостинна садиба» та екологічного сертифікату «Зелена садиба», що, в свою чергу, надасть можливість надання якісних послуг вітчизняним та закордонним туристам. Беручи до уваги все вищесказане, актуальним є більш глибоке вивчення питання категоризації агроосель, яке забезпечить прозорість пропозиції для клієнта, контроль якості продукту, різноманітність пропозиції та різницю в ціні.

Сьогодні розвитку сільського зеленого туризму сприяє громадська організація «Союз розвитку сільського зеленого туризму» в Україні, яка розробила і затвердила Програму добровільної категоризації у сфері сільського зеленого туризму «Українська гостинна садиба». Зроблено це з метою підвищення якості комплексного обслуговування туристів, наданих послуг розміщення та сприяння розвитку сільських територій в Україні [3, 5].

Крім добровільної категоризації, в Україні діє система екологічної сертифікації «Зелена садиба», яка керується принципами зменшення шкідливого впливу агротуристичного об'єкта як на екологію, так і на збереження навколишнього середовища, підтримки народних традицій і ремесел, місцевої економіки, розвитку екологічно сприятливих видів розваг і відпочинку, що, в свою чергу, спонукає сільську громаду і населення сільських територій дотримуватися санітарно-гігієнічних норм і умов проживання; дбати про безпечне і своєчасної утилізації відходів, забезпечувати місцевість урнами для сміття з попередньою його сортуванням; використовувати (при можливості) енергозберігаючі

технології; піклуватися про естетичний вигляд будинків, вулиць, садів, присадибних земельних ділянок; забезпечувати належне озеленення території.

Як було встановлено, в Україні сільський зелений туризм перебуває в процесі постійного дослідження. У зв'язку з цим, ми вважаємо, для того щоб створити якісний туристичний продукт, який здатний максимально задовольнити потреби населення, сприяти поліпшенню соціально-економічної ситуації сільських територій і забезпечити комплексний розвиток туристичної сфери, необхідно:

– створити сприятливі умови для отримання сертифіката категорії «Українська гостинна садиба» та екологічного сертифікату «Зелена садиба», яка, в свою чергу, надасть можливість забезпечення якісних послуг вітчизняним та закордонним туристам;

– забезпечити системне надання консультаційної допомоги суб'єктам сільського зеленого туризму з питань його розвитку;

– формувати позитивний імідж країни в сфері сільського зеленого туризму на внутрішньому та зовнішньому туристичному ринках, а саме: пропагувати народні промисли, які ґрунтуються на локальних культурних традиціях і національній кухні; залучати місцевих підприємців до підтримки культурної діяльності, тобто, активізувати інформаційно-рекламну діяльність;

– удосконалити туристичну інфраструктуру і ефективно використовувати рекреаційні ресурси;

– залучити в туристичній галузі висококваліфікованих фахівців.

У результаті дослідження стану розвитку сільського зеленого туризму в Україні, варто відзначити, що сільський зелений туризм є перспективним видом підприємницької діяльності, який буде сприяти розвитку сільських територій і надалі розширювати сферу діяльності сільського населення.

Список літератури

1. Дейнега, О. В. Перспективи сільського зеленого туризму в підвищенні конкурентоспроможності країни та регіону / О. В. Дейнега, А. Б. Почтовюк // Зб. тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Перспективи розвитку сільського та екологічного туризму в Україні» - Березне, в 2016. - С. 156-158.

2. Туристична діяльність в Україні у 2018 році: статистичний бюлетень - К.: Державна служба статистики України, 2019. - С. 50.

3. Матвійчук, Л. Ю. Регіональні особливості поширення зеленого туризму в Україні / Л. Ю. Матвійчук, І. В. Тищук // Зб. наук. праць «Економічні науки. - Серія «Регіональна економіка». - Вип. 11 (43). - Луцьк: ЛНТУ, 2014. - С. 149-158.

4. Галушкіна, Т. П. Економіка природокористування: навч. посібник / Т.П., Галушкіна. – Харків: Бурун Книга, 2009.- 480 с.

5. Горішевський, П. А. Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності.-Івано-Франківськ: Місто НВ, 2003. - 148 с.

УДК 379.85.640

Медведєв І. А.

к. держ. упр., доцент,

старший науковий співробітник

КЗ «Виставково-музейний комплекс «Тростянецький» Україна)

АКТИВІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ (НА ПРИКЛАДІ ТРОСТЯНЕЦЬКОЇ ОТГ СУМСЬКОЇ ОСЛАСТІ)

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі розвитку України з новою актуальністю повстають питання розвитку публічного управління на місцевому рівні. В умовах реформ в Україні спрямованих на децентралізацію виникає потреба

підсилення регіональних можливостей публічної влади. Все більше звертається увага науковців та управлінців-практиків на розвиток тих галузей економіки, які для є населених пунктів основами забезпечення їх життєдіяльності. Для України однією з таких галузей є рекреаційно-туристична сфера. Безумовно, можна назвати ті регіони України, для яких ця галузь є «локомотивом розвитку». Разом з тим, можна стверджувати, що вивченні проблем та можливостей рекреації та туризму повинні базуватися на дослідженні історичного розвитку державного управління туристично-рекреаційною галуззю, визначати напрямки державного впливу на діяльність виробників туристичних послуг на місцевому рівні, дати характеристику сучасного стану та перспектив розвитку туризму. Туристично-рекреаційна галузь – явище багатоаспектне і поєднує в собі економічні, соціальні, культурні, екологічні частини. Туризм та рекреація мають практично невичерпний потенціал. Інші регіони в умовах складної економічної ситуації теж намагаються створити можливості для розвитку туристично-рекреаційної галузі. Україна як держава має величезний історичний, природний, рекреаційний, естетичний, мистецький, оздоровчий потенціал, що повинен давати можливість не тільки заробляти кошти громадянам України а й позитивно вливати їх здоров'я, свідомість, можливість відтворювати свою працездатність та реінвестувати все це в розвиток держави та конкретних територій. Саме такою є в Україні Сумська область. Сумська область має досить багато територій з потужним рекреаційно-туристичним потенціалом. Історично та традиційно склалось так, що до таких районів Сумської області можна віднести Сумський, Путивльський, Роменський, Лебединський, Конотопський, Охтирських, Глухівський та Тростянецький райони. Нас як предмет дослідження буде цікавити Тростянецький район як територія, що за останні 15 років має найбільш потужні темпи прискорення розвитку рекреаційно-туристичної галузі у порівнянні з іншими. Однією з складових такого прискорення є активна позиція щодо розвитку галузі туризму Тростянецької міської ради та міського голови м. Тростянець Ю. А. Бова. Слід зазначити, що в Україні як на загальнодержавному так і на регіональному та місцевому рівнях розроблені програми розвитку рекреаційно-туристичної галузі, які передбачають відчутну державну підтримку. Серед науковців галузі науки державного управління які займалися означено проблемою можна назвати Л.М. Гопкало, Л.П.Івашину, Л.В.Пшеничну [2]. Серед об'єктів туризму, що привертають до себе увагу в Тростянецькому районі є городища літописних сіверян VII ст. та Київської Русі X – XII ст. Це так звані Скіфські кургани могильники II ст. до н.е. Вже сьогодні, завдяки зусиллям громадян Тростянецької ОТГ, органів публічної влади, працівників управління культури, співробітників Комунального закладу «Виставково-музейний комплекс «Тростянецький» туристи мають змогу ознайомитися та побачити на власні очі кургани часів скіфів. Також звертають на себе увагу розташовані у с. Зарічне (Боголюбове) городище та фортифікаційні вали давньоруських поселень. В цікавій і доступній формі екскурсів розповідають про культуру та побут поселень роменської культури. Гості Тростянецької ОТГ та місцеві мешканці мають змогу побувати на місці подій однієї з найбільших військових подій XIV століття, яка відіграла значну роль у подальших долях Великого Князівства Литовського і Золотої Орди та всієї Східної Європи взагалі.

Вже майже півстоліття увагу дослідників привертає с.Зарічне (Боголюбове), яке зараз входить до Тростянецької ОТГ. В добу заліза територію на берегах Ворскли заселяють скіфи-землероби. Саме це підтверджують знахідки біля сел Ніцаха, Кам'янка, Зарічне. Комплекс пам'яток у с.Зарічне складається з трьох городищ, селища та двох курганних могильників. Усі об'єкти розташовані на правому корінному березі р. Ворскла. Їх опис складено Ю. М. Берестом, Є. М. Осадчим, В. В. Приймаком.

Уперше городище згадується у літературі XIX ст. під назвою Кукуєвого. Дійшла вона й до сьогоднішнього дня. У 1938 році на території городища проведені розкопки під керівництвом П. М. Третякова, внаслідок яких досліджено дві напівземлянки, п'ять

господарських та два ґрунтових поховання. Матеріали, що походять із цих комплексів, дозволяють зробити припущення про датування городища та селища XI-XIII ст.. У різні роки городище оглядалося експедиціями І. І. Ляпушкіна та О. С. Сухобокова. У 1989 році В. В. Приймаков провів в с. Зарічне (Боголюбове) дослідження господарських ям довкола дороги, що руйнувалися. У цих ямах знайшли кераміку роменської культури та часів Київської Русі. У 2000 р. на городищі виявлено грабіжницький шурф, у підвалах якого знайдено роменську та давньоруську кераміку, уламок з жорнового каміння та кістки тварин. На території с.Зарічне (Боголюбове) зібрано підйомний матеріал – кераміку XI-XII ст. та уламок керамічного біконічного пряслиця. Не виключено, що всі три городища виникли в скіфській час та були єдиним комплексом фортець.

У 2001 році археологічна експедиція історичного факультету Сумського державного педагогічного університету під керівництвом досвідченого археолога В.В.Приймака відновила дослідження археологічних пам'яток біля с.Зарічне (Боголюбове) [1, с. 9 – 11].

У липні 2019 року археологічні дослідження продовжилися. Так співробітники Київського інституту археології на території с.Зарічне (Боголюбове) знайшли рештки жінки періоду Київської Русі Великого та фрагменти керамічного посуду із зображенням Гедимінових стовпів. Це свідчення, що на території с.Зарічне (Боголюбове) і у XIV-XV ст. відбувалися події які можуть бути пов'язані із Битвою на Ворсклі 1399 року. Мова йде про відому з часів літописів грандіозну битву на Ворсклі (1399 р.). Як зазначається у відомому в широких колах виданні – История Украинской ССР, Т.2. с.46. Киев. «Наукова думка» 1982. наприкінці 1399 року об'єднана армія Великого князівства Литовського під керівництвом Князя Вітовта зійшлася в бою на берегах Ворскли з армією Золотої Одри [3, с. 45 – 46].

Як зазначається в книзі Малий словник історії України [4] Вітовт (1350 – 1430) Князь Великого князівства Литовського і Руського. Отримав вдалу від двоюрідного брата Ягайла, який уклав унію з Польщею (1385). та став польським королем, поступився великолитовським престолом Вітовту на умовах васалітету. Все своє життя Вітовт присвятив боротьбі за відновлення самостійності Литви. В цій боротьбі Вітовт спирався на литовське боярство, опозицію якому складало руська (українська та білоруська) знать, яка не погоджувалася з централізацією управління покатоличенням населення. У відповідь Вітовт вдався до позбавлення удільних князів, в тому числі українських влади, замінивши їх своїми намісниками та службовими князями (1392 р.). Вітовт проводив активну зовнішню політику. Його військові дії дали можливість Великому князівству Литовському здобути вихід до Чорного моря. Армія Тимур-Кутлука очікувала підходу війська кримських татар на чолі з Едигеем. Були розпочаті перемовини. Відбувся обмін послами. Як тільки війська Едигея підійшли до розташування армії Золотої орди переговори були припинені. 12 серпня армія Вітовта почала битву. Під натиском литовського війська ординці почали відступати. Але в цей час Едигей зі своїм військом зайшов в тил армії Вітовта, розбив загони Тохтамиша і захопив табір Вітовта. Битва скінчалась поразкою об'єднаного війська. По свідченням літописів та більш пізніх джерел майже все військо, в якому були представники майже всіх територій тогочасного Великого Князівства Литовського були знищені. Загибло безліч руських князів. Сам Вітовт з невеликим загonom товаришів ледве врятувався. Поразка литовсько-руського війська на Ворсклі важко вплинула на долях людей на українських землях. Подніпров'я більше не мало військового захисту. Київщина та Волинь відразу стали жертвами ординської навали. «И царь Тимур-Тиклуй тогда прииде к Киеву, и изя из города окуп 3000 рублев литовских, и силу свою всю распусти по Литовской земли и воевали... до Великого Луцка», – як зазначено у Слуцькому літописі [5, с. 73]. Перемога військ Тимур-Кутлука та Едигея над армією Вітовта на Ворсклі мала серйозні політичні наслідки. Вона посилила вплив Золотої Орди на Східну Європу і змусила Вітовта відмовитися від ідеї самостійності литовсько-руської держави та піти на союз з Польщею. Оскільки туризм та рекреація, на думку більшості дослідників, відіграє

важливу роль у економічному та соціальному житті країни, потрібно прикладати максимум зусиль для активізації механізмів розвитку даної галузі. Відвідувачі фестивалів, що регулярно проходять на території Тростянецької ОТГ мають можливість відчути себе справжніми шукачами старовинних артефактів і побачити археологічні розкопки. Атмосфера, яку створюють для відвідувачів працівники Комунального закладу «Виставково-музейний комплекс «Тростянецький» дає можливість на кілька годин поринути у світ історії та культури тих часів.

Список літератури

1. Артющенко М. М. Нариси історії міста Тростянець. – Суми: Вид-во СумДУ. 2010. - 152 с.
2. Л. П. Івашина. Проблеми та можливості розвитку рекреації та туризму в Сумській області. Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (16-17 квітня 2008 року, м. Суми) СОІППО, -Суми. ВТД «Університетська книга». 2007. – С. 147-149.
3. История Украинской ССР, Т. 2. с. 46. Киев. «Наукова думка» 1982.
4. Малий словник історії України. Київ. «Либідь» 1997. С.90.
5. ЦСРЛ. Т 35. Летописи Белорусско-Литовские. М., 1980. с. 73.

УДК 379.85

Радіонова О. М.

к. е. н., доцент,
доцент кафедри туризму і готельного господарства,
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
Добрянська А. Ю.
магістрантка,
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНИЙ ТУРИЗМ

На сучасному етапі розвитку суспільства культурно-пізнавальний туризм є одним із найпопулярніших видів туризму. Люди, які цікавляться пам'ятками, культурою, історією тих чи інших регіонів, сприяють все більшому поширенню даного виду туризму. В його основі лежить духовне освоєння культури.

Вперше поняття «культурний туризм» офіційно на міжнародному рівні використано в матеріалах Всесвітньої конференції з культурної політики у 1982 р. [8, с. 7]. Серед вітчизняних та закордонних науковців немає єдиного підходу щодо визначення поняття «культурний туризм».

Поняття «культурний туризм» вперше згадується в каталозі подорожей в 1991 р. [2, с. 4]. Ряд авторів [4, с. 10] використовують такі поняття, як культурно-пізнавальний туризм, пізнавальний туризм, екскурсійний туризм, і визначають даний вид туризму як пізнавальну діяльність, спрямовану на ознайомлення з визначними місцями, культурно-масовими заходами, побутом та звичаями людей, в тому числі релігійними. У культурному туризмі основою є культура як цілісне уявлення про матеріальні і нематеріальні результати діяльності людини в певну історичну епоху, які зберігаються, удосконалюються та передаються з покоління в покоління. Головною метою культурного туризму є знайомство з історією, культурою, звичаями, духовними і релігійними цінностями країни відвідування [2, с. 43] або відвідування об'єктів історичної та культурної спадщини, представленою археологічними та архітектурними пам'ятками [5, с. 5].

Міжнародна рада з питань пам'яток і визначних місць трактує культурний туризм як невеликий сегмент ринку пізнавального або освітнього і найчастіше елітарного характеру, присвячений поширенню й роз'ясненню культурної ідеї.

За словами Кляп М.П., культурний туризм – це відвідання історичних, культурних або географічних визначних пам'яток.

Дроздова Г. М. [6, с. 9] пояснює поняття як подорож з метою ознайомлення із історико-культурними цінностями й унікальними природними об'єктами.

Любіцева О. О. [7, с. 18] визначає культурний туризм - як знайомлення туристів з природою, культурно-історичним надбанням і сучасним життям країни.

Кусков А.С. відзначає, що культурно-пізнавальний туризм включає в себе відвідання історичних, культурних або географічних визначних пам'яток. Туристи, які подорожують з пізнавальною метою, найчастіше цікавляться соціальними і економічними відносинами відвідуваних ними країн [5, с. 45]. На його думку, культурний туризм - це туризм для знайомства і пізнання культурної спадщини різних країн і народів.

В свою чергу Лойко О.Т. під культурно-пізнавальним туризмом розуміє подорожі з пізнавальними цілями, які знайомлять туриста з культурними цінностями, розширюють його кругозір [1, с. 6].

З точки зору економіки культурно-пізнавальний туризм є вигідною зоною для докладання зусиль, спрямованих на розширення свідомості нашого суспільства та зближення України з усім світом [1, с. 10].

На сьогодні розвиток культурно-пізнавального туризму пов'язаний, перш за все, з тим, що він сприяє створенню позитивного іміджу, інвестиційної привабливості, сприяє підвищенню освітнього і культурного рівня населення, поваги до своєї національної культури та культур інших народів і країн.

У даний час існує безліч різних визначень поняття «культурно-пізнавальний туризм». Їх можна розділити на два основних підходи: технічний і концептуальний.

У основі першого покладено ресурси культурного туризму території, який залучає потоки культурно-пізнавального туризму: під культурним туризмом розуміється споживання туристами мистецтва, художньої спадщини, історичних цінностей, фольклору та цілого ряду інших проявів культури.

Наприклад, Шарапов Д.Ю. у своїй роботі розглядає культурно-історичну спадщину як основу культурно-пізнавального туризму [7, с. 8].

Другий підхід відображає мотиви, що лежать в основі даного виду туризму та пояснює прагнення людей до відвідування культурних пам'яток, їх бажання дізнатися нове. Указаний підхід орієнтований на «процес культури». Таким прикладом може стати підхід Федорової У. А., в якому головну роль відіграють мотиви людини як основи для розвитку туризму. Досліджуються фактори, що впливають на мотивацію до туризму, розглядається інтелектуальний вигляд людини в системі культурно-пізнавального туризму [4, с. 8].

Крім того існує і третій підхід до визначення поняття «культурно-пізнавальний туризм», головним аспектом якого виступає результат, що отримується туристом, тобто культурні враження. Культурно-пізнавальний туризм може бути визначений як туризм створений, запропонований і спожитий у вигляді суми деяких культурних вражень [4, с. 10].

Таким чином, культурно-пізнавальний туризм це тимчасовий виїзд громадян з постійного місця проживання з метою ознайомлення з культурою певної території. Виходячи з усіх визначень, можна сказати, що в сучасному підході культурно-пізнавальний туризм розглядається як частина соціокультурної діяльності людини, тобто культурно-пізнавальний туризм можна розглядати як межу перетворення культури в частину туристичного продукту, за допомогою якої відбувається знайомство і дослідження історико-культурної спадщини, художньої спадщини, мистецтва, фольклору та інших проявів культури.

Список літератури

1. Лойко О.Т. Сущность, факторы развития и основные функции урботуризма // Псковский регионологический журнал. – № 4 (28). - 2016. –С. 95-111.

2. Гладкий А. В., Скляр А. А., Шарапов Д.Ю. Городской познавательный туризм в Украине: виды, особенности и перспективы развития // Туризм и региональное развитие: сб. науч. статей. – Вып. 9. - Смоленск: Универсум, 2016. – С. 81-85.

3. Кузьмук О. Культурний туризм як інструмент формування національної ідентичності. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/monitor/desember08/23.htm>

4. Ткаченко Т. І., Федерова У. А. Міський і сільський туризм: наукові підходи до формування і розвитку // Товари і ринки. – 2016. – Вип. 2 (22). – С. 9-20. [за ред. Т. І. Ткаченко та ін.] – К.: КНТЕУ, 2017. – 215 с.
5. Nezdoyminov S. Regional Trends of the Tourist Flow in Ukraine / S. Nezdoyminov, A. S. Skuskov // International Journal of Innovative Studies in Sociology and Humanities. – 2016. – Vol. 1, 1. – P. 12-18.
6. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія / Г. М. Дроздова, Г. К. Бедрядина, С. С. Галасюк та ін. / за заг. ред. проф. Г. М. Дроздова. – Одеса: ОНЕУ, 2016. – 262 с.
7. Любіцева . Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності: навчальний посібник. Друге видання, доповнене і доопрацьоване / Любіцева О.О, С. Г. Нездоймінов. – Херсон: Олді-Плюс, 2016. – 248 с.
8. Nezdoyminov S. European cruise market: prospects of development in Ukraine / S. Nezdoyminov, N. Andryeyeva // Mechanisms and models of development of entities tourist business: collective monograph / edited by A. Berezin, M. Bezpartochnyi / ISMA University. – Riga: «Landmark» SIA, 2016. – P. 108-116.

УДК 338

Топоровская С. В.

студентка кафедри ЛПІ и перевод,

Днепроvский национальный университет имени Олеса Гончара

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ ОБЩЕСТВА

Развитие технического прогресса, модернизация социальных отношений превратили туризм в важную составляющую общественной жизни. Туризм становится средством досуга, знакомства с другими местностями, выдающимися культурными и природными достопримечательностями, оздоровления, получения новых впечатлений. За последние десятилетия туризм стал одной из наиболее популярных и распространенных форм проведения свободного времени. Результаты многих социологических исследований показали, что он занимает одно из главных мест среди других форм рекреационной деятельности. Туризм – одно из важнейших социально-экономических явлений современности, которое подчинено действию объективных законов человеческого общества. Туризм начинает рассматриваться как одна из самых рентабельных отраслей хозяйства. В процессе своего развития он включает также и новые области общественной жизни [3, с. 327].

Сегодня туризм приобрел глобальный масштаб, он стал одним из самых мощных социальных и экономических сил, которые существенно влияют на жизнь современной цивилизации. Для миллионов людей он является важной частью жизни, критерием уровня их жизнедеятельности. Существенно влияя на все стороны общества туризм требует внимательного научного исследования. Ведь ему присущи не только позитивные, экономически и социально значимые возможности но и серьезные недостатки. Неконтролируемый рост масштабов и объемов туризма, приводит к увеличению негативной нагрузки на природу, деформационных изменений в «традиционной» культурной среде стран так называемого «третьего мира», которые являются главными объектами интереса многочисленных туристских потоков. Все это требует серьезного научного исследования и оценки. Аспекты туризма тесно связаны с вопросами этических ценностей туризма и моральной оценки туристической деятельности. В рамках проблемы роста двойственного влияния туризма на окружающую среду туризмологи все чаще обращают внимания на тенденции развития «экологического туризма», «экологизации сознания туристов» [1, с. 188].

Что касается Украины можно сказать, что современное состояние развития туристической индустрии не соответствует имеющемуся потенциалу туристических ресурсов, незначительной является ее экономическая эффективность. Взвешенная и стимулирующая политика правительства в этой сфере должна способствовать созданию условий, способствующих привлечению внутренних и внешних инвестиций в развитие регионов, создавать благоприятные условия для субъектов предпринимательской

деятельности, развивать соответствующую инфраструктуру туризма, формировать и расширять рынок специализированных туристско-рекреационных услуг. Рекреационная функция туризма является одной из важнейших. В литературе дают следующее определение рекреации: «Рекреация – это весь комплекс явлений, связанных с деятельностью, предпринятой человеком в свободное время, имеющей многоплановый характер: познавательный, лечебный, развлекательный и т. д., которая реализуется на специализированных для этих целей регионах, расположенных не в месте постоянного жительства» [2, с. 10]. В ходе пребывания в рекреационной зоне перед туристом открываются возможности использования им различных видов рекреационной деятельности. Рекреация создает условия для восстановления физических сил, здоровья, психической энергии, затраченных в процессе труда. Туризм является средством распространения физической культуры, что способствует формированию навыков активного отдыха. Рекреационные функции позволяют рассматривать туризм как индустрию здоровья и отдыха.

Государство должно активно принимать участие в конкурентной борьбе, проводить активную протекционистскую политику за влияние на движение международного туристического потока, в частности через реализацию государственных программ, внедрение стимулирующей фискальной политики на общегосударственном и региональном уровне, способствовать развитию индустрии туризма. Преодоление имеющихся негативных тенденций, создание системных и комплексных предпосылок для устойчивого развития туризма и смежных отраслей экономики должно стать одним из приоритетных направлений обеспечения устойчивого развития страны в целом и существенной составляющей в решении вопросов повышения уровня жизни населения.

На данный момент проблем развития туризмологии в современном обществе достаточно много и путем их решения является развитие экологического туризма и экологизации сознания именно туристов. Что касается именно нашего государства, нужна взвешенная и стимулирующая политика правительства в этой сфере, это будет стимулировать туристическую деятельность в Украине, усилит взаимосвязь туризма с другими приоритетными сферами социального, экономического и культурного развития отдельных регионов и всей страны.

Список литературы

1. Бауман З. Глобализация: последствия для человека и общества / З. Бауман. - М.: Весь мир, 2004. - 188 с.
2. Мироненко Н.С., Твердохлебов М.Т. Рекреационная география. Изд-во МГУ. - М., 1981. - С. 10
3. Федорченко В.К. Історія туризму в Україні: навч. посіб. / В.К. Федорченко, Т.А. Дьорова. - К. : Вища школа, 2002. - 195 с.

УДК 338.48:379.8

Щоголева І. В.

к. пед. н., доцент,

доцент кафедри менеджменту, економіки та туризму,
Льотна академія Національного авіаційного університету,

Соколовський В. А.

ст. викладач кафедри менеджменту, економіки та туризму,
Льотна академія Національного авіаційного університету

АНАЛІЗ ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СЕРЕДНЬОГО ПРИДНІПРОВ'Я

Туристська привабливість території може бути визначена, як сукупність характеристик, які формують ставлення туриста до конкретної території на основі його візуального та емоційного сприйняття і пов'язана, безпосередньо, зі станом туристських ресурсів і

інфраструктури, які, безперечно, будуть впливати на існуючий і потенційно можливий туристський попит.

За даними українського географа В.П. Руденка, на Середнє Придніпров'я припадає 6 % природно-ресурсного, а також 6,5 % природно-рекреаційного від загальноукраїнського потенціалу [1].

В регіоні загальна площа земель можливого туристсько-рекреаційного використання близько 550 тис. га, що складає всього 16 % його загальної території, наближаючись до середнього показника по Україні. Особливо важливими туристсько-рекреаційними ресурсами регіону є кліматичні, ландшафтні, флористичні, фауністичні, орографічні, гідрологічні, бальнеологічні природні ресурси, а також дуже різноманітні природно-антропогенні ресурси.

Кліматичні ресурси Середнього Придніпров'я сприятливі для створення тут оздоровниць для людей із хворобами органів дихання, травлення, нервової системи, з обмінними порушеннями та серцево-судинними хворобами, організм яких пристосований до чітко вираженої сезонної ритміки, а також для літнього оздоровлення дітей, які дуже вразливі до простудних захворювань. Найбільш сприятливим для відпочинку є теплий період, з травня по жовтень.

Із ландшафтних, флористичних та фауністичних туристсько-рекреаційних ресурсів найбільше значення для рекреації і туризму мають об'єкти та території в межах лісових масивів та найбільших водних об'єктів регіону.

Для організації відпочинку є також сприятливі території, що зайняті лісовими масивами, яких в регіоні майже 526 тис. га. Ліси і лісонасадження становлять близько 11,4 % території Середнього Придніпров'я, при середньому показнику по Україні 15,6 %, що свідчить про певний дефіцит, особливо в межах степової зони.

Також варто відзначити наявність на території регіону 179 видів рідкісних та зникаючих представників флори та 202 – фауни, що значно підвищують естетичні, пізнавальні та атрактивні характеристики природних ресурсів Середнього Придніпров'я [2].

На території регіону протікає 2 великих річки – Дніпро та Південний Буг, 12 середніх і 1348 малих річок загальною протяжністю 12,5 тис. км. За кількістю водосховищ (121) та ставків (5135) регіон займає провідне місце в Україні. Особливо варто відзначити наявність на території регіону Кременчуцького, Канівського та Кам'янського водосховищ, що є найбільшими в Україні.

Природні ресурси підземних вод є одним із основних джерел господарсько-питного водопостачання населених пунктів, а окремі родовища володіють лікувальними властивостями. Запаси бальнеологічних ресурсів представлені переважно хлоридними та гідро-карбонатними слабо мінералізованими водами, з вмістом радону, заліза та марганцю.

Особливу групу туристсько-рекреаційних ресурсів сформували природоохоронні території – заказники, пам'ятки природи, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, дендропарки тощо.

За результатами даних обліку територій та об'єктів природно-заповідного фонду, поданих органами виконавчої влади на місцевому рівні, що забезпечують реалізацію державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, станом на 01.01.2019, природно-заповідний фонд (ПЗФ) України має в своєму складі 8307 територій та об'єктів загальною площею 4,37 млн. га в межах території України. З них, на території Середнього Придніпров'я розташовано 773 об'єкти ПЗФ, що складає 9,28 % загальнодержавного фонду.

В межах Середнього Придніпров'я спостерігається значна нерівномірність розподілу об'єктів ПЗФ по території регіону, а подолання цієї проблеми, в значній мірі, залежить від реалізації регіональних заходів державної екологічної політики України.

Варто зазначити, що подальший розвиток природоохоронної мережі є актуальним не лише для реалізації екологічних стратегій різного рівня та збереження біорозмаїття, а й з метою збалансування територіальної організації суспільства та галузевої структури економіки.

На підставі аналізу суспільно-історичних об'єктів національного значення, було виявлено, що найвища їх щільність спостерігається у межах м. Кропивницького, Канівського, Корсунь-Шевченківського та Чигиринського районів. Значною щільністю суспільно-історичних туристичних ресурсів національного значення вирізняються також Звенигородський, Золотоніський, Кам'янський, Тальнівський, Уманський, Христинівський, Шполянський райони та м. Черкаси.

Різноманітність видів історико-культурної спадщини відбилася в організації таких різновидів історико-культурних заповідників, як історико-архітектурні, історико-археологічні, історико-меморіальні, садово-паркові, музеї-заповідники. На території регіону діють 9 історико-культурних заповідників, 65 державних і 500 громадських музеїв.

Значну цікавість туристів та екскурсантів викликають пам'ятки воєнної історії та військової архітектури, серед яких варто відзначити: земляні укріплення та фортеці регіону – Святої Єлизавети (1754 р.), Чигиринська (XVII ст.), Суботів та ін. Цікавими є також пам'ятки культури на Кіровоградщині – приміщення першого українського професійного драматичного театру, будинок І.К. Тобілевича (Карпенка-Карого), батьківщина Сухомлинського та ін., пам'ятні місця пов'язані з життєдіяльністю чи перебуванням видатних осіб на Черкащині – Шевченка, Нечуй-Левицького, Пушкіна, Хмельницького та ін.

Останніми роками масового розмаху набуло щорічне паломництво євреїв-хасидів з Ізраїлю та інших країн до Умані на могилу Раббі Нахмана (Брацлавського) – засновника релігійної течії в іудаїзмі. Досить значний пізнавальний та паломницький потенціал мають такі пам'ятки, як велика хоральна синагога (XIX ст.) в м. Кропивницькому, синагоги в м. Бобринці, м. Каневі, м. Звенигородці, м. Сміла та інших. Унікальним культовим об'єктом, що приваблює туристів, є також єдиний в Україні буддистський храм «Білий Лотос» в м. Черкаси.

З кожним роком зростає рівень залучення до рекреаційно-туристичної діяльності більш сучасних подієвих ресурсів в сфері івент-туризму, особливо це стосується фестивальної активності. Найвідомішими фестивалями Середнього Придніпров'я є: «ШЕ.Fest», «Vira Fest», «Монгольф'єрія, Квітуча країна», «Кропивницький Фест», «Вересневі самоцвіти», «Холодний Яр», «Степограй», «ГайдаFest», «Kavafest», «Центрально-український музейно-туристичний фестиваль», «Фестиваль Святого Миколая», «Трипільські зорі», «Дика груша», мотофестивалі «Тарасова гора» та «Дорога на Січ», а також інші подібні заходи різного спрямування і тематики, яких загалом проводиться більше 30 щороку.

Наявний туристсько-рекреаційний потенціал свідчить про перспективи його реалізації та можливості підвищення туристської привабливості регіону.

Список літератури

1. Червона книга України. URL: <https://redbook-ua.org/map>. (дата звернення: 19.10.2019).
2. Руденко В. П. Географія природно-ресурсного потенціалу України : підруч. Львів : Каменяр, 1993. 362 с.

УДК 330.1

Мягков О. С.

студент,

Університет митної справи та фінансів

Науковий керівник:

Пономарьова О. Б.

старший викладач кафедри банківської

справи та фінансових послуг,

Університет митної справи та фінансів

ОЦІНКА ВІРОГІДНОСТІ ПОДІЇ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ

Оцінка імовірності настання тієї чи іншої події є важливою складовою будь-якого економічного аналізу. Імовірність – числова характеристика того, що випадкова подія відбудеться в умовах, які можуть бути відтворені необмежену кількість разів. Для знаходження цієї числової характеристики використовуються різноманітні математичні моделі. Одним із способів її дослідження є метод Монте-Карло.

Метод Монте-Карло – чисельний метод, основу якого становить одержання великого числа реалізації випадкового процесу, який формується так, щоб імовірнісні характеристики дорівнювали певним величинам задачі, яка розв'язується [1].

Використання цього методу може бути корисним при аналізі діяльності акцій на фондовому ринку завдяки багатократній симуляції вірогідних результатів за певний період, базуючись на даних, одержаних за минулі роки. Розглянути спосіб його дії можна на прикладі фондового індексу S&P500.

S&P500 (Standard & Poor's 500) – індекс, який характеризує кошик до якого включено 500 акціонерних компаній США, що мають найбільшу капіталізацію. Цей індекс інколи враховується як ринок загалом, завдяки великій диференціації включених акцій.

За останні 5 років (12.09.2014 – 13.09.2019) [2], середня денна прибутковість склала 0,04 %, а стандартне відхилення, яка показує на скільки в середньому відхиляються конкретні значення ознаки від середнього їх значення – 0,86 %.

Базуючись на цих даних, можна зробити многократну симуляцію для розрахунку прибутковості чи збитковості за тиждень та місяць. Відповідно до закону великих чисел, чим більша кількість випробувань, тим більша точність отриманого результату. Отже, в цьому випадку симуляцію буде відбуватися 1000 разів для обох показників. Результат симуляції для визначення показник прибутковості за місяць наведено на рис. 1.

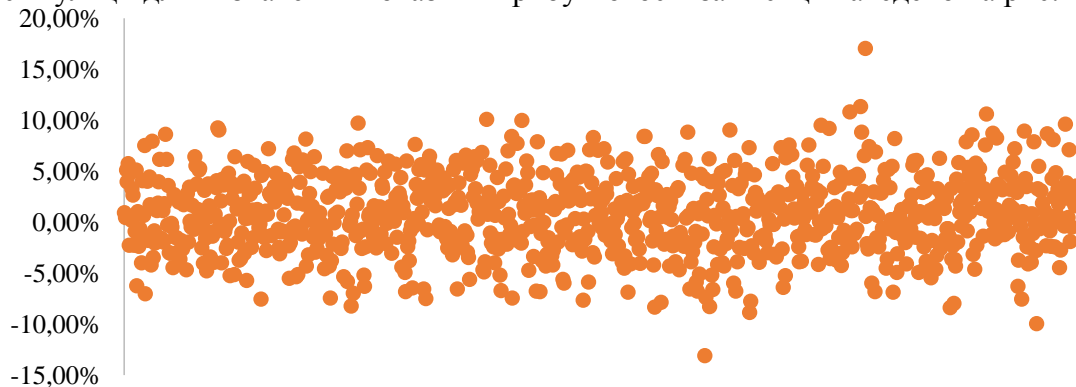

Рис.1. Симуляція методом Монте-Карло показника прибутковості за місяць

За результатами симуляції знаходимо середню прибутковість у 0,11 % та стандартне відхилення у 1,88 % за тиждень, для розрахунку за місяць середня прибутковість склала 0,76 %, а стандарте відхилення – 3,74 %.

За отриманими даними можна оцінити вірогідність за якої індекс досягне тієї чи іншої величини. Таким чином дані, наведені у таблиці 1 показують вірогідність з якої індекс буде позитивним або негативним.

Таблиця 1

Вірогідність діяльності індексу

Прибутковість	Тиждень	Місяць
>5%	0,40%	12,80%
>0%	52,90%	57,20%
<0%	47,10%	42,80%
<-5%	0,20%	5,80%

Дані, наведені на малюнку 2 показують вірогідність отримання прибутку чи збитків за тиждень та місяць за весь спектр досліджуваних подій. Таким чином, можна сказати, що індекс S&P500 з найбільшою вірогідністю буде коливатися у межах від -1 % до +1 % за тиждень, а за місяць від -2 % до +2 %.

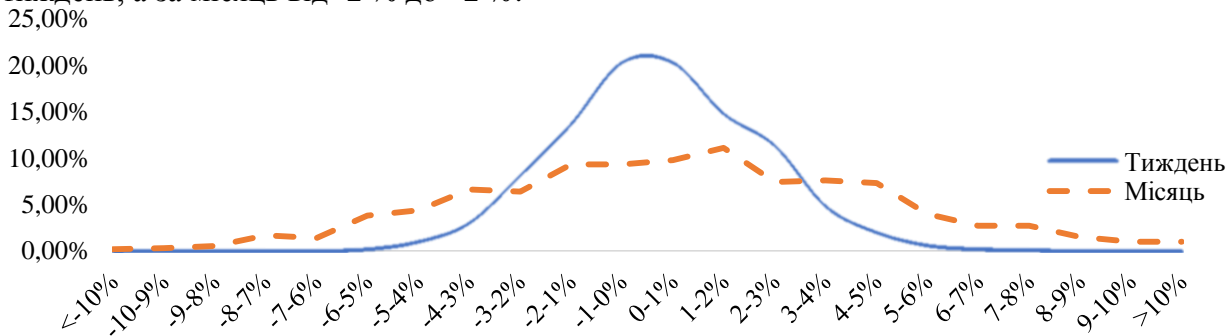

Рис. 2. Графічний розподіл вірогідності прибутковості та збитковості індексу S&P500

Отже, задля досягнення кращого результату своєї діяльності на фондовому ринку необхідно враховувати вірогідність отримання прибутків чи збитків та ризиків, що можуть статися впродовж інвестиційної діяльності.

Список літератури

1. Купалова Г. І. Теорія економічного аналізу: навчальний посібник / Г. І. Купалова. – К.: Знання, 2008. – 639 с.
2. Історичні показники діяльності індексу S&P500 – [Електронний ресурс] : <https://finance.yahoo.com/quote/%5EGSPC/history?p=%5EGSPC>.

УДК 330.4

Королік М. О.

студентка,

Київський національний торговельно-економічний університет,

Ришко Ю. М.

студентка,

Київський національний торговельно-економічний університет,

Іванова О. М.

к. е. н, доцент кафедри кібернетики та системного аналізу,

Київський національний торговельно-економічний університет

**МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ
ПРОДУКТУ ТУРИСТИЧНОЇ КОМПАНІЇ**

Туристична галузь в Україні є п'ятою за значенням складовою поповнення бюджету, і її питома вага буде зростати з огляду на такі об'єктивні передумови, як вигідне геополітичне розташування України в центрі Європи, наявність значного туристично-рекреаційного потенціалу, сприятливий клімат, багата флора та фауна, чисельні культурно-історичні пам'ятки світового рівня. Щодо туристичного продукту, це одна з важливих ланок у діяльності будь-якого туристського підприємства, оскільки від його якості та привабливості залежить успіх компанії на ринку туристичних послуг.

Проте в Україні присутні причини, що гальмують розвиток туризму в Україні [1, с. 61]: відсутність цілісної системи державного регулювання туризму в регіонах; недостатність державної підтримки та комплексного підходу до рекламування національного туристичного продукту на внутрішньому та міжнародному ринках туристичних послуг; високі податки.

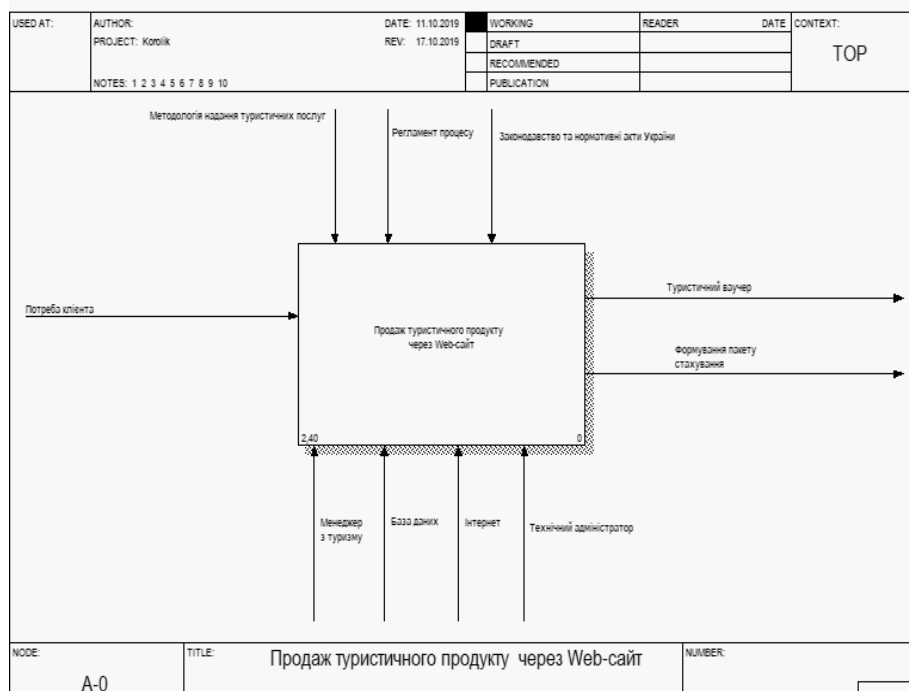
Для того, щоб підвищити популярність туризму, підприємства дедалі більше інвестують у розвиток інформаційних технологій. Позитивний вплив інформаційних технологій на динаміку українського та міжнародного туристичного потоку сприяв трансформуванню цієї галузі як орієнтованої на обслуговування організованих туристів на багатогалузеву сферу діяльності, що спрямована на задоволення різноманітних потреб мільйонів індивідуальних туристів.

До чинників розвитку інформаційних технологій у сфері туризму можна віднести: необмежений обсяг інформації, що дозволяє представити докладну інформацію туристичної фірми про її проекти, фото та інші наочні матеріали; цілодобовий доступ; можливість оперативного оновлення, що особливо важливо з огляду на динамічність змін у вимогах попиту та економічні можливості пропозиції його задовольнити.

Ефективність застосування інформаційних технологій у туризмі на глобальному рівні оцінюють, визначаючи кількість користувачів Інтернету в світі; світові обсяги інтернет-продажів туристичних послуг; кількість бронювань глобальними розподільними системами. За даними Всесвітньої туристичної організації, у світі лідером серед кількості користувачів Інтернету є США (200 млн. ос.), Китай (111 млн. ос.), Японія (85,29 млн. осіб). У Західній Європі користувачів Інтернету близько 205,5 млн. ос. Незважаючи на те, що в Україні, за даними дослідження II-ТОI, кількість користувачів збільшилась на 46,2 % за останні два роки (з 1,3 до 1,9 млн. ос.), їх частка становить лише 0,2 % від загальної кількості користувачів Інтернету в світі [2, с. 136].

Вищенаведене дозволило дійти висновку, щоб забезпечити туристичним підприємствам високу популярність в Інтернеті, необхідно відобразити і проаналізувати діяльності широкого спектру складних систем в різних розрізах. Це стає можливим за допомогою використання методології сімейства IDEF [3].

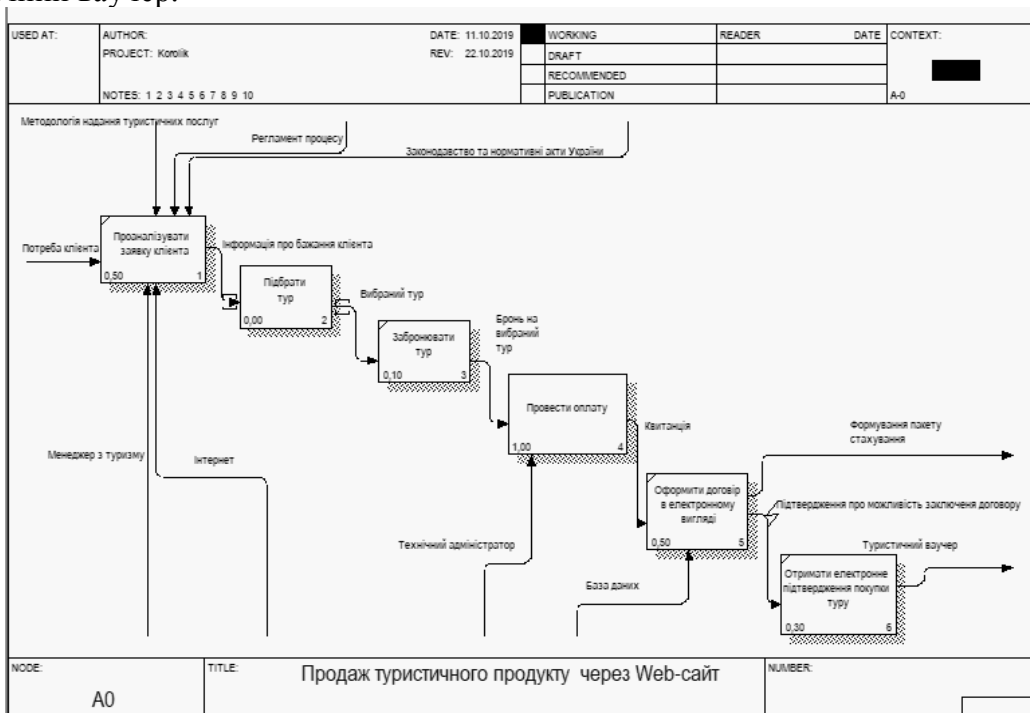
Найбільш загальне та абстрактне описання процесу реалізацією продукту туристичної компанії дає діаграма вищого рівня (A-0), представлена на рисунку 1. Для більш детального аналізу та дослідження управління реалізацією продукту туристичної компанії створено діаграму декомпозиції. Вона відображає, які механізми та керуючі впливи беруть участь в процесі управління реалізацією туристичного продукту.

Рис. 1. Контекстна діаграма управління реалізацією продукту туристичної компанії за методологією IDEF0

На рисунку 2 представлено деталізацію цього процесу на наступні послідовні взаємопов'язані бізнес-процеси: аналіз заявки клієнта, підбір туру, бронювання туру, проведення оплати, оформлення договору в електронному вигляді та отримання електронного підтвердження туру.

На першому етапі надходить та аналізується заявка, яка надходить від потенційного клієнта. Цей процес контролює менеджер з туризму та використовує мережу Інтернет. Другим етапом моделювання бізнес-процесів за методологією IDEF0 є процес вибору туру. Він відбувається за участю обслуговуючого персоналу. Також під час вибору туру використовуються методологія надання туристичних послуг, регламент процесу, законодавство та нормативні акти України. Третій етап розширеної контекстної діаграми описує бізнес-процеси, пов'язані з бронюванням туру. Під час цього процесу проводиться аналітичний контроль, який відстежує який саме тур був заброньований, та готуються документи для четвертого етапу проведення оплати. Тут відбувається рух грошових коштів: клієнт оплачує вибраний тур і надсилає підприємству квитанцію. Наступним п'ятим етапом є оформлення електронного договору. Інформація про договір вноситься до бази даних, а на виході з цієї операції отримуємо пакет страхування. Останнім є шостий етап отримання для покупця електронного підтвердження покупки туру. Після завершення всі операції отримано туристичний ваучер.

Рис. 2. Контекстна діаграма управління реалізацією продукту туристичної компанії за методологією IDEF0

Отже, моделювання бізнес процесів управління реалізацією туристичного продукту дає можливість пошуку шляхів підвищення якості та швидкості надання туристичних послуг з одночасним зниженням витрат, зростанням професіоналізму співробітників, підвищенням конкурентоспроможності продукції.

Список літератури

1. Ковальчук С., Миколишина В. Поняття туристичного ринку та особливості його функціонування. Вісник Хмельницького національного університету. 2011. № 6. Т. 4. С. 60-65.
2. Козубова Н. Туристичні послуги як об'єкт ринкових відносин в Україні. Інноваційна економіка. 2014. № 2. С. 137-143.
3. Методология IDEF (Integrated DEFinition) моделирования бизнес-процессов [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.r-p-c.ru/solution/metodologiya-idef-integrated-definition-modelirovaniya-biznes-processov.

УДК 19.866: 330.35 : 336.74

Симоненко О. І.

к. е. н., доцент,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

АНАЛІЗ ВПЛИВУ КЛІМАТИЧНИХ ФАКТОРІВ У СТРУКТУРІ ВТРАТ УРОЖАЮ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Сучасні умови розвитку економік світових країн потребують щорічного зростання зерновиробництва, незважаючи на збільшення світового валового збору зерна пшениці за період 2005 – 2017 р.р. на близько 20 %. У структурі посівів 2018 року під пшеницею було 6,6 млн гектари, що становить понад 23% посівних площ. Валовий збір зернових культур в Україні у 2018 році становив 700565,3 тис. ц, урожайність 47,4 ц з га, що становить 111,5 % до 2017 року, рівень рентабельності при цьому зменшився на 0,3 %.

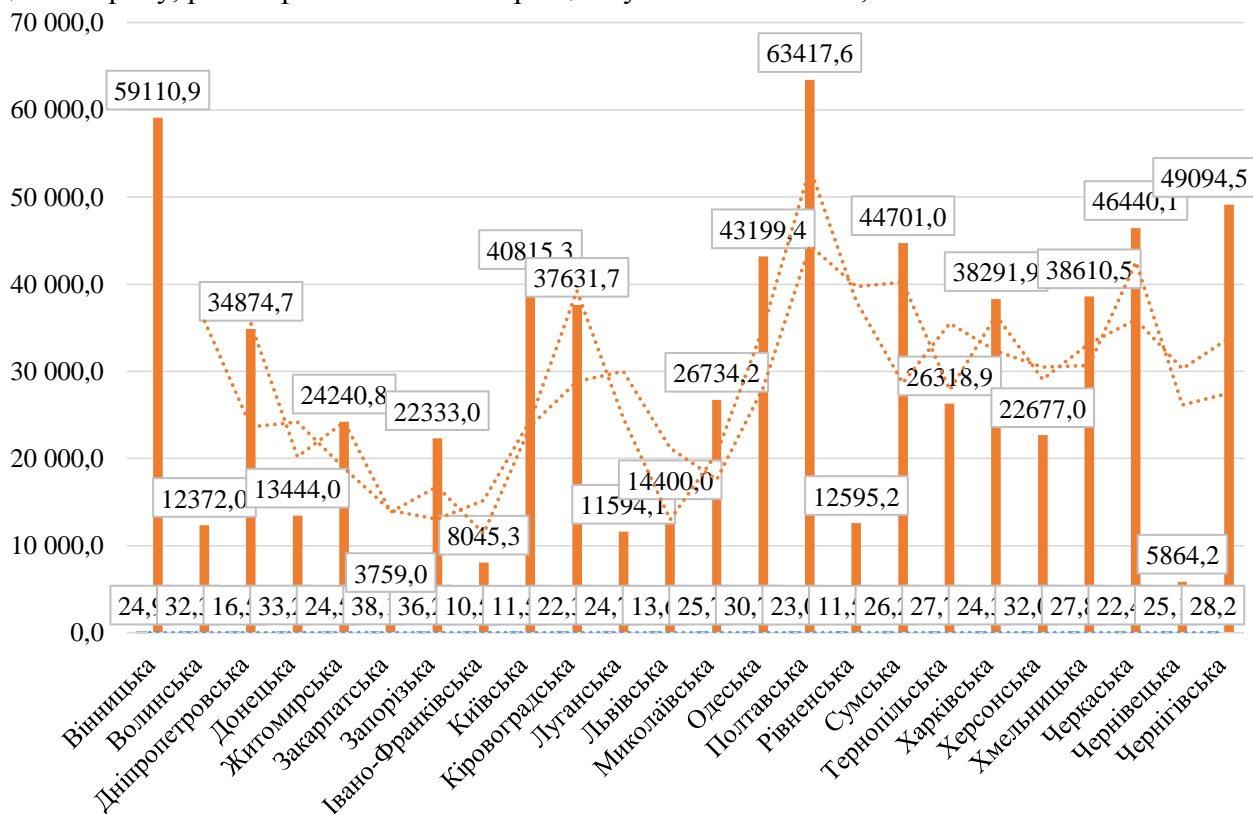

Рис.1 Залежність валового збору зернових і зернобобових від рівня рентабельності за 2018 рік в Україні

Аграрне виробництво залежить від впливу не тільки детермінованих факторів, а саме агрономічних, економічних, політичних, але й від стохастичних, тобто випадкових (кліматичний чинник) і тому воно є ризикованим. Сорт є також одним із основних чинників, який обумовлює урожайність і якість зерна пшениці [1, с. 158]. Отримання високих урожаїв за відповідних кліматичних умов з достатньою кількістю опадів та рівномірним їх розподілом доведено багатьма науковими дослідженнями.

Кліматичні умови корелюють з урожайністю сільськогосподарських культур, що впливає на прибуток і рентабельність їх виробництва. Відокремити їх вплив з групи інших ризиків досить складно, і тому несприятливі кліматичні умови можуть бути оцінені

на основі економетричних моделей, які з певною ймовірністю оцінюють прогнозні можливості валового збору і дають можливість оцінити і проаналізувати втрати урожаю [2, с. 363].

Описати ймовірність втрат урожаю через кліматичні умови поряд з економетричною моделлю можна на основі оцінювання ймовірних фізичних втрат урожаю. Технологічний процес вирощування озимих зернових культур можна умовно розділити на чотири основні періоди: посівний, зимовий, весняний, літній. Кожний з послідовних періодів характеризується кліматичними факторами, які несуть ризик втрати урожаю.

Втрати валових зборів можуть бути обумовлені негативним впливом кліматичних чинників. На посівному етапі це недостатня кількість вологи в ґрунті, зміна довгих відлиг на морози взимку є найбільш небезпечними для зимового періоду. Недостатня кількість опадів у квітні та травні є ризиком для отримання запланованого розміру валового збору зернових культур, дощі протягом більше тижня є загрозою на етапі збирання урожаю сільськогосподарських культур.

Нехай ми отримали негативний сценарій розвитку подій A , несприятливі події за періодом виробництва позначимо як B_1, B_2, B_3, B_4 , тоді $A = B_1 \cup B_2 \cup B_3 \cup B_4$ з врахуванням можливих втрат $L(B_1), L(B_2), L(B_3), L(B_4)$.

Визначимо ймовірності реалізації кожної з подій B_1, B_2, B_3, B_4 , за умови, що подія A на множині B_1, B_2, B_3, B_4 відбулася, тоді визначаємо ймовірності: $P(B_1 \cap A), P(B_2 \cap A), P(B_3 \cap A), P(B_4 \cap A)$. Тоді ризик втрати урожаю за весь період виробництва визначається за формулою :

$$R_B = \sum_{i=1}^4 P(B_i \cap A)L(B_i),$$

де настання подій B_i і A , є реалізація A на множині $\{B_i\}, i=1..4$ і може бути розрахована як $P(B_i \cap A) = P(A)P(B_i | A)$,

де $P(A)$ – ймовірність реалізації події A ; $P(B_i | A)$ – умовна ймовірність реалізації події B_i , за умови, що відбулася подія A . Оцінку гіпотези $P(B_i | A)$ здійснюють за допомогою формули Байєса :

$$P(B_i | A) = \frac{P(B_i)P(A | B_i)}{P(A)},$$

де $P(B_i)$ – ймовірність реалізації i -ї гіпотези, $P(A | B_i)$ – умовна ймовірність реалізації A , якщо справедлива гіпотеза B_i .

Якщо події $\{B_i\}, i=1..n$ формують повну групу подій, тоді справедливим буде співвідношення :

$$\sum P(B_i | A) = \frac{\sum P(B_i)P(A | B_i)}{P(A)} = 1.$$

Список літератури

1. Литвиненко М. А. Сортова політика як важливий фактор підвищення виробництва зерна озимої пшениці / М. А. Литвиненко // Посібник українського хлібороба. – 2012. – 200 с.
2. Симоненко О. І. Динамічні економетричні моделі прогнозування урожайності озимої пшениці на основі оцінювання природно-кліматичних характеристик. 2016 Науковий вісник НУБіП України № 249/К. : 2016 , с. 363-372.

СЕКЦІЯ 26 ||| РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА
SECTION 26 ||| DEVELOPMENT OF PRODUCTIVE FORCES AND
REGIONAL ECONOMICS

УДК 332.8

Бондаренко Л. П.
к. е. н., доцент,
доцент кафедри фінансів,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Стадницька Г. О.
студентка,
Національний університет «Львівська Політехніка»

**АНАЛІЗ РИНКУ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ:
КОРЕЛЯЦІЯ ДО ВНУТРІШНЬОЇ МІГРАЦІЇ**

В Україні стрімко ведеться будівництво, адже ринок нерухомості у період нестабільності банківської системи став сферою, де можна зберегти свій капітал та примножити. Найбільше введених в експлуатацію будинків у країні було у 2017 році – 5,9 млн м². У 2018 році обсяг побудованого житла в Україні зменшився на 25%, а в I кварталі 2019 року ринок скоротився ще на 4 % [1].

Львів – друге за темпами забудови місто після Києва. Середній рівень забезпеченості житлом в розрахунку на одну особу досить низький (житловий фонд на 1 січня 2019 року в Україні 993 298 965 м², у Львівській області – 60 201 358 м² при чисельності населення 42 153 201 ос. в Україні та 2 522 021 ос. – у Львівській області [1]) та становить 23,56 м² – по Україні та 23,87 м² – по Львівській області.

Також зростання попиту на житло було зумовлене внутрішньою міграцією з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей та зростанням популярності покупки квартир як альтернативи валютним депозитам, прибутковість яких значно знизилася. Інвестування в українські цінні папери не набуло поки що широкого поширення через слабкий розвиток фондового ринку, складність отримання достовірної інформації про стан емітентів цінних паперів та низький рівень фінансової грамотності громадян. За таких умов привабливість інвестицій у будівництво зростає, оскільки населення розглядає альтернативні інструменти для вкладення коштів [2].

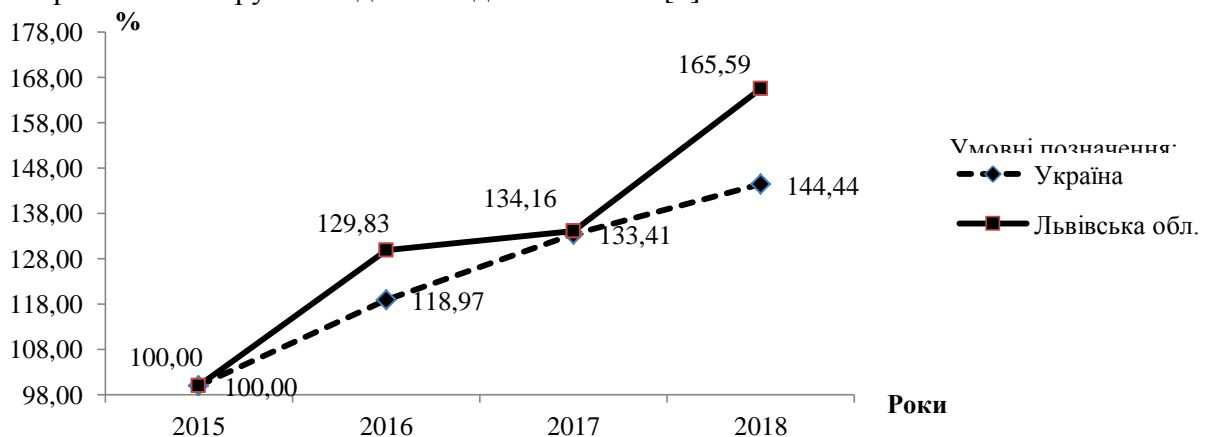

Рис. 1. Базисний індекс договорів відчуження нерухомого майна:
купівлі-продажу квартир на житлових будинках

Джерело [3]

Ситуація на ринку складається така (рис. 1), що у порівнянні з 2015 року в Україні та Львівській області збільшуються обсяги операцій з купівлі продажу житлової нерухомості, при цьому у Львівській області зростання відбувається швидшими темпами, ніж у середньому по Україні.

Додатково індикатором попиту населення з низьким рівнем доходу можуть слугувати обсяги іпотечного кредитування протягом досліджуваного періоду. Динаміку обсягів іпотечного кредитування фізичних осіб наведемо на рис. 2.

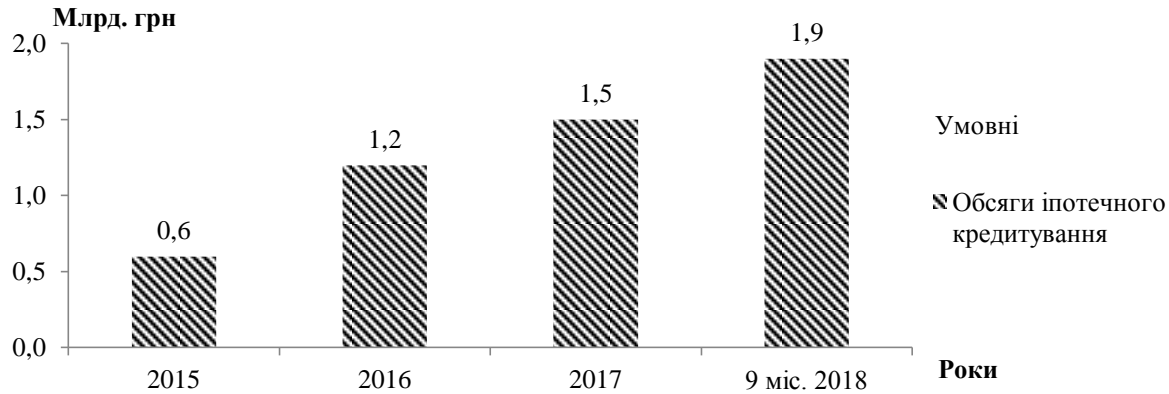

Рис. 1. Обсяги іпотечного кредитування фізичних осіб

Джерело: [4]

Ймовірно, що така ситуація склалася за рахунок інтенсивної внутрішньої міграції. Тому доречним є аналіз взаємозалежності збільшення обсягу попиту (укладення договорів) та міграційного приросту з використанням коефіцієнту кореляції Пірсона. Дані для аналізу та результати наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Дані для аналізу впливу внутрішньої міграції на збільшення попиту

Роки	Україна		Львівська обл.	
	Внутрішня міграція*, ос.	Кількість договорів, од.	Внутрішня міграція*, ос.	Кількість договорів, од.
2015	14233	191686	1335	8784
2016	24853	228057	6317	11404
2017	36850	255733	8983	11785
2018	55439	276873	10869	14545
г	0,968		0,952	

Джерело: наведено наростаючим підсумком за даними [1, 3]

Отже, з табл. 1 бачимо, що коефіцієнт кореляції Пірсона близький до 1, що свідчить про дуже сильний зв'язок між величинами впродовж досліджуваного періоду 2015 – 2018 рр.

Таким чином висновок наступний: ринок нерухомості з кожним роком зростає, оскільки є найпривабливішим для інвестицій. Проте, при подальшій провокації попитом пропозицію та при поточних настроях населення ця тенденція не є позитивною. Ринок нерухомості роздувається та перетягує на себе основну частку капіталовкладень, витісняючи інвестицій в промисловій сфері та перешкоджає акумуляції заощаджень.

Список літератури

1. Офіційний сайт Держстату. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Ракицька С.О. Чинники впливу на стан ринку житлової нерухомості Україна / С.О. Ракицька, Ю. А. Осадча, С. В. Себов. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2018. – № 3. – С. 106–114.
3. Офіційний сайт Міністерства Юстиції України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://minjust.gov.ua>.
4. Національний банк України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>.

УДК 338.45

Македон Г. М.

к. е. н., старший викладач кафедри менеджменту,
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

**РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОЇ ГАЛУЗІ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ**

Роль, значення та перспективи розвитку переробної промисловості України обумовлені її місцем у системі національної економіки та суспільства. Саме переробна промисловість зв'язує різні види діяльності в єдиний процес створення доданої вартості на території країни та визначає місце країни на міжнародній арені.

Тривалий час розвиток переробної промисловості визначався лише специфікою та динамікою змін, що відбувалися всередині країни. Проте сьогодні головною світовою

тенденцією стала глобалізація. Вона є об'єктивним наслідком історичного процесу розвитку цивілізації, неминучим результатом зближення національних економік та зростання їхньої взаємозалежності, інтегрованості, взаємодоповнюваності [1].

В процесі глобалізації виникає ціла низка суперечностей розвитку переробної промисловості України. Головними завданнями при цьому є отримання вигод для країни та її економіки від такого процесу та мінімізація втрат.

Сьогодні розвиток підприємств переробної промисловості в умовах глобалізації характеризується низкою суперечностей, основними з яких є такі:

– суперечність взаємодії, що полягає в тому, що, з одного боку, в сучасному світі неможливо будувати ефективну переробну промисловість без активної взаємодії зі світовими агентами, структурами, ринками, а з іншого боку, потрапляння в залежність від зовнішніх факторів та впливів підриває і національну економіку, і переробну промисловість, знесилює її, вимиваючи ресурси, інтелектуальний потенціал, позбавляючи самостійності та незалежності.

– суперечність між розвитком науки та виробництва.

– суперечність між рівнем освіти населення, його людського капіталу, науково-технічної культури та рівнем розвитку виробництва.

– суперечність між потребою в комплексній державній підтримці розвитку переробної промисловості та реальною промисловою політикою держави на поточному етапі.

– суперечність постіндустріального розвитку, що полягає в тому, що, активно формуючи економіку постіндустріального типу, яка характеризується, зокрема, збільшенням у ВВП частки послуг і, відповідно, зменшенням частки промисловості та сільського господарства, більшість країн залишаються залежними від матеріального виробництва, що є основою високого рівня споживання, тому обсяги виробництва промислової продукції у провідних країнах залишаються дуже значними [2].

– зазначена суперечність породжує іншу – суперечність тенденцій розвитку глобалізованого світу та експортоорієнтованої моделі розвитку вітчизняної переробної промисловості [3].

– суперечність між потребою в модернізаційних перетвореннях переробної промисловості та мізерними можливостями їх забезпечення.

– експортно-імпортна суперечність, що полягає в тому, що, виробляючи на експорт низько технологічну продукцію, переважно сировину, напівфабрикати, продукцію, котра пройшла лише первинну обробку, підприємства переробної промисловості задовольняють свій попит на якісну готову продукцію (обладнання, механізми, транспортні засоби тощо) за допомогою імпорту, як і споживачі, що не знаходять варіанти задоволення свого попиту якісними вітчизняними товарами.

– суперечність ринкових пристосувань. В умовах переходу до ринкової економіки переробна промисловість України мала пристосовуватися до дії ринкових сил, потреб внутрішнього ринку, мінливої кон'юнктури, світових ринків тощо.

– суперечність інноваційного розвитку. Сьогодні переробні підприємства працюють на вкрай застарілій матеріально-технічній базі, а вироблена інноваційна продукція спрямовується на експорт.

– суперечність між потребами в інвестиціях, бюджетних асигнуваннях для розвитку переробної промисловості та наявними фінансовими ресурсами.

Зазначені суперечності визначають шляхи подальшого розвитку переробної промисловості, оскільки вимагають усунення. Інакше наша країна приречена на економічну відсталість, підвищення соціальної напруженості, загальне зuboжіння населення.

Виявлені в ході дослідження ефекти функціонування та розвитку переробної промисловості повинні бути основою розробки дієвої стратегії її подальшого руху. Водночас розв'язання суперечностей розвитку переробної промисловості має забезпечити позитивний прояв усіх ефектів, які здатна продукувати галузь, впливаючи як стимул розвитку на всю соціально-економічну систему країни.

Список літератури

1. Бутко М.П., Бердар М.М. ефекти та суперечності розвитку підприємств переробної промисловості в умовах глобалізації. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2018. № 29. С. 133-136

2. Вігер І.І. Стратегічні орієнтири промислової політики ЄС у ХХІ столітті. Стратегія розвитку України. 2015. № 1. С. 32–42.

3. Вишневський В.П., Збаразька Л.О., Заніздра М.Ю., Чекіна В.Д. та ін. Національна модель неіндустріального розвитку України: моногр. /за заг. ред. В.П. Вишневського. Київ: НАН України, Ін-т економіки пром-сті, 2016. 518 с.

СЕКЦІЯ 27

SECTION 27

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ,
СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА
DEMOGRAPHY, ECONOMICS OF LABOR,
SOCIAL ECONOMICS AND POLICY

УДК: 331.56(477)

Водянка Л. Д.

к. е. н., доцент кафедри економіки
підприємства та управління персоналом,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,

Шупер А. С.

студент 2 курсу кафедри фінансів і кредиту,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ПРОБЛЕМИ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Явище безробіття виникає як результат співвідношення попиту і пропозиції на ринку праці в умовах ринкової економіки, тому повністю подолати це явище не вдалося ще жодній країні світу. Однак, на сьогодні в економіці України проблеми безробіття набули масового характеру і складають загрозу для державного та суспільного добробуту. Значний негативний вплив безробіття на розвиток економіки нашої держави визначає актуальність дослідження шляхів вирішення пов'язаних з ним проблем.

Безробіття є як економічною, так і соціальною проблемою. Значних обсягів воно набуло в Україні через недостатню ефективність використання робочої сили у минулих роках і відсутність економічних умов, які б дали змогу населенню застосовувати свої професійні навички у продуктивній роботі за відповідну рівню умінь і кваліфікації заробітну плату [2, с. 77].

Динаміка рівня безробіття в Україні з 2000 по 2018 рр. представлена на рисунку 1. Для аналізу динаміки рівня безробіття використані дані Світового банку даних, розраховані за українською національною системою [4, с. 1].

Вважається, що природний рівень безробіття в середньому не повинен перевищувати 6 % населення у працездатному віці.

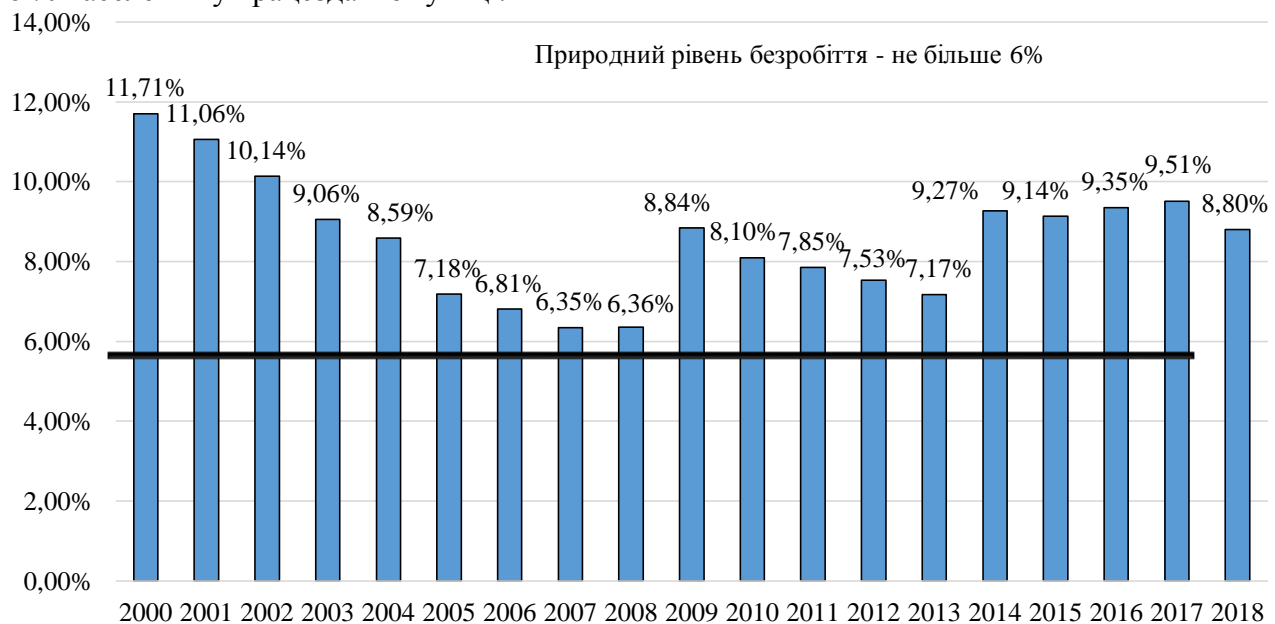

Рис. 1. Динаміка рівня безробіття в Україні (2000 – 2018 рр.)

Джерело: [4]

Згідно із представленими статистичними даними в Україні відмічається постійне перевищення рівня безробіття над природним рівнем протягом періоду з 2000 до 2018 року, через що виникає значна кількість негативних наслідків для економіки країни, а саме:

- посилення соціальної напруги у суспільстві;
- збільшення кількості психічних захворювань;
- посилення соціальної диференціації;
- загострення криміногенної ситуації в державі;
- падіння трудової активності працездатного населення;
- скорочення податкових надходжень до державного бюджету;
- зменшення обсягів ВВП;
- зменшення життєвого рівня населення;
- зростання витрат на допомогу безробітним;
- збільшення обсягів тіньової зайнятості;
- пригнічення розвитку бізнесу;
- гальмування економічного зростання країни [3, с. 87].

Відповідно до закону Оукена, якщо рівень безробіття зростає більше ніж на 1 % від природного рівня, країна втрачає близько 2 – 3 % ВВП. Тобто навіть у 2007 році, коли був зафіксований найменший загальний рівень безробіття, у періоді з 2000 до 2018 року, Україна втратила трохи менше 1 % ВВП.

Основними напрямками вирішення проблем безробіття в Україні, на наш погляд, можуть бути:

- збільшення державного фінансування програм професійного навчання та перепідготовки кадрів;
- надання податкових пільг для підприємств з високою часткою зайнятого населення;
- формування держзамовлення на підготовку певних спеціалістів у відповідності до реального обсягу попиту на них на ринку праці;
- впровадження заходів щодо квотування робочих місць для представників найменш захищених категорій населення на ринку праці
- надання безвідсоткових або пільгових кредитів безробітним, які започатковують власний бізнес;
- стабілізація кількості економічно доцільних і створення нових робочих місць;
- використання гнучких форм зайнятості і режимів робочого часу, що дозволить розширити можливості для підвищення рівня зайнятості за незмінної кількості робочих місць;
- впровадження заходів щодо забезпечення умов екологічної безпеки, охорони здоров'я та життєдіяльності населення [1, с. 494; 3, с. 90].

Отже, проблеми безробіття є ключовим питанням в економіці нашої держави. Впроваджуючи вищезгадані заходи, можливо досягти зменшення рівня безробіття, збільшення кількості працевлаштованого населення і, як наслідок, загального покращення економічної і соціальної ситуації у країні. Для вирішення проблем безробіття необхідно докорінно змінювати політику зайнятості, не просто пасивно стримуючи безробіття. Тільки розробка національної стратегії підвищення рівня зайнятості населення на існуючих і на знову створюваних високоефективних робочих місцях покращить економічну і соціальну ситуацію в державі, створить простір для розвитку ринкових і соціальних перспектив.

Список літератури

1. Сардак С. Е. Проблематика безробіття у глобальному та національному вимірах / С. Е. Сардак, Ю. С. Белін // Економіка і суспільство. – 2018. - № 17. – С. 490-495.
2. Севрук О. Проблема безробіття: міжнародний та вітчизняний досвід / О. Севрук, Т. Севрук // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. - 2019. - № 1(21). - С. 76–84.
3. Слюсар С. Т. Аналіз рівня безробіття в Україні: проблеми і шляхи його подолання / С. Т. Слюсар // Економіка АПК. - 2018. - № 5. - С. 85-92.
4. Worldbank [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

УДК 336.2

Перепельчук Т. В.

ст. викладач кафедри управління персоналом і економіки праці,

Бойко А. О.

студентка 3 курсу ФФБС, освітнього рівня бакалавр,

Одеський національний економічний університет

АНАЛІЗ РІВНІВ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ ТА НІМЕЧЧИНІ ЧЕРЕЗ ДОХОДИ ТА ВИТРАТИ НАСЕЛЕННЯ

Проблема рівня життя в Україні є дуже актуальною. Відповідно досліджень, проведених британським аналітичним центром The Legatum Institute Україна упродовж 2016 року втратила 5 позицій і посідала у 2017 році 112 місце у світовому рейтингу рівня життя серед 149 країн світу [1].

За результатами досліджень, які проведено сервісом Numbeo, Україна теж опустилася на 5 сходинок і займає 62 місце серед 71 країни світу за рівнем життя. Оцінка проводилась за такими показниками: за рівнем безпеки на вулиці, купівельної спроможності громадян, вартості житла, медицини і екологічного стану [2].

Поняття рівня життя охоплює усі боки життєдіяльності людини, сукупність яких дає уяву про добробут суспільства та його окремих громадян. Рівень життя відображає ступінь забезпеченості населення необхідними для життя матеріальними, духовними і соціальними благами [3, с. 415]. Рівень життя характеризується такими показниками як загальний економічний розвиток, що є макроекономічним чинником і відображається рівнем ВВП на душу населення, доходи населення (середньомісячна зарплата, пенсія, структура доходів та інші чинники, що входять до складу цього показника), диференціація доходів, показники, що характеризують фінансову поведінку (а саме – заборгованість по кредитам), показники споживання (структура видатків, споживчі витрати), житлові умови (загальна площа житлових приміщень та інші), майнова забезпеченість (наявність предметів довгострокового використання та кількість легкових автомобілів) [4, с. 11].

Останні місця України у рейтингах рівня життя свідчать про те, що показники, які вибрано для його оцінки, мають низький рівень і незадовільно оцінюються населенням країни. Тому доцільно порівняти показники рівня життя України з відповідними показниками країн, які займають перші позиції у таких рейтингах для виявлення причин такого становища і розробки рекомендацій щодо покращення рівня життя населення. У якості такої країни була обрана Німеччина, яка за рівнем життя займає місце в першій десятці країн світу і має розвинуту ринкову економіку. Згідно з даними статистичного бюро «countryeconomy» в 2017 році ВВП на душу населення в Німеччині склав 44769 \$, коли в Україні цифра у 15,9 разів менша – 2656 \$ [5]. Порівняння проведемо через аналіз доходів та витрат домогосподарств.

Домогосподарство України в 2017 році складалося з 2,11 людини [6]. В європейській практиці, зокрема німецькій, домогосподарство складається з однієї людини. Для чіткого порівняння дані Державної служби статистики України було перераховано на 1 людину. Дані щодо усереднених доходів домогосподарства (з однієї людини) за місяць у 2017 році наведено у таблиці 1. Показник доходів у гривнях перераховано також у євро (на 29.12.17 курс євро склав 33,50 грн за євро) [7].

У 2017 році 1 людина в Україні в середньому за місяць заробляла 3869,7 гривень, що дорівнювало 115,5 євро. З них 52,4 % склала оплата найманої праці, 4,5 % – доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості, 20,2 % – пенсії, стипендії та соціальна допомога, 3 % – продаж сільськогосподарської продукції, 7,5 % – грошова допомога від родичів та друзів, 4 % – від ведення підсобного господарства, 4,7 % – пільги та субсидії, 0,4 % – пільги безготівкові та 3,4 % – інші надходження. Найбільші показники – оплата найманої праці та соціальна допомога від держави.

Таблиця 1

Формування доходної бази домогосподарства України на 1 місяць в 2017 році

№ з/п	Показники	Доходи домогосподарства України		
		грн	євро	%
		3869,870	115,50	100
1.	Грошові доходи, у тому числі	3386,04	101,10	87,50
	а) оплата праці	2027,75	60,50	52,40
	б) доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	175,01	5,20	4,50
	в) доходи від продажу сільськогосподарської продукції	115,97	3,40	3,00
	г) пенсії, стипендії соціальні допомоги, надані готівкою	781,70	23,30	20,20
	д) грошова допомога від родичів, інш. осіб	290,23	8,60	7,50
2.	Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства	154,80	4,60	4,00
3.	Пільги та субсидії безготівкові на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії	181,88	5,40	4,70
4.	Пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я, туристичних послуг, на оплату послуг транспорту, зв'язку	15,48	0,40	0,40
5.	Інші надходження	131,57	4,00	3,40

Джерело: [8]

Дані щодо витрат українського домогосподарства наведено в таблиці 2.

За даними таблиці 2 у 2017 році споживчі витрати українського домогосподарства склали 92,9 %, а неспоживчі – 7,1 % [7].

Неспоживчі витрати включають витрати домогосподарств на допомогу родичам та іншим особам, витрати на купівлю нерухомості, капітальний ремонт, будівництво, придбання акцій, валют та сплату податків.

При даних витратах неможливо майже нічого заощадити та інвестувати в економіку країни, оскільки $3869,70 \text{ грн} - 3569,70 = 300,00$ гривень. 300,00 гривень – це залишок домогосподарства після здійснення усіх витрат.

Таблиця 2

Споживчі витрати українського домогосподарства на 1 місяць у 2017 році

Показники	Одиниці вимірювання	Значення показника
I. Сукупні витрати в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство	грн.	3569,70
Структура сукупних витрат домогосподарств		
II. Споживчі сукупні витрати, в тому числі	%	92,90
1. продукти харчування та безалкогольні напої	%	47,90
2. алкогольні напої, тютюнові вироби	%	3,10
3. непродовольчі товари та послуги	%	41,90
у тому числі		
3.1 одяг і взуття	%	5,50
3.2 житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	%	17,00
3.3 предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла	%	2,00
3.4 охорона здоров'я	%	3,80
3.5 транспорт	%	3,70
3.6 зв'язок	%	2,40
3.7 відпочинок і культура	%	1,60
3.8 освіта	%	1,10
3.9 ресторани та готелі	%	2,30
3.10 різні товари і послуги	%	2,50
III. Неспоживчі сукупні витрати	%	7,10

Джерело: [9]

Сукупні ресурси домогосподарства Німеччини у 2017 році в середньому на місяць представлено у таблиці 3.

Таблиця 3

Формування сукупних ресурсів домогосподарства Німеччини на 1 місяць в 2017 році

Показники	Доходи домогосподарства Німеччини	
	євро	%
1. Брутто-дохід	4474,00	100,00
1.1. +Оплата праці	2864,00	64,01
а) за наймом;	2831,00	63,28
б) підприємницька діяльність та самозайнятість	33,00	0,74
1.2. +Майно	437,00	9,77
1.3. +Трансферти від держави (публічні)	980,00	21,90
1.4. +Трансферти неопублічні та доходи від субаренди	193,00	4,30
2. + Медична субсидія	37,00	0,83
3. + Пенсійна субсидія	3,00	0,07
4. - Податки та збори	1114,00	24,90
5. Нетто-дохід	3400,00	75,10
6. + Продаж товарів	61,00	1,79
7. + Доходи від власності та кредити	849,00	23,11
8. Кінцевий дохід	4310,00	100,00

Джерело: [10]

В таблиці 3 ведеться розрахунок доходу домогосподарств через 3 послідовні стадії процесу складання доходної бази. Спочатку рахуються брутто-доходи, тобто доходи без віднімання податків (доходи від найманої праці – 63,28 %, від підприємницької діяльності та самозайнятості – 0,74 %, від майна – 9,77 %, трансферти від держави – 21,90 %, трансферти неопублічні та доходи від субаренди – 4,30 %). Треба зазначити, що існують субсидії на медичне та пенсійне страхування, тобто ці кошти будуть повернені, їх також рахують до доходів (40,00 євро). Потім від брутто-доходів віднімають податки та збори (24,90 %). Таким чином отримують нетто-доходи (в даному випадку 3400,00 євро – залишок коштів – 75,10 % від брутто-доходу). Потім додають доходи від продажу товарів (61,00 євро або 1,79 % від брутто-доходу) та доходи від власності та кредити – 849 євро або 23,11 % від брутто-доходу) і отримують кінцевий дохід – 4310 євро.

Проаналізуємо структуру витратків німецького домогосподарства в 2017 році, які наведено в таблиці 4.

В 2017 році споживчі витрати німецького домогосподарства склали 60,00 %, а неспоживчі – 40,00 %.

В 2017 році витрати німецького домогосподарства розподілялися так: на споживання використовують 2517,00 євро (60 % від сукупних витрат в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство). Неспоживчі витрати складають 1678,00 євро (40 % від сукупних витрат в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство). Заощадити німці в 2017 році могли 115 євро ((нетто-дохід + дохід від продажу товарів + доходи від власності та кредити) – (споживання + неспоживчі сукупні витрати)). Таким чином, в Німеччині немає звички заощаджувати. Вони витрачають майже всі кошти, при цьому активно залучаючи кредитні кошти. Однак, вони мають змогу та активно інвестують в економіку своєї держави (40 % витрат – неспоживчі).

Порівняємо доходи та витатки українського та німецького домогосподарств. Українське домогосподарство має місячний дохід у середньому 3869,870 грн, або 115,5 євро, німецьке домогосподарство – 4310 євро, або у 36,3 рази більше.

Серед доходів українського домогосподарства лідує оплата найманої праці (52,4 %), трансферти від держави (20,7) та грошова допомога родичів і друзів (7,5 %).

Серед доходів німецького домогосподарства (за брутто-доходами) лідує оплата найманої праці (64 %), доходи від власності та кредити (25 %), доходи від майна (9,77 %).

Як можна бачити, в обох випадках на першому місці знаходиться оплата найманої праці, а на другому – по українському домогосподарству – соціальна допомога держави, а по німецькому домогосподарству – доходи від власності та кредити. Надалі німецьке населення формує доходи з власного майна, в той час коли українське населення складає доходи з грошової допомоги родичів та друзів. Така структура доходів в Україні може

призвести до утриманських настроїв, тому що у формуванні доходів на 28,3 % українці розраховують на когось – на державу, родичів.

Таблиця 4

Сукупні витрати німецького домогосподарства за 1 місяць у 2017 році

Показники	Витрати домогосподарства Німеччини	
	%	євро
1. Сукупні витрати в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, євро	100	4195,00
Структура сукупних витрат домогосподарств		
2. Споживчі сукупні витрати, в тому числі	60,00	2517,00
2.1. продукти харчування, напої, тютюнові вироби	13,83	348,00
2.2. непродовольчі товари та послуги	46,17	2170,00
в тому числі		
2.2.1 одяг і взуття	4,32	110,00
2.2.2 житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	35,64	897,00
2.2.3 предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла	5,56	140,00
2.2.4 охорона здоров'я	3,89	98,00
2.2.5 транспорт	13,83	348,00
2.2.6 зв'язок	2,54	64,00
2.2.7 відпочинок і культура	10,29	259,00
2.2.8 освіта	0,72	18,00
2.2.9 ресторани та готелі	5,80	146,00
2.2.10 різні товари і послуги	3,58	90,00
3. Неспоживчі сукупні витрати	40,00	1678,00

Джерело: [11]

Інша ситуація склалася стосовно видатків домогосподарств.

В українському домогосподарстві на споживчі витрати відходить 92,90 % усіх витрат, а на неспоживчі – 7,10 %. Серед споживчих витрат найбільші позиції займають продукти харчування та напої – 47,90 %, житлові видатки, видатки на електроенергію, воду та паливо – 17,00 %, одяг і взуття – 5,50 %. Усереднена структура видатків по Україні свідчить про низький рівень життя.

В німецькому домогосподарстві на споживчі витрати відходить 60,00 % усіх витрат, а на неспоживчі – 40,00 %. Серед споживчих витрат найбільші позиції займають житлові видатки, видатки на електроенергію, воду та паливо – 35,64 %, продукти харчування та напої – 13,83 %, транспорт – 13,83 %.

Німецьке домогосподарство має змогу заощаджувати більше, ніж українське, та робити інвестиції в економіку своєї держави – купляти нерухомість, акції та інші активи. При цьому, на харчування німецьке домогосподарство витрачає на 34,07 % коштів менше, ніж українське.

Так чи інакше, високі витрати населення України на продукти харчування та напої, житлові видатки, видатки на електроенергію, воду та паливо, одяг і взуття обумовлені низькими доходами. На інше просто не вистачає грошей.

Причин, чому доходи та видатки українських та німецьких домогосподарств такі різні, дуже багато, але найважливіша з них – розвиток економіки країни.

Німеччина дуже розвинута в сфері сільського господарства, промисловості та інформаційних технологіях. З іншого боку, українська промисловість майже повністю знищена, основний експорт України приходить на сільське господарство, насамперед сировину, тобто Україна не експортує продукти, готові до споживання. Все це відображається на ВВП, доходах, видатках, демографічній ситуації і, як наслідок, на рівні життя населення.

Проаналізувавши рівні життя в Україні та Німеччині через доходи та витрати населення, можна зробити висновок, що, через економічний шлях, який реалізується сьогодні, українці заробляють дуже мало, одночасно ціни на товари та послуги для населення дуже великі, тому українці не можуть робити заощадження, інвестувати гроші в активи та загалом розвивати свій потенціал. Українські громадяни витрачають на

харчування, напої та тютюнові вироби 47,90 % своїх доходів, коли німецьке населення – лише 13,83 %. Через зазначені вище причини рівень життя в Україні дуже низький, порівняно з Німеччиною. Аби покращити ситуацію треба «лікувати» економіку – налагодити промисловість, не продавати сировину за кордон, а продавати готові товари та послуги, які мають бути конкурентними до товарів країн Європи.

Список літератури

1. Україна опустилася в рейтингу рівня життя. Корреспондент.net, 5 лютого 2018, URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/3937143-ukraina-opustylasia-v-reitynhu-rivnia-zhyttia>
2. Де жити добре: названо місце України в світовому рейтингу. Сьогодні. URL: <https://ukr.segodnya.ua/ukraine/gde-zhit-horosho-nazvano-mesto-ukrainy-v-mirovom-reytinge-1224390.html>
3. Плотницький М.И. Курс экономической теории / Плотницький М.И., Лобкович Э.И., Муталимов М.Г. и др. .- Мн.: Мисанта, 2003. – 496 с.
4. Ильин В.А.. Уровень жизни населения: опыт региональных исследований / Ильин В.А., Шабунова А.А., Россошанский А.И., Белехова Г.В. .-Препринт: Вологда, 2015 .- 64 с.
5. GDP - Gross Domestic Product [Електронний ресурс] / countryeconomy.com. URL: <https://countryeconomy.com/gdp?year=2017>
6. Характеристика домогосподарств (2010-2017 рр.) [Електронний ресурс] /Державна служба статистики України. URL: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/gdvdg_rik/dvdg_u/hart2010_u.htm
7. Архив курса ЕВРО за 2017 год [Електронний ресурс] /NETHOLDING. URL: <https://net.dn.ua/money/stat.php?valute=33&year=2017>
8. Структура сукупних ресурсів домогосподарств (2010-2017 рр.) [Електронний ресурс] /Державна служба статистики України. URL: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/gdvdg_rik/dvdg_u/str_res2010_u.htm
9. Структура сукупних витрат (2010-2017 рр.) [Електронний ресурс] /Державна служба статистики України. URL: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/gdvdg_rik/dvdg_u/str_vut2010_u.htm
10. Einkommen, Einnahmen und Ausgaben in Deutschland im Zeitvergleich [Доходи та витрати в Німеччині в часовому порівнянні] [Електронний ресурс] /DESTATIS, Statistisches Bundesamt [DESTATIS, Статистичне федеральне відомство]. URL: <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Einkommen-Konsum-Lebensbedingungen/Einkommen-Einnahmen-Ausgaben/Tabellen/liste-deutschland.html>
11. Struktur der Konsumausgaben in den Gebietsständen [Структура споживчих витрат в районному розрізі] /DESTATIS, Statistisches Bundesamt [DESTATIS, Статистичне федеральне відомство]. URL: <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Einkommen-Konsum-Lebensbedingungen/Konsumausgaben-Lebenshaltungskosten/Tabellen/liste-gebietsstaende.html;jsessionid=10925CF645AE238222698DDC570F7BEE.internet722>

УДК 331.5

Рудская Е. А.

студентка 3 курса факультет банковского дела,
Полесский государственный университет

Научный руководитель:

Паршутич О. А.

к. э. н., доцент,

Полесский Государственный университет

**ПРОБЛЕМА ТРУДОУСТРОЙСТВА МОЛОДЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ В
РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ И СПОСОБЫ ИХ РЕШЕНИЯ**

В настоящее время в Республике Беларусь все более актуальными становятся вопросы о трудоустройстве молодых специалистов, наиболее полном осуществлении их профессионального и личностного потенциала. Выпускники высших и среднеспециальных учреждений сталкиваются с проблемой низкой конкурентноспособности по сравнению с другими категориями населения, и вследствие этого возникает сложность в поиске работы.

Цель данной работы – выявить основные проблемы, затрудняющие трудоустройство молодых людей Республики Беларусь, и наметить способы их решения.

Анализируя данные Министерства труда и социальной Защиты Республики Беларусь можно отметить, что за период 2016 – 2018 гг. уровень зарегистрированной безработицы среди трудоспособного населения сократился с 0,8 до 0,3 % . Так как эти данные не дают полного представления о сложившейся ситуации на рынке труда, то используются

различные методики для выявления фактического уровня безработицы. «Так, по результатам выборочного обследования домохозяйств, ежеквартально проводимого в Беларуси в 2018 г. в целях изучения проблем занятости, уровень безработицы в среднем за 2018 г. составил 4,8 %.» [1] По сравнению с 2016 годом наблюдается положительная тенденция: данный показатель сократился на 1,3 %. Рассматривая безработицу в разрезе возрастных групп, можно отметить следующее: за 2018 год наибольший уровень безработицы наблюдается среди молодежи.

«На 1 января 2018 г. в Беларуси проживает 1 млн. 921 тыс. молодых людей в возрасте от 14 до 30 лет (или 20 % от общей численности населения)» [2]. Далее будет рассмотрена динамика уровня безработицы среди этой категории населения.

Таблица 1

Уровень безработицы по возрасту 2016 – 2018 гг.

Год	2016	2017	2018
всего	5,8	5,6	4,8
В т.ч. в возрасте, лет			
15-19	16,7	15,3	18,1
20-24	10,1	8,7	9,8
25-29	6,5	5,8	4,5
30-34	5,7	5,4	4,1
30-39	4,9	5	4,2

Источник: собственная разработка на основании источника 3

Из данных таблицы 1 видно, что самый низкий уровень безработицы в возрастной группе 35 – 39 лет. На 2018 г. он составил 4,2 %. Самый высокий – в возрастной группе 15 – 19 лет, при этом на протяжении 2016 – 2018 гг. наблюдается рост данного показателя с 16,7 % до 18,1 %. Этот факт можно объяснить тем, что молодые люди данной возрастной группы еще могут быть учащимися школ или других учреждений образования. Соответственно они являются не конкурентноспособными на рынке труда. Несмотря на незначительное сокращение уровня безработицы в возрастной группе 20 – 24 года (10,1 % в 2016 г. до 9,8 % в 2018 г.), она занимает второе место. В возрастной группе 25 – 29 лет данный показатель значительно ниже и составляет в 2016 – 2018 гг. 6,5 %, 5,8 %, 4,5 % соответственно. Учитывая тот факт, что в возрасте 25 – 29 лет молодые люди, как правило, уже имеют высшее, среднее специальное или иное образование после окончания учебного заведения, в течение некоторого времени не могут найти постоянную работу.

«Сегодня продолжительность безработицы среди молодежи составляет в среднем 2,8 месяца, а период трудоустройства – чуть более полутора месяцев. По данным выборочного обследования домашних хозяйств, в 2017 году по методологии Международной организации труда уровень молодежной безработицы в Беларуси составил 7,2 процента.» (4).

За 2017/2018 год в учреждениях общего среднего образования обучались 987 тыс. учащихся; в учреждениях профессионально-технического образования - 30,5 тыс. человек; из учреждений среднего специального образования выпущено 36,4 тыс. специалистов; в учреждения высшего образования было принято 53,8 тыс. чел. [2]. Немаловажной гарантией трудоустройства выпускников высших, средних специальных и профессионально-технических учебных заведений является их государственное распределение.

Основной проблемой трудоустройства молодого специалиста является не сам поиск работы, а поиск работы по его специальности. Можно сказать, что чем больше какая-то профессия требует специальных знаний и меньше практических навыков, тем проще будет устроиться на работу специалисту по этой профессии. Однако в Республике Беларусь образование больше основано на теории, чем на практике, поэтому молодые люди сталкиваются с определенными трудностями.

Также одной из главных проблем можно выделить низкий уровень оплаты труда молодых специалистов. Тем не менее, данная проблема может решиться, когда выпускник набирается опыта - он может рассчитывать на повышение заработной платы.

Многие молодые специалисты, получая образование, не видят в Республике Беларусь перспектив для их карьерного роста и реализации своих планов, а также из-за неудовлетворяющей заработной платы выезжают за границу в поиске работы. По данным Национального статистического комитета Республики Беларусь за 2018 год выехало за границу 10 980 человек в возрасте 14 – 30 лет. Что на 39 % больше, чем за 2016 год.

Также остро поставлена проблема устройства на работу из-за половозрастных характеристик. Работодатель не всегда рассматривает в качестве кандидата на рабочее место молодую женщину, не имеющую детей, предполагая возможную скорую беременность сотрудницы, и, соответственно, делает выбор в пользу других кандидатов. Поэтому в рамках реализации государственной и региональных программ содействия занятости населения особое внимание уделяется мерам, направленным на повышение трудового потенциала и занятости женщин.

В свою очередь люди, достигшие пенсионного возраста, продолжают работать, тем самым не давая возможности молодым специалистам попробовать себя в своей специальности. На 2018 г. удельный вес работающих пенсионеров в общей численности пенсионеров составил 24,9 % [3].

Государство приняло основные меры, направленные на стимулирование повышения занятости среди молодых специалистов:

«← повышение окладов от 10% до 50% по различным основаниям:

– установление ежемесячных доплат в течение двух лет в размере одной тарифной ставки первого разряда – 34 рубля.

– молодым специалистам с высшим и средним специальным образованием, принятым на работу в организации АПК, в течение двух лет со дня заключения с ними трудового договора (контракта) производится доплата в двукратном размере тарифной ставки первого разряда.

– тарифные ставки (оклады) молодых специалистов организаций здравоохранения, образования, культуры, физической культуры и спорта, социального обслуживания, расположенных в сельской местности, повышаются на 20 %» [2].

Немалую роль играют коллективные договоры с целью поддержки молодежи в реализации ее права на труд. В них рассматриваются следующие вопросы: социальная поддержка молодых сотрудников, закрепление их на рабочих местах, предоставление нуждающимся жилья. Примером могут служить ОАО «Речицкий метизный завод», ОАО «СветлогорскХимволокно» и др. вышеперечисленные меры способствуют повышению уровня закрепляемости молодых специалистов на местах.

Что касается трудоустройства в подростковом возрасте, то Подпрограммой 1 «Содействие занятости населения» Государственной программы о социальной защите и содействии занятости населения на 2016 – 2020 годы предусмотрено финансирование организации временной трудовой занятости учащейся молодежи в летний период и в свободное от учебы время.

Таким образом, можно выделить следующие негативные тенденции, которые оказывают влияние на трудоустройство молодых специалистов: несоответствие между спросом и предложением рабочей силы по профессиональному, квалификационному составу, территориальному размещению свободных рабочих мест и безработных; несогласованность рынка труда и рынка образовательных услуг, диспропорция в подготовке кадров по уровням образования, профессиям и специальностям; отток рабочей силы в сопредельные страны.

Список источников

1. Информационно-аналитическая записка «Об итогах социально-экономического развития республики Беларусь в 2018 году» [Электронный ресурс]/ Институт экономики НАН Беларуси – Режим доступа: https://www.economics.basnet.by/files/2018_Itoqi.pdf

2. Молодежь Беларуси: возможности для самореализации [Электронный ресурс] – Режим доступа: https://www.bgam.by/upload/dokumenty/Ideolog/Molodej_Belarusi.pdf

3. Национальный статистический комитет Республики Беларусь [Электронный ресурс] / Нац. стат. комитет Респ. Беларусь. – Режим доступа: [.http://www.belstat.gov.by](http://www.belstat.gov.by)

4. Кононович Е., В Беларуси снижается численность безработной молодежи / Е. Кононович // Беларусь сегодня. – 2018. – 6 апр. – С. 8.

УДК 330.87:313

Черба В. М.

кандидат наук з державного управління, доцент
кафедри оподаткування та соціального забезпечення,
Університет митної справи та фінансів,

Павлюченко А. О.

студентка,
Університет митної справи та фінансів

АНАЛІЗ БІДНОСТІ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЯВИЩА

Однією з найголовніших сучасних соціально-економічних проблем можна вважати бідність. Нехватка грошей на предмети першої необхідності має великий вплив на репутацію та положення людини або сім'ї в суспільстві, завдає шкоди якості життя та є джерелом багатьох інших соціально економічних проблем, є основним джерелом злочинності та соціальних конфліктів. Бідність знаходиться у центрі уваги таких міжнародних організацій як Організація Об'єднаних націй, Світовий банк, Міжнародна організація праці тощо. Сьогодні, не зважаючи на безумовну важливість питання бідності, єдиного підходу до її визначення та розуміння немає. Згідно з Указом Президента «Про Стратегію подолання бідності» поняття бідності визначається як неможливість унаслідок нестачі коштів підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству в конкретний період часу. Межа бідності – рівень доходу, нижче від якого є неможливим задоволення основних потреб. Нині межа бідності встановлюється як частка прожиткового мінімуму на одну особу в розрахунку на місяць. На її основі визначаються сім'ї, які належать до категорії бідних [1]. Згідно законів України «Про прожитковий мінімум» і «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» прожитковий мінімум є вартісною величиною достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості.» На рисунку 1 представлено масштаби бідності за абсолютним критерієм за доходами у 2017 та 2018 рр., як бачимо, частка осіб з середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць нижче фактичного прожиткового мінімуму зменшується, а частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць вище фактичного прожиткового мінімуму має тенденцію до збільшення.

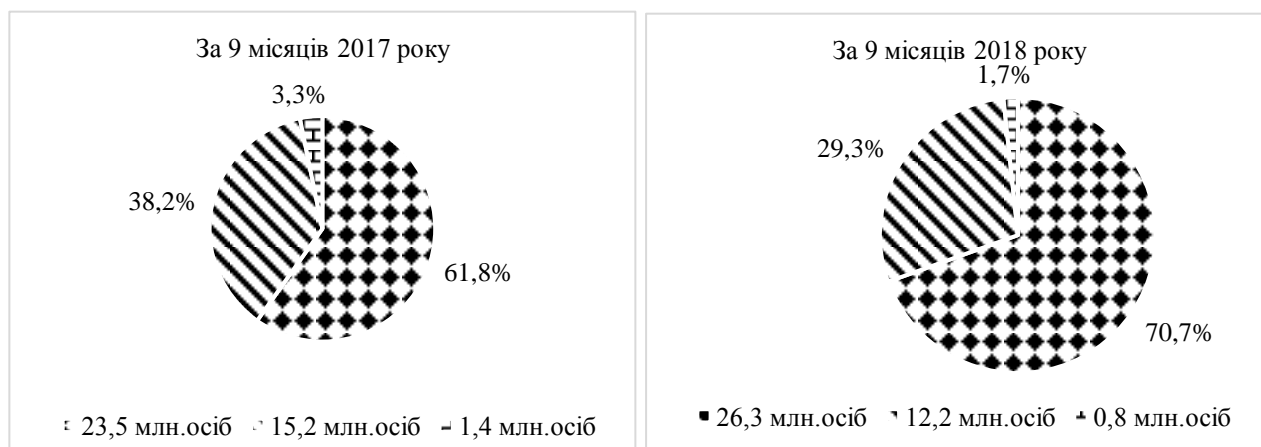

Рис. 1. Масштаби бідності за абсолютним критерієм за доходами, де:

▩ Частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць вище фактичного прожиткового мінімуму (небідні за абсолютним критерієм (за фактичним прожитковим мінімумом) за доходами),

▨ Частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць нижче фактичного прожиткового мінімуму (бідні за абсолютним критерієм (за фактичним прожитковим мінімумом) за доходами)

▩ У тому числі частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму (бідні за абсолютним критерієм (за законодавчо встановленим прожитковим мінімумом) за доходами)

Джерело: складено авторами на основі джерела [4]

Середньомісячний розмір законодавчо встановленого прожиткового мінімуму у I півріччі 2017 р. – 1570,67 грн, у I півріччі 2018 р. – 1700,0 грн на одну особу на місяць. За даними Державної статистики України частка населення із середньодушовими доходами нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму в середньому за місяць зменшилася порівняно з I півріччям 2017 р. на 1,5 в.п. і склала 2 %. Водночас зменшилася в 1,2 рази частка населення із середньодушовими доходами нижче розміру фактичного прожиткового мінімуму в середньому за місяць як по Україні, так і серед сільських мешканців (становила відповідно 32 % та 37 %), серед міських – в 1,3 раза (29 %). У відповідності зі стандартами ООН в світі встановлена межа бідності на рівні 5 US\$ в день. Зокрема, за міжнародними нормами бідність настає за межею, якщо людина має в своєму розпорядженні в сумі менше 150 US\$ в місяць (враховуючи не тільки харчування, а й витрати на комунальні платежі, проїзд і тд). В Україні офіційний прожитковий мінімум становить 1853 грн. Відповідно до офіційного курсу НБУ це 68,01 US\$. На сайті Світового банку можна відстежити дані рівня бідності населення різних країн за різними категоріями. Так, національний рівень бідності відображає межу, нижче якої мінімальні потреби людини в харчуванні, одязі і житло не можуть бути задоволені в зазначеній країні. У 2015 році налічувалося 6,4 % українців що живуть нижче цієї межі, у 2016 році – 3,8 %, у 2017 році – 2,4 %. [5] За дослідженнями Державної служби статистики України у першому кварталі 2018 року видатки українців на їжу становили 49,3 % від усіх споживчих витрат. Для порівняння, в 2017 році було 49,9 %. Згідно з даними Міністерства сільського господарства США в Угорщині цей показник становив – 18,3 %, в Польщі – 16,5 %, в Німеччині – 10,6 %, а в США ці витрати не перевищують 6,3 %. Тобто на продукти українці витрачають майже половину від мінімальної заробітної плати що свідчить про недостатній рівень добробуту населення через низькі доходи в поєднанні з досить високими цінами. Тому робимо висновок, що багато сил треба зосередити на подолання такого явища як бідність. Найважливішим фактором вирішення проблеми бідності є економічне зростання, оскільки саме економічне зростання веде до збільшення валового національного доходу, за рахунок якого формується фонд споживання. Однак цього не достатньо адже проблема бідності може залишатися актуальною навіть на тлі гарного економічного зростання в країні зі зростаючими показниками ВВП. Ретельно сплановані програми зайнятості, що фінансуються урядом, можуть стимулювати зростання робочих місць. Галузі, що вимагають значних трудових ресурсів, також можуть отримати значно більшу допомогу від уряду. Акцент повинен бути зроблений на компаніях, які пропонують стійкі і довгострокові робочі місця. Компанії також повинні виділяти достатньо коштів на навчання співробітників та відповідні громадські програми, щоб співробітники та потенційні працівники могли зберігати й удосконалити свої навички. Витрати держави повинні стати більш прозорими. Де і як уряд вирішує витратити гроші платників податків і власний дохід, має бути видно ЗМІ і громадянам. Це також перешкоджає корупції в державних системах. Будь-яке втручання з метою скорочення бідності завжди буде направлене на високий підйом захисту доходів, надання доступу до якісної освіти та охорони здоров'я та надання прав і захисту тих груп населення, які живуть за межею бідності або знаходяться в потенційній зоні ризику. Тобто має бути проведена ціла низка реформ у сфері політики зайнятості, соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, а також розширення доступу до соціальних благ усіх верств населення тощо.

Список літератури

1. Верховна Рада України, Закон України «Про Стратегію подолання бідності» від 15.08.2001N 637/2001. – [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/637/2001>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – URL: www.ukr.stat.gov.ua
3. Офіційний сайт Світового банку. – [Електронний ресурс]. – URL: <https://data.worldbank.org/>

ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний етап розвитку України як країни, що знаходиться в стані активного розвитку, характеризується актуальністю залучення іноземних інвестицій, що позитивно впливають на структурні зміни в економіці нашої держави, зростання загальнонаціонального доходу, інтеграцію в загальносвітовий економічний простір. Адже сучасний період розвитку світової економіки демонструє безпосередній вплив іноземних інвестицій як прямого чинника непохитного, якісного та збалансованого економічного розвитку, а також підвищення міжнародної конкурентоспроможності для будь-якої держави.

Економіка нашої країни знаходиться на такому етапі розвитку, коли проблеми досягнення стабільного економічного зростання стають ключовими. Для підвищення інвестиційної активності вітчизняних підприємств на державному рівні мають виконуватися такі важливі умови, як формування та реалізація виваженої інвестиційної політики, забезпечення сприятливого ділового клімату в країні, розвиток інвестиційного та інфраструктурного забезпечення інвестиційних процесів тощо [1, с. 74].

Першочерговим завданням, виконання якого зумовлює успіх у цій конкурентній боротьбі, є максимальне підвищення інвестиційної привабливості – сукупності характеристик виробничої, комерційної, фінансової, управлінської діяльності підприємства та особливостей інвестиційного клімату, що свідчать про доцільність здійснення інвестицій в нього, а також нормативно-правового регулювання залучення інвестицій на національному рівні.

Щодо останнього чинника, то варто зазначити, що наразі здійснюються кроки, що сприятимуть стабільному розвитку економіки України та активізації інвестиційної діяльності. Так, однією із значущих подій у даному напрямку стало підписання Угоди про заохочення та захист інвестицій між Україною та Фондом Міжнародного розвитку ОПЕК 26.05.2017, відповідно до якої утверджується справедливий, і рівноправний режим, а також повний захист і безпеку іноземних інвестицій [2].

15 березня 2017 року було підписано Угоду (у формі обміну листами) між Урядом України та Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо приєднання до Декларації про міжнародні інвестиції і багатонаціональні підприємства, відповідних Рекомендацій та процедурних Рішень Ради Організації економічного співробітництва та розвитку. Приєднання України до Декларації ОЕСР про міжнародні інвестиції і багатонаціональні підприємства та набуття членства в Інвестиційному комітеті ОЕСР надасть такі суттєві переваги для нашої країни.

Другою ж складовою інвестиційного клімату є концепція аналізу інвестиційної привабливості. Вона передбачає формування системи показників за економічними рівнями: 1) макrorівень інвестицій на привабливість країни; 2) рівень інвестиційного потенціалу та інвестиційної активності промисловості регіону з точки зору інвестора; 3) фінансовий стан підприємства відображає здатність суб'єкта господарювання фінансувати свою діяльність, підтримувати платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику [3, с. 201].

Найбільш актуальною методикою для оцінки інвестиційної привабливості є методика Європейської бізнес-асоціації (ЄБА). Основною перевагою є більша реалістичність, експертна оцінка стану економіки компаніями, що працюють на вітчизняному ринку. Індекс розраховується на основі щоквартального опитування керівників українських і закордонних компаній-членів Асоціації, які працюють на українському ринку, та складається з балів, які набирає країна – від 0,5 до 5 (шкала Лайкерта). Відповідно даним Європейської бізнесасоціації з 2013 року спостерігається тенденція до зростання інвестиційної активності національної економіки України [3, с. 202].

У той же час у природньому зв'язку з інвестиційною привабливістю підприємства знаходиться обрання оптимального варіанту стратегії фінансового регулювання діяльності підприємства, що визначає необхідність комплексний підхід до аналізу інвестиційної привабливості підприємств, дозволяє врахувати всі значущі фактори внутрішнього і зовнішнього середовища та «ризикприбутковість» інвестора.

Для раціонального вибору стратегії регулювання розвитку підприємств необхідне здійснення аналізу фінансового стану підприємств, який дозволяє виявити проблемні місця, фактори, що впливають на зниження фінансової стійкості та розробити заходи щодо їх нівелювання.

Таким чином, процес іноземного інвестування прямо залежить від складових інвестиційного клімату, що включає в себе вимагає чітко сформованої стратегії залучення іноземних інвестицій з різноманітними методами управління.

Список літератури

1. О. В. Коваленко, І. В. Бахтін // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії / ред. О. В. Коваленко. - Запоріжжя, 2018. - Вип. 3 (15). - С. 74–81.

2. Угода про заохочення та захист інвестицій між Україною та Фондом міжнародного розвитку ОПЕК Україна, ОПЕК; Угода, Міжнародний документ від 26.05.2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/893_001-17

3. Костирко Л. А. Комплексний аналіз інвестиційної привабливості підприємств в контексті фінансового забезпечення розвитку підприємств / Костирко Л. А., Костирко Р. О., Мадіярова Е. С., Серета О. О. // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2018. – № 2 (25). – С. 198–207

УДК 346.1

Колосовський Я. Ю.

студент 2-го курсу спеціальності «Право» ОС «Магістр»,
Житомирський національний агроекологічний університет

Науковий керівник:

Бучинська А. Й.

к. ю. н., доцент кафедри правознавства,
Житомирський національний агроекологічний університет

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

Відповідно до статті 42 Конституції України кожен має право займатися підприємницькою діяльністю яка не заборонена законом [1, ст. 42]. Правовою підставою реалізації права на підприємницьку діяльність являється державна реєстрація суб'єкта господарювання, тобто так званий етап легалізації фізичної чи юридичної особи. Від даної правової процедури залежить темп розвитку економіки, підприємства та наявність конкуренції на ринку.

Правовою основою процедури державної реєстрації являється Господарський та Цивільний Кодекси України, Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» (далі – Закон про держреєстрацію), що є спеціальним нормативно-правовим актом у регулюванні сфери державної реєстрації та визначає її як

офіційне визнання шляхом засвідчення державою факту створення або припинення юридичної особи, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, зміни відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, про юридичну особу та фізичну особу – підприємця, а також проведення інших реєстраційних дій, передбачених цим Законом [2, ст. 1].

Процедура державної реєстрації суб'єктів господарювання передбачає здійснення таких дій:

- формування цілісної системи уповноважених органів виконавчої влади, що здійснюють державну реєстрацію суб'єктів, перелік та повноваження яких наведено у ст. 5 Закону про держреєстрацію;

- окреслення переліку суб'єктів підприємницької діяльності, щодо яких вимагається здійснення державної реєстрації. Відповідно до ст. 1 Закону до них відносять юридичних осіб, громадські формування, що не мають статусу юридичної особи та фізичні особи - підприємці;

- визначення та регламентація уніфікованих правил здійснення державної реєстрації суб'єктів господарювання;

- закріплення вичерпного переліку підстав відмови у здійсненні державної реєстрації, що регламентовані у ст. 28 Закону про держреєстрацію;

- законодавче закріплення відповідальності за порушення порядку здійснення державної реєстрації.

За своїм характером інститут державної реєстрації є складовою публічного права, однак його наявність в ГК та ЦК визначає комплексний міжгалузевий характер цього інституту. Державна реєстрація є по суті процедурними відносинами між суб'єктом господарювання та уповноваженими органами. Дана процедура має заявницький характер, адже суб'єкт господарювання має подати заяву у строки та спосіб визначені ст. 14 Закону про держреєстрацію, що здійснюється за місцезнаходженням юридичної особи або за місцем проживання фізичної особи – підприємця [2, ст. 14]. Створення суб'єкта господарювання є суб'єктивним правом особи. Але принцип автономії волі являється не універсальним, адже має винятки. Відповідно до ч. 1 ст. 106 ЦК [3, ст 106] поділ і злиття юридичних осіб, при якому виникають нові юридичні особи, можуть провадитися за рішенням суду або відповідних органів державної влади. У процесі процедури санації господарський суд має право прийняти ухвалу щодо реструктуризації юридичної особи шляхом її поділу (ст. 1, 18 Закону «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом») [4, ст. 1-29].

Процедура передбачає наявність обов'язкового результату у вигляді внесеного запису про державну реєстрацію власне юридичної особи і фізичної особи-підприємця до Єдиного державного реєстру юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців, а у випадках встановлених законом надання виписки з реєстру, установчих документів з відміткою про їх державну реєстрацію та повідомлень. Як відзначає О. О. Квасніцька, юридичний акт державної реєстрації підтверджує появу нового суб'єкта права, засвідчує законність його існування [5, с. 149]. Особливістю являється відкритість та загальнодоступність даних, внесених до Єдиного державного реєстру юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців.

Отже, процедура державної реєстрації суб'єктів господарювання являється комплексним інститутом, що інтегрований у господарське право із сфери адміністративного. Наявність у господарському та цивільному законодавстві норм, які регулюють публічно-правові відносини державно реєстрації суб'єктів господарювання, є наслідком сучасних інтеграційних процесів, що створюють міжгалузеві правові інститути.

Список літератури

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року, із змінами і доповненнями, внесеними законами № 750-VII від 22.02.2014// [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254>

2. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV // [Електронний ресурс] – Режим доступу: // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.

3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv>.

4. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14 травня 1992 року. № 31, ст. 441 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>.

5. Квасніцька О. О. Інститут державної реєстрації суб'єктів підприємництва // Університетські наукові записки, 2012. – № 1–2. – с. 146–150.

УДК 346.2:347.721(477)

Чиріна В. Л.
студентка,
Інституту підготовки кадрів для
органів юстиції України
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВИЙ ХАРАКТЕР ТА ПРОБЛЕМИ ХОЛДИНГІВ В УКРАЇНІ

Шлях України до Європейського Союзу, вступ до Світової організації торгівлі (СОТ) стали кроками випуску конкурентоспроможного товару на світових ринках. В умовах глобалізації у більшості розвинених держав переважають великі господарські підприємства, які мають значні фінансові ресурси, здатні працювати з великими обсягами унікальної продукції, зберігати та розвивати високі технології, концентрувати групи висококваліфікованого персоналу, створювати умови для ефективної праці.

Частина 1 ст. 120 Господарського кодексу України «Об'єднання підприємств» закріпила такі організаційно-правові форми, в яких можуть здійснювати господарську діяльність організації великого бізнесу: концерн, асоціації, корпорації, консорціуми, об'єднання підприємств холдингового типу та інші об'єднання. Законодавець залишає цей перелік відкритим, що дає можливість у перспективі унормувати та утворювати об'єднання й інших типів. Проте найчастіше організації великого бізнесу створюються у формі об'єднання компаній холдингового типу з розгалуженою системою корпоративних (дочірніх) підприємств, об'єднаних холдинговою компанією, за рахунок тісного взаємозв'язку корпоративного типу між ними, що є найефективнішим інструментом досягнення стратегічно-тактичних цілей підприємств з потужною концентрацією капіталу [1].

Нормативне регулювання діяльності компаній холдингового типу закріплено у Законі України «Про холдингові компанії України» від 15.03.2006 року № 3528-IV. Крім того, окремі положення щодо об'єднань підприємств, які стосуються і правового статусу холдингів, містяться у Господарському кодексі України (далі – ГК), Законі України «Про акціонерні товариства» тощо. Слід зазначити, що до прийняття Закону дані відносини регулював Указ Президента України «Про холдингові компанії, що створюються у процесі корпоратизації та приватизації» від 11.05.1994 р. № 224/94 (далі – Указ), який втратив чинність 2007 р. Слід зазначити, що цей Закон фактично дублює положення вищевказаного Указу [3]. Проте його завданням було визначення порядку створення та діяльності державних холдингових компаній, що утворилися у процесі корпоратизації та приватизації. Тобто фактично предметом цього Закону стала специфічна ситуація реформування структур планової економіки на структури економіки ринкового типу в процесі приватизації. Дані положення на практиці неможливо застосувати до діяльності приватних холдингових компаній, які, як показує практика, утворювалися еволюційним шляхом або шляхом економічної експансії. Тому законодавець, приймаючи цей Закон, створив вакуум правового регулювання функціонування компаній, які концентрують великий приватний капітал. Таким чином, чинна редакція даного Закону вже вичерпала свій ресурс у процесі

приватизації лівової частини державних виробничих активів і сам Закон майже вичерпав свій регулятивний потенціал .

Відповідно до ст. 1 Закону холдингова компанія – це відкрите акціонерне товариство, яке володіє, користується і розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств. Холдинговим корпоративним пакетом акцій Закон визначає пакет акцій(часток, паїв) корпоративного підприємства, що перевищує 50% чи становить величину, яка забезпечує право вирішального впливу на господарську діяльність корпоративного підприємства [2].

Постає питання: якою мірою Закон регулює діяльність таких потужних суб'єктів господарювання? Адже мережі аптек на фармацевтичному ринку діють як цілісні економічні системи-учасники ринку, які засновані єдиним власником, а відтак і проводять його виробничу й збутову політику. Тобто фактично це величезні холдинги, які мають ознаки контролю-підпорядкування у своїй діяльності, але юридично в таку організаційно-правову форму не оформлені та формально діють на ринку як окремі підприємства – юридичні особи.

Функціонування холдингових компаній пов'язане з рядом недоліків. По-перше, створення державних холдингових компаній призводить до появи ще одного рівня бюрократії, який розділяє власників (суспільство) та менеджерів підприємств. Вважається також, що держава слабо та менш ефективно контролює менеджмент підприємства, що створює умови для корупції. Це, в свою чергу, призводить до ряду труднощів та необхідності здійснення додаткового моніторингу. Окрім того, збільшуються витрати на управління, пов'язані з тим, що кожне з дочірніх підприємств формально є самостійною юридичною особою, а тому необхідним є ведення окремої фінансової звітності, проведення зборів акціонерів, формування наглядових рад.

По-друге, відсутні гарантії того, що при призначенні менеджерів як холдингової компанії, так і її дочірніх підприємств, в першу чергу, будуть враховуватися не політичні погляди, а кваліфікація та досвід управління кандидатів. Розглянуті ознаки та принципи управління холдинговою компанією визначають її сутність як суб'єкта господарської діяльності та визначають роль функціонування компанії у сучасній економіці. Наявність в економіці великих державних холдингів дозволить підвищити можливості управління національною економікою, тому що спрощується процес регулювання, оскільки управляти потрібно не значною кількістю підприємств, а декількома великими.

Отже, чинна редакція Закону є вже доволі застарілою та не відповідає рівню правового регулювання в інших розвинених державах. Закон історично вичерпав або майже вичерпав свій регулятивний потенціал, а для регулювання холдингових відносин у приватному секторі національної економіки даний нормативно-правовий акт фактично не пристосований. Окрім цього, законодавець обмежує можливість створення холдингової компанії з дочірніми підприємствами лише у формі публічних акціонерних товариств, що мають корпоративні права. Проте для сучасних організаційно-правових форм великого бізнесу характерний еволюційний сценарій розвитку, тому часто виникає ситуація, за якої підприємства холдингового типу утворюються стихійно, шляхом об'єднання декількох господарюючих суб'єктів, які не завжди функціонують у формі публічного акціонерного товариства. Тому, як вбачається, доцільно закріпити на законодавчому рівні умови, за яких під холдинги мають підпадати всі підприємства, між якими є відносини контролю-підпорядкування і які виступають за узгодженою стратегією на ринку.

Список літератури

1. Господарський кодекс України: Закон України від 06.01.2018 р. № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18–22. Ст. 144.
2. Про холдингові компанії в Україні: Закон України від 15.03.2006 р. № 3528-IV. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 34. Ст. 291.
3. Про холдингові компанії, що створюються у процесі корпоратизації та приватизації: Указ Президента України від 11.05.1994 р. № 224/94. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/224/94>.

СЕКЦІЯ 29

SECTION 29

УДК 347.7

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС,
ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО
ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS,
FINANCIAL LAW, INFORMATION LAW**

Арехова М. М.

студентка,

Університет митної справи та фінансів,

Мінка Т. П.

доцент кафедри адміністративного та митного права,

Університет митної справи та фінансів

**СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ ДЕРЖАВНЕ
УПРАВЛІННЯ ТА ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ**

У сучасних умовах відбувається якісна зміна способів і методів державного управління. В даний час в багатьох наукових роботах і навчальних виданнях використовуються поняття державне або публічне управління та адміністрування. Однак законодавчого закріплення жодне з них не має. Часто відбувається або поєднання цих понять, або підміна одного іншим. Тому дослідження сутності перелічених дефініцій набуває актуальності.

Традиційно під державним, як і будь-яким іншим видом управління, мають на увазі керуючий вплив суб'єкта управління (керуючої системи) на об'єкт управління (керовану систему). Згідно з енциклопедією державного управління категорія державне управління – це діяльність держави (органів державної влади), спрямована на створення умов для як найповнішої реалізації функцій держави, основних прав і свобод громадян, узгодження різноманітних груп інтересів у суспільстві та між державою і суспільством, забезпечення суспільного розвитку відповідними ресурсами [1].

Але слід зазначити, що зміст державного управління, характер управлінського впливу на суспільні процеси за умов ринкової економіки, процесів децентралізації державної влади суттєво змінився і продовжує змінюватися [3]. Такий вплив вже не може бути односторонньо-владним, а адміністративно-примусові засоби вже не є пріоритетними в цій діяльності. Управління дедалі більше здійснюється у формі нормативного регулювання, використання дозволів і рекомендацій, надання допомоги, сприяння й координації. Також змінився характер суб'єктно-об'єктної взаємодії в межах управлінських відносин. Суб'єктами державного управління вже виступають не лише органи держави, а й недержавні суб'єкти (органи місцевого самоврядування, об'єднання громадян, недержавні організації тощо). Об'єктами ж державного управління виступають сфери та галузі економіки, суспільного життя, соціальні процеси, на відміну від прямого управління окремими суб'єктами господарювання.

Далі розглянемо дефініцію «публічне адміністрування», оскільки дуже часто це поняття ототожнюється із державним управлінням та не розмежовується його сутність.

У вузькому розумінні публічне адміністрування розглядається як професійна діяльність державних службовців, яка включає всі види діяльності, спрямовані на реалізацію рішень уряду, як міждисциплінарна академічна сфера, що базується на теорії та концепціях економіки, політичних наук, соціології, адміністративного права, менеджменту. У широкому сенсі під публічним адмініструванням розуміють всю систему адміністративних інститутів із ієрархією влади, за допомогою якої відповідальність за виконання державних рішень спускається зверху донизу [2].

Згідно з енциклопедією державного управління, публічне адміністрування є різновидом управлінської діяльності інституцій публічної влади, завдяки якій держава та громадянське суспільство забезпечують самокерованість усієї суспільної системи та її розвиток у певному, визначеному напрямку.

Публічне адміністрування є зв'язком між державним та публічним управлінням. Низка науковців, серед яких О. Босак, М. Міненко, Ю. Сурмін, вважають публічне адміністрування перехідною ланкою або етапом від державного управління до публічного врядування [3].

Підводячи підсумки, необхідно зазначити, що державне управління та публічне адміністрування є підвидами (складовими) соціального управління. Публічне

адміністрування є зв'язком між державним управлінням і публічним управлінням і забезпечує організацію та втілення його рішень [4]. Ключовими елементами для державного управління є держава і державна влада, а для публічного адміністрування – суспільство та публічна влада. У державному управлінні об'єктом виступає держава, а в публічному адмініструванні об'єктом є суспільство. Для державного управління характерний авторитаризм, а для публічного адміністрування – демократія. Таким чином публічне адміністрування впроваджує демократичні цінності та сприяє сталому розвитку нашої держави в процесі суспільної трансформації.

Дослідивши сутність понять «державне управління» та «публічне адміністрування», доведено, що не варто їх використовувати як синонім одне одному. Державне управління, на нашу думку є складовою публічного управління, а сутність публічного адміністрування поєднує два інші та сприяє реалізації поставлених завдань органів влади.

Список літератури

1. Базарна О. В. Поняття, суть, природа публічного управління та державного управління // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2015. № 1 (2). С. 59-64.
2. Кондратюк Т. В. Становлення порівняльного публічного адміністрування як теоретико-методологічного напрямку дослідження механізмів державного управління // Науковий вісник Академії муніципального управління: серія «Управління». 2017, № 3. С. 297-305.
3. Міненко М. А. Трансформація системи державного управління в сучасні моделі регулювання суспільства // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 6. С. 50-55.
4. Ткач М. П. Державне регулювання і державне управління: співвідношення понять // Підприємство, господарство і право. 2016. № 8. С. 110-119.

УДК 347.7

Вей О. А.

адміністратор ТСЦ4641 РСЦ МВС у Львівській області

ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ НАСЕЛЕННЮ ОРГАНАМИ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Максимальна доступність та висока якість надання послуг державою є одним із важливих показників становлення соціальної держави та орієнтації на ефективне розв'язання проблем та запитів суспільства. Інститут надання державних послуг населенню є способом реалізації прав, свобод та інтересів громадян, які забезпечуються та охороняються Конституцією України і законами України.

Одним із центральних органів виконавчої влади, який здійснює надання державних послуг населенню є Міністерство внутрішніх справ України. З огляду на суспільний запит, 4 квітня 2015 року Кабінет міністрів України розглянув та ухвалив ряд законопроектів щодо реформи МВС та пізніше були прийняті Верховною Радою України: «Про Міністерство внутрішніх справ» від 28.10.2015 № 878 [2], «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 40-41 [1], «Про утворення територіальних органів з надання сервісних послуг Міністерства внутрішніх справ» від 28.10.2018 № 889 [4].

Так, згідно постанови Кабінету Міністрів України завданнями МВС у сфері надання державних послуг є :

- надання поліцейських послуг;
- забезпечення належного функціонування єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи МВС, на основі якої формується та підтримується в робочому стані інформаційні ресурси;
- здійснення обробки персональних даних в межах повноважень,
- передбачених законом;
- забезпечення режиму доступу до інформації;
- надання інформаційних послуг;
- участь в межах повноважень, передбачених законом, у стандартизації, метрологічному забезпеченні, підтвердженні відповідності встановленим вимогам продукції спеціального призначення (робіт, послуг), які надходять до МВС;
- організація та надання у випадках, передбачених законом, адміністративних та інших платних сервісних послуг;

– організація діяльності Головного центру з надання сервісних послуг МВС та територіальних центрів з надання сервісних послуг МВС (далі – територіальні органи) [2].

Органами Міністерства внутрішніх справ, що є суб'єктами реалізації завдань з надання сервісних послуг є - Головний сервісний центр МВС, Державна міграційна служба України та Національна поліція України.

Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Так, згідно статті 2 Закону України «Про Національну поліцію» завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [1].

Державна міграційна служба України (ДМС) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сферах міграції, у тому числі протидії нелегальній міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Так, завданнями Державної міграційної служби у сфері надання послуг згідно Постанови КМУ «Про затвердження Положення про Державну міграційну службу України» від 28.10.2015 № 878 є:

- оформлення і видача громадянам України документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство;
- тимчасове затримання та вилучення таких документи у передбачених законодавством випадках;
- надання послуг з видачі засобів електронного цифрового підпису у встановленому законодавством порядку;
- оформлення, видача, обмін, пересилання, вилучення, знищення документів з безконтактним електронним носієм;
- надання адміністративних послуг відповідно до закону [3].

Головний сервісний центр МВС здійснює надання платних і безоплатних послуг, віднесених до його компетенції, а також бере безпосередню участь у реалізації державної політики в сфері надання адміністративних послуг через свої сервісні територіальні центри. Головний сервісний центр МВС створений 7 листопада 2015 року на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 889 «Про утворення територіальних органів з надання сервісних послуг Міністерства внутрішніх справ». Він є міжрегіональним територіальним органом Міністерства внутрішніх справ[4].

У межах своїх повноважень Головний сервісний центр МВС здійснює співробітництво з міжнародними організаціями та профільними закладами іноземних держав з питань, що належать до компетенції системи сервісних центрів МВС, а також вивчення, узагальнення та поширення передового досвіду у зазначеній сфері.

Згідно постанови Кабінету Міністрів України від 04.06.2007 №795 територіальні центри з надання сервісних послуг здійснюють:

- видачу посвідчення водія на право керування транспортними засобами;
- видачу свідоцтва про допущення транспортних засобів до перевезення визначених небезпечних вантажів;
- реєстрацію, перереєстрацію колісних транспортних засобів з видачею свідоцтва про реєстрацію та номерних знаків, зняття з обліку транспортного засобу з видачею облікової картки та номерних знаків для разових поїздок;
- видачу свідоцтва про реєстрацію колісних транспортних засобів для виїзду за кордон;
- видачу тимчасового реєстраційного талона на право керування транспортним засобом;
- надання відомостей з Єдиного державного реєстру Міністерства внутрішніх справ;

– відповідальне зберігання номерних знаків перереєстрованих або знятих з обліку транспортних засобів для подальшого закріплення за іншими транспортними засобами цього ж власника;

– видачу довідок про відсутність судимості та інші завдання перебачені законом [5].

Слід зазначити, що перелік завдань, які стоять перед територіальними сервісними центрами МВС не є вичерпними та сталими. Залежно від розвитку форм власності, суспільно-економічних відносин у суспільстві та державі, сервісні послуги будуть видозмінюватись та наповнюватись новим змістом, або навпаки, відходити в минуле.

Список літератури

1. «Про Національну поліцію» : Закон України Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379.
2. «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України» : Постанова КМУ від 28.10.2015 №878. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248608057>
3. «Про затвердження Положення про Державну міграційну службу України» : Постанова КМУ від 20.08.2014 №360. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/360-2014-%D0%BF>
4. «Про утворення територіальних органів з надання сервісних послуг Міністерства внутрішніх справ» : Постанова Кабінету Міністрів від 28 жовтня 2015 року №889. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-2015-%D0%BF>
5. «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються підрозділами Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції та Державної міграційної служби, і розміру плати за їх надання» : Постанова КМУ від 04.06.2007 №795. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/795-2007-%D0%BF>

УДК 347.7

Веселова Л. Ю.

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративної діяльності поліції
Одеського державного університету внутрішніх справ

КЛЮЧОВІ ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Останніми роками у протидії кіберзлочинності склалася ситуація, що змушує державу зміцнювати взаємодію з приватним бізнесом і в цій сфері. Зазначене завдання в частині забезпечення державно-приватного партнерства, широкої співпраці з громадянським суспільством у сфері забезпечення кібербезпеки та кіберзахисту закріплено у Стратегії кібербезпеки України [1].

Водночас, слід констатувати, що форми реалізації функцій, визначених у статті 10 коментованого законодавчого акту, на жаль, законодавцем не визначені. Однак, з'ясування цього питання у науці державного управління має надвелике значення. Наприклад, за цілком обґрунтованим твердженням О.П. Рябченко, форма чинить безпосередній вплив (позитивний чи негативний) на зміст державно-управлінської діяльності. Від того, наскільки повно виражена форма державного управління залежить якість реалізації змісту діяльності у сфері державного управління [2, с. 19 – 20]. На цій підставі спробуємо виокремити ключові форми реалізації положень, визначених у частині 1 статті 10 цього закону.

Вважаємо, що реалізацію конкретних напрямків державно-приватного партнерства у сфері забезпечення кібербезпеки України доцільно здійснювати у таких формах:

- здійснення технічних експертиз, предметом яких виступають засоби телекомунікації та комп'ютерної техніки;
- сприяння фахівців у галузі забезпечення кібербезпеки щодо здійснення оперативно-розшукової діяльності;
- збір цифрових доказів;
- розробка та впровадження програмного забезпечення з метою виявлення та попередження кіберзагроз.

Розкриваючи зміст останнього напрямку, слід зазначити, що ефективність застосування превентивних заходів у сфері забезпечення кібербезпеки дозволяє протидіяти кіберзагрозам на ранніх етапах можливого вчинення правопорушень у кібернетичній сфері. На теперішній час окремі українські компанії пропонують високотехнологічний продукт, заснований на

останніх даних кіберрозвідки та аналізі реальних хакерських атак, призначення якого полягає у виявленні та попередженні різноманітних кіберзагроз. Застосування сучасних розробок у сфері забезпечення кібербезпеки спрямовано на захист інформаційних ресурсів критично важливих об'єктів інфраструктури, а також підвищення рівня захищеності об'єктів критичної інформаційної інфраструктури та сталості їх функціонування. Розуміння зазначених об'єктів сформульовано в Законі України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». Аналіз їх співвідношення дає підстави для висновку, що останні виступають в ролі комунікаційних або технологічних систем критично важливих об'єктів інфраструктури та співвідносяться, як загальне й часткове. Слід зазначити, що законодавець покладає відповідальність за розробку правил формування переліку об'єктів критичної інформаційної інфраструктури, а також критеріїв віднесення об'єктів до цього переліку на Кабінет Міністрів України. Аналіз Порядку формування переліку інформаційно-телекомунікаційних систем об'єктів критичної інфраструктури держави, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 563 [3], дозволив дійти висновку, що до об'єктів критичної інфраструктури можуть бути віднесені підприємства, що працюють в сфері енергетики (наприклад, АЕС), хімічної промисловості, транспорту, інформаційно-комунікаційних технологій, електронних комунікацій, а також підприємства банківського і фінансового сектору.

Список літератури

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України» : указ Президента України від 15.03.2016 № 96/2016. *Офіційний вісник України*. 2016. № 23.
2. Рябченко О. П. Держава і економіка: адміністративно-правові аспекти взаємовідносин : монографія / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Вид-во ун-ту внутр. справ, 1999. 304 с.
3. Про затвердження Порядку формування переліку інформаційно-телекомунікаційних систем об'єктів критичної інфраструктури держави постанова Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 563. *Офіційний вісник України*. 2016. № 69.

УДК 347.7

Дорошенко Ю.
студентка ННІ права,
Університет державної фіскальної служби України,
Барановська В.
студентка ННІ права,
Університет державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Дідківська Г. В.
к. ю. н., доцент, професор кафедри
кримінального права та кримінології,
Університет державної фіскальної служби України

СУТНІСТЬ ТА СПОСОБИ УНИКНЕННЯ ПОДВІЙНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Подвійне оподаткування є негативним явищем, яке характеризується не лише обкладанням платника податку непомірним податковим тягарем, але й призводить до значних проблем у сфері регулювання податкових відносин в цілому. Як показує аналіз національного законодавства, на сучасному етапі ще є прогалини у вітчизняних нормативно-правових актах щодо правового регулювання уникнення подвійного оподаткування, які ще не усунуті, а ті міжнародні договори про уникнення подвійного оподаткування, які уклала Україна, поки що не забезпечують повного гарантування захисту прав, свобод та законних інтересів платників податків. Саме тому питання щодо уникнення міжнародного подвійного оподаткування є актуальним на сучасному етапі розвитку нашої держави.

Організаційно-правовий механізм уникнення явища міжнародного подвійного оподаткування є предметом наукових досліджень як у вітчизняній так і у зарубіжній літературі. Серед фахівців, які займались дослідженням питань способів та методів уникнення подвійного

оподаткування варто відзначити праці І. Ю. Петраша, М. П. Кучерявенка, Р. Дорнберга, А. Оглей, А. І. Погорлецького, С. Г. Пепеляєва, В. А. Кашина.

У сучасних умовах податкова система України за своїм складом подібна до податкових систем розвинених європейських країн, проте вона не стала інструментом підвищення конкурентоспроможності держави та характеризується значним тіньовим обігом. Поділ платників податків на резидентів та нерезидентів потребує певної системи обліку доходів та відповідної системи справляння податків. Тому в кожній країні постає питання обліку доходів громадян, отриманих як на території певної держави, так і за її межами.

Значною подією в житті українського суспільства стало набрання чинності першим в історії України кодифікованим законодавчим актом з питань оподаткування – Податковим кодексом України [1].

Сьогодні добробут країни незалежно від рівня її економічного розвитку часто залежить від кількості інвестицій, які здійснюються в її економіку. Саме тому в запобіганні подвійному оподаткуванню доходів (прибутків) і майна зацікавлені не тільки платники податку, але й самі держави [2].

Під подвійним оподаткуванням не завжди слід розуміти буквально використання однакових податкових важелів, адже воно можливе також за умови часткового накладання одного об'єкта на інший, причому це явище має місце як у межах національної системи податків і зборів, так і у різних податкових системах. Міжнародне подвійне оподаткування виникає з причин існування певних економічних передумов та суперечностей між податковими законодавствами двох або більше держав. Зовнішнє, тобто міжнародне подвійне, оподаткування є обкладанням податками однієї особи по відношенню до однієї бази в більш ніж двох державах за один і той же період. Як правило, кожна держава намагається максимально всіма можливими засобами збільшити власні податкові надходження, і, як наслідок, виникають випадки багатократного міжнародного оподаткування [3].

На практиці можна виділити такі найчастіші випадки виникнення подвійного оподаткування:

- 1) особа є резидентом однієї держави, одержує дохід або має майно (капітал) в іншій державі та і обидві держави обкладають цей дохід або майно;
- 2) декілька держав піддають обкладанню весь дохід однієї особи;
- 3) декілька держав оподатковують одержаний в одній державі дохід особи, яка не є резидентом у жодній з цих держав [4].

Для дослідження правової природи способів усунення міжнародного подвійного оподаткування, в першу чергу, важливим є встановлення місця останніх у системі уникнення міжнародного подвійного оподаткування. Домінуюча позиція дослідників проблеми подвійного оподаткування з цього питання передбачає, що податкові угоди встановлюють трирівневу систему усунення подвійного оподаткування [3, с. 8].

В умовах сучасної економіки виділяють два основні способи усунення подвійного оподаткування: 1) односторонні заходи, передбачені національним податковим законодавством, які застосовуються владою даної країни без узгодження з іншими державами; 2) багатосторонні заходи, які реалізуються за допомогою міжнародних угод та конвенцій про уникнення подвійного оподаткування.

На перший погляд, одностороннє усунення подвійного оподаткування є оптимальним, а також одним з найпростіших способів регулювання, оскільки не викликає необхідності в довготривалих переговорах між країнами, прийняття небажаних поступів ними, які обов'язково виникають під час укладення міжнародних договорів. Але, як виявляється, можуть виникнути й негативні для самих держав наслідки одностороннього усунення подвійного оподаткування. Усунення шляхом одностороннього врегулювання може призвести до невиправданих втрат бюджету, а також до різного роду махінацій з боку недобросовісних платників податку. Крім того, у цьому випадку країна постійного місцеперебування виступає донором тієї країни, де її громадянин (або підприємство) здійснюють економічну діяльність. Найчастіше в міжнародній податковій практиці спостерігається двостороннє усунення подвійного оподаткування. Так, міжнародне юридичне подвійне оподаткування усувається виключно шляхом укладення між

зацікавленими державами відповідних міжнародних податкових угод (конвенцій). Обов'язковою умовою уникнення подвійного оподаткування є міждержавні угоди, які стосуються взаємного погодження юридичної інтерпретації фіскальних порушень [2].

Ці способи поєднуються, доповнюють один одного, але не можуть бути взаємозамінними. Прийняття саме двосторонніх угод про уникнення подвійного оподаткування на доходи і майно є сьогодні оптимальним варіантом вирішення міжнародних податкових проблем.

В нашій державі існує система двосторонніх чи багатосторонніх міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування доходів і капіталу. При цьому такі договори укладаються на основі типових моделей конвенцій чи договорів про уникнення подвійного оподаткування. Враховуючи сучасні економічні тенденції розвитку міжнародних відносин України з країнами ЄС, потрібно ретельно ставитись до укладання угод про уникнення подвійного оподаткування, які підписуються з іншими державами. Необхідно виключити випадки, коли сума нестягнених внаслідок цих угод податків з іноземців в Україні та з українців за межами нашої держави буде мати негативний вплив на розвиток економіки України.

Список літератури

1. Вдовічена Л. І. Податковий кодекс України як елемент системи правового регулювання діяльності держави у сфері уникнення подвійного оподаткування. Вісник Вищої ради юстиції. 2012. № 4. С. 42–51.
2. Демянчук Ю. Методи уникнення міжнародного подвійного оподаткування. Часопис Національного університету «Острозька академія». 2011. № 3(1). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n1/11dyhmpo>.
3. Городніченко Ю. В. Подвійне оподаткування: його сутність та методи усунення. Економіка і суспільство. 2017. № 10. С. 574–578.
4. Петраш І. Ю. Міжнародно-правові аспекти співробітництва України з питань подвійного оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.11 / І. Ю. Петраш. К., 2013. 8 с.

УДК 342.95

Кернас А. В.

магістр права,

руководитель отдела Естественных наук и
психологической гармонизации развития личности,
Научно-технический центр Академии связи Украины

ПРИНЦИПЫ АДМИНИСТРАТИВНОГО СУДОПРОИЗВОДСТВА В УКРАИНЕ

Для Украины как молодой страны, которая стремится к достижению уровня демократического, социального, правового государства, существует насущная необходимость в решении комплекса правовых, политических и социально-культурных проблем, связанных с созданием благоприятных условий для всесторонней защиты прав и свобод, которые являются фундаментом правового статуса гражданина.

Вместе с тем стоит вопрос относительно определения в пределах действующего законодательства Украины организационных и процессуальных основ функционирования административной юстиции, которая в Украине еще не приобрела свое окончательное концептуальное определение и практическое воплощение.

Вопрос определения концептуальных основ функционирования административной юстиции, особенностей ее организации и ее принципов в научной литературе есть малоисследованным. Однако большое внимание отводилось проблемам относительно обеспечения реализации и защиты прав и свобод граждан в сфере исполнительной власти и местного самоуправления, решение которых есть одним из основных направлений административно-правовой реформы в Украине.

В науке административного права и процесса отводилось достаточно внимания вопросам внедрения в Украине системе административных судов, предмету их возможной подсудности, понятию и содержанию административного публичного спора. Например, проблемами внедрения административной юстиции в Украине и России занимались В. Б. Аверьянов, В. Бевзенко, А. Бондаренко, и другие ученые. Рассматривая содержание

административного процесса и его структуру, частично этот вопроса затрагивали в своих работах С. В. Ващенко, В. Г. Полинук, Т. Гурий, М. Козюбра и много других [1 – 6].

Следующим Указом № 361/2006 от 10 мая 2006 года Президент Украины одобрил Концепцию усовершенствования судейства для утверждения справедливого суда в Украине согласно европейским стандартам. В этой Концепции также много внимания отводится дальнейшему формированию целостной системы административных судов.

На современном этапе нормативное регулирование осуществления административного судопроизводства, а другими словами – административное процессуальное законодательство опирается на основной нормативно-правовой акт – Кодекс административного судопроизводства Украины, принятый Верховной Радой Украины 6 июля 2005 г. С его принятием можно утверждать, что в конце концов в нашем государстве заложены законодательные основы правовой защиты физических лиц в отношении с органами исполнительной власти.

Согласно ч. 1 ст. 5 КАС Украины административное судопроизводство осуществляется согласно Конституции Украины, этого Кодекса и международных договоров, согласие на обязательность которых предоставлена Верховной Радой Украины. Таким образом, логически припускать, что процессуальные положения, которые регламентируют проведение в административном деле, содержатся лишь у КАС Украины, Конституции Украины и международных договорах, ратифицированных Украиной. Однако на сегодня такой вывод не отвечает практическим юридическим реалиям, поскольку, например, материальное избирательное законодательство - прежде всего Законы Украины «О выборах Президента Украины» и «О выборах народных депутатов Украины» – содержат положение процессуального характера, которые касаются осуществления административного судопроизводства. При этом положение указанных нормативно-правовых актов в значительной части противоречат нормам КАСС Украины. Предполагается, что ситуация с Законом Украины «О выборах Президента Украины» будет легко исправлена с помощью изложения этого закона или отдельных его разделов в новой редакции в связи с принятием Кодекса административного судопроизводства Украины и с учетом содержания его норм. Относительно Закона Украины «О выборах народных депутатов Украины», то практика свидетельствует об отрицательном опыте (даже после нескольких попыток согласовать положение КАС Украины и этого Закона) наличия двух полноценных нормативно-правовых актов, которые регулируют тождественные вопросы. Вместе с тем, выдается удачным использование бланкетного способа изложения норм в материальных законах, которое разрешит избежать коллизий при их применении.

При этом нужно отметить, что правила и принципы административного судопроизводства, безусловно, должны вытекать из конституционных положений об осуществлении правосудия в Украине. Другими словами, указанные нормы Конституции Украины находят свое конкретно-юридическое воплощение в нормах процессуального закона – Кодекса административного судопроизводства Украины. Принципы же административного судопроизводства является конкретизацией общих принципов судопроизводства, закрепленных в Законе Украины «О судостроительстве Украины».

Ценностная ориентированная задача правосудия может быть реализована лишь через судопроизводство как процедурно нормированную деятельность судебного учреждения. В контексте общей цели судопроизводства задачи административного судопроизводства являются отраслево-конкретизированными к защите прав, свобод и интересов физических лиц, прав и интересов юридических лиц в сфере публично правовых отношений от нарушений со стороны органов государственной власти, органов местного самоуправления, их должностных и служебных лиц, других субъектов при осуществлении ими властных управленческих функций на основании законодательства, в том числе на выполнение делегированных полномочий (часть первая ст. 2 КАС) за такой задачей:

– административное судопроизводство за целью направлено на защиту прав, интересов и свобод физических лиц, прав и интересов юридических лиц в делах, которые за предметом рассмотрения подсудимые судам административной юрисдикции, даже в споре между двумя субъектами властных полномочий суд должен выходить из необходимости гарантировать соблюдение их прав;

– усилие суда направлены на защиту прав, интересов и свобод указанных лиц от нарушений со стороны субъекта властных полномочий;

– предметом судопроизводства есть публично-правовые отношения, преимущественно между физическим или юридическим лицом с одной стороны и субъектом властных полномочий с другой стороны.

В процессах построения социального правового государства в Украине одним из определяющих общественно значимых задач выступает необходимость модернизации, повышение эффективности осуществления правосудия в государстве, создание реальных предпосылок для всесторонней и полной судебной защиты прав и законных интересов лица. В первую очередь это касается сферы деятельности органов государственной исполнительной власти и местного самоуправления (их должностных лиц), поскольку именно в их работе практически и оказывается организационное влияние на общественное отношение, создаются обстоятельства, за которые могут ограничиваться, создаваться препятствия на пути реализации конституционных прав и свобод граждан.

Практическая отработка определенной модели судебного административного процесса имеет чрезвычайно важное значение потому, что в процессе, сначала теоретической ее разработки, на стадии правотворчества, чрезвычайно важно предусмотреть все детали будущей процессуальной деятельности, отклонений от нее и ее нарушений. Последние два вида поведения приостанавливают процесс реализации норм и принципов материального права, а потому довольно нужным есть обеспечения быстрого восстановления затронутого судебного административного процесса.

Возможно, вскоре систему принципов административного судопроизводства будет расширено. Ныне, в частности, существует предложение дополнить ст. 7 КАС Украины подпунктом 8, который бы предусматривал осуществление правосудия исключительно судами невозможности процессуального совместительства.

Итак, выводами относительно принципов административного судопроизводства есть:

1. Принципы судебного административного процесса являются определяющими, основными основами судопроизводства.

2. Все принципы административного судопроизводства объединены общей целью – организовать судебные органы и их деятельность, соответствие их правопорядка, обеспечить защиту от всяких посягательств конституционного порядка, политической и экономической систем, прав, свобод и законных интересов граждан и других социальных ценностей.

3. На нормативном равные принципы административного судопроизводства закреплены в Конституции Украины, Законе Украины «О судоустройстве Украины» и в КАС Украины.

4. Закрепление у КАС Украины специальных принципов административного судопроизводства создает надлежащие условия, за которые неравным субъектам публично-правовых отношений в судебном процессе предоставляются равные возможности относительно доведения своей правоты.

5. Система принципов административного судопроизводства в целом отвечает европейским стандартам административного судопроизводства.

6. Перечень принципов административного судопроизводства может быть расширен путем принятия соответствующих изменений и дополнений к нормативным актам, которые устанавливают основные основы административного судопроизводства.

Список литературы

1. Аверьянов В. Б. Обеспечение прав человека в сфере исполнительной власти // Правовое государство. – Вып. 9. – К., 1998. – С. 26-33.
2. Бевзенко В. Административные суды Украины. – К., 2006.
3. Бондаренко А. Административные суды – гарантия защиты прав граждан // Юрид. журнал. – 2003. – № 1 (7). – С. 122-125.
4. Ващенко С. В., Полинук В. Г. Административная ответственность. – Запорожье: Юрид. ин-т МВД Украины, 2001.
5. Гурий Т. Исходные основы формирования отраслевой парадигмы административно-процессуального права // Право Украины. – 2007. – № 3. – С. 12-17.
6. Козюбра М. Принципы верховенства права и права человека // Права человека и правовое государство. – Х., 1999.

UDC 347.7

Kondyk D. P.

Student of European Studies master's degree,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

EUROPEAN OMBUDSMAN AND PERSPECTIVES TO COOPERATION FOR UKRAINE

The purpose for this scientific paper is a determination to increase effectiveness legal activities Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights, bringing this accordance with European standards analysis of the functioning of the EU Ombudsman Institute and Network. Approximation of the activities of Ombudsman to the EU standards will strengthen protection for Human Rights in Ukraine, which will promote enforcement Ukraine to Copenhagen criteria.

The European Ombudsman is an independent and impartial body that holds the EU's institutions and agencies to account and promotes good administration. The ombudsman helps people, businesses and organizations facing problems with the EU's administration by investigating complaints about maladministration by EU institutions and bodies, but also proactively looking into broader systemic issues and gives legal support to EU citizens. Ombudsman's independence guarantee by the main Treaties of European Union foundation and legal protections. Including euro-integration processes in Ukraine and perspective to join EU as a member state and European Network of Ombudsman are achievable goal to implement this standards of quality to our National Ombudsman in Ukraine.

According to Treaty on European Union (Article 138 (e)) It was found that the European Parliament could appoint an Ombudsman authorized to receive complaints from citizens of the Union, any physical or a legal person having its registered office in a Member State, concerning unfair (maladministration) administration in the activities of the institutions or bodies of the Community, with the exception of the Court of Justice and the Court of First Instance, in their performance their judicial responsibilities (Article 228 of the Treaty on the Functioning of the European Union). In accordance with his duties, the Ombudsman conducts investigations on which he has grounds or on his own initiative, or on the basis of complaints made to him directly or through a Member of the European Parliament, except where the facts stated are either were the subject of judicial proceedings.

If the Ombudsman establishes the fact of unfair management, it must refer the matter to the appropriate institution, which will take three months to let him know his point view of the complaint. The Ombudsman shall forward the relevant report to the European Parliament and to the institution. Person, the complainant must be informed of the outcome of such an investigation.

The Ombudsman submits an annual report to the European Union Parliament on the results of its investigations. The Ombudsman is appointed after each election to the European Parliament for the duration of his / her mandate. The Ombudsman is eligible for re-appointment and may be released by the Court at the request of the European Parliament if it does not fulfill the conditions necessary for it to be fulfilled his duties, or if he committed a serious misconduct. The Ombudsman must be fully independent in the performance of his or her duties. In the performance of these duties he does not request or follow the instructions of any authority. The Ombudsman may not during his tenure engage in other activities for or without reward.

The preamble to the document explains the general principles activities of the Ombudsman. Regardless of whether the Ombudsman has a complaint or acts on his own initiative, he has the right of access to any information, that is including classified documents. This access is guaranteed subject to compliance with the institution's security rules, which should inform the Ombudsman of the level of confidentiality of the information. If so requested by the Ombudsman information he does not receive, he can invite it through the European Parliament.

In my opinion, the above goals and priorities in their implementation in the context of European integration processes of Ukraine must be taken into account in the activities of the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights.

First, it is to bring the Ukrainian Ombudsman's activities closer to European standards of current practice, and secondly, to increase the efficiency of his activity both at the national and local levels. In addition, the use of such a strategy will allow the European Ombudsman Network to join and function at a properly high level. Unfortunately, Ukrainian Parliament Commissioner for Human

Rights has no similar strategy, activity programs, etc. Even given the rather active international activity, it should be borne in mind that the work of any state institutions must meet the contemporary needs of society, work at a high level in line with features of the conditions in which to act. Definition problems, remedies and clear solutions goals and priorities are a prerequisite for effective the work of the Commissioner. And if you consider this question in the light of Ukraine's integration processes to the European one community, it should be kept in mind that within the scope of the activity European institutions approach to work without a prospect is impossible.

A striking example of working together for a result there is a European Network of Ombudsmen in the EU. It has more than 90 offices in 32 countries in Europe. Chain includes national and regional ombudsmen and similar bodies of European Member States the Union, candidate countries for EU membership and some others European countries, as well as the European Ombudsman and the Committee on Petitions of the European Parliament.

Conclusions, for my stronghold opinion our state, nation, authorities must reformate our Post-Soviet vision to ombudsman institute and increase effectiveness by giving more power and supremacy to legitimized his/her decisions to protecting basic Human Rights and effectiveness of our regional administrations.

Literature

1. Consolidated version of the treaty establishing the European community. Access mode URL: <http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/12002E/pdf/> - title from the screen.

2. European Ombudsman: Strategy for the mandate. Access mode: URL: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/home>.

3. Пухтецька А.А. «The notion and principles of European administrative law» URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2209/Pukhtetska_Poniattia_ta_pryntsypy_yevropeiskoho.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

УДК 347.73

Шоха Є. І.

магістрант кафедри фінансового права,
ДВЗН «Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана»

ПРАВОВА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ» В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Правова сутність та економічна природа електронних грошей є досить новою, і тому існують різні підходи до її визначення, а також до регулювання випуску та обліку електронних грошей. Розглянемо особливості правового трактування поняття «електронні гроші» на прикладі Європейського союзу та Сінгапуру як однієї із найбільш розвинених країн, а також порівняємо із правовим визначенням згідно чинного українського законодавства.

В Європейському Союзі порядок використання електронних грошей при розрахунках та правила здійснення діяльності з їх емісії регулюються спеціальною Директивою 2009/110/ЄС від 16.06.2009 року. Відповідно до ст. 2 зазначеної Директиви електронні гроші означають грошову вартість, як представлено у вимозі до емітента, які зберігаються на електронному пристрої, в тому числі магнітному, випускаються для отримання коштів з метою здійснення платіжних операцій та приймаються фізичною або юридичною особою, відмінною від установи – емітента електронних грошей. Дане визначення є вдалим і достатньо широким, яке охоплює різноманітні сучасні та майбутні форми прояву електронних грошей на основі наперед оплачених карток багатопільового використання, смарт-карток, програмній основі в Інтернеті, у тому числі і відступлення права вимоги внаслідок передання кредитором своїх прав третій особі, тощо [1, с. 186].

Цікавою є позиція Сінгапуру у даному питанні. Тут під поняттям «електронні гроші» розглядаються пристрої зі збереженою вартістю, які водночас є видом передплатеної електронної готівки або карт, що функціонують в системі емітента. Випуск та обіг електронних грошей в Сінгапурі регулюється Законом «Про платіжні системи, про нагляд за платіжними системами», де і розкривається визначення збереженої вартості. Збережена вартість на пристрої означає грошову суму:

– передплатену для покупки товарів та послуг, що будуть здійснюватися з використанням пристрою зі збереженою вартістю;

- призначену для періодичного використання з ціллю здійснення платежів у відповідності до правил і умов для пристроїв зі збереженою вартістю;
- фіксовану держателем пристрою із збереженою вартістю.

Порівнюючи правове трактування сутності електронних грошей в різних країнах можемо сказати, що основна відмінність наведених систем регулювання обігу електронних грошей полягає в підході до визначення цього нового фінансового інструменту – електронних грошей [2, с. 114, с. 116].

Регулюючі органи краї-учасниць Європейського союзу розглядають електронні гроші як засіб платежу. В Сінгапурі – це багатофункціональні пристрої зі збереженою вартістю є платіжним засобом, що використовуються при оплаті господарюючими суб'єктами в сфері роздрібною торгівлі як в Інтернет просторі, так і в реальній сфері економіки.

Якщо говорити про Україну, то відносини, пов'язані з електронними грошима, в нашій країні регулюються такими документами:

1. Цивільним кодексом України від 16.01.2003р. №435-IV.
2. Законом України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.2001 р. № 2346-III.
3. Постановою Правління НБУ від 30.04.2010р. №223 «Про здійснення операцій з використанням спеціальних платіжних засобів».
4. Постановою Правління НБУ від 04.11.2010р. №481 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів НБУ з питань регулювання випуску та обігу електронних грошей», якою затверджено Положення про електронні гроші [3, с. 139-140].

Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.2001 р. № 2346-III [4] електронні гроші визначає як грошові зобов'язання емітента в електронному вигляді, які розміщені на електронному пристрої та знаходяться в розпорядженні користувача. Таким пристроєм може бути мікропроцесорна картка, комп'ютер користувача, сервер системи розрахунків, де централізовано зберігаються електронні гроші користувачів. Зауважимо, що термін «засіб платежу» законодавством не визначений, а поняття «платіжний засіб» зустрічається у ст.192 Цивільного кодексу України, ст.35 Закону України «Про Національний банк України», ст.3 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» і пов'язане із визначенням гривні як єдиного законного платіжного засобу на території України.

Таким чином українське законодавство констатує подвійну природу електронних грошей: з одного боку, вони є засобом платежу, який існує тільки в електронному вигляді (як запис у спеціалізованих електронних системах), а з іншого – зобов'язання емітента, яке повинне підкріплюватися гривнею.

Отже, на основі аналізу вітчизняного та зарубіжного законодавства можемо зробити наступні висновки:

- з правової точки зору електронні гроші є безстроковими грошовими зобов'язаннями емітента на пред'явника в електронній формі, які випускаються та погашаються емітентом;
- обіг електронних грошей здійснюється шляхом уступки права вимог до емітента і породжує зобов'язання останнього у розмірі пред'явлених «електронних грошей»;
- банк-емітент набуває грошове зобов'язання перед користувачем сплатити йому певну суму грошей, а користувач має право передати свої права третій особі (іншому користувачу, торговцю) шляхом розрахунків електронними грошима.

Отже, стрімкий розвиток ринку електронної комерції обумовлює необхідність створення зрозумілого та ефективного законодавчого поля та імплементації успішного міжнародного досвіду у даній сфері.

Список літератури

1. Пожидаєва М.А. Науково-аналітичний підхід до розуміння правової природи електронних грошей [Електронний ресурс] / М. А. Пожидаєва // Держава і право. Юридичні і політичні науки. - 2014. - Вип. 65. - С. 184-191. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dip_2014_65_292.
2. Аксенов В. С. Государственное регулирование обращения электронных денег в зарубежных странах / В.С. Аксенов, Н.В. Захарова // Экономический журнал. – 2010. – № 4, Т. 20. – С. 113–121.
3. Дерев'яно С.І. Електронні гроші: сучасний стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / С. І. Дерев'яно // Економічний вісник університету. – 2014. – Вип. 22 (1). – С. 138-143. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2014_22\(1\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2014_22(1)_26).
4. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» : від 05.04.2001 р., № 2346-III // ВВР України. – 2001. – № 29. – ст. 137.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ЕКОНОМІКА, ОБЛІК, ФІНАНСИ ТА ПРАВО:
АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
частина 7
(24 жовтня 2019 р.)**

Українською, англійською та російською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.

Технічний редактор: Нестеренко В. О.

Художній редактор: Михайленко К. В.

Коректор: Остаповець Н. М.

Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 19.10.2019 р. Формат 60x90/16

Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 5,1

Гарнітура Times New Roman.

Наклад 500 примірників. Зам. № 8397

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364 від 07.01.2007 р.

36000, м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

